

Helsingfors universitet

Juridiska fakulteten

Jävsgrunder

- Ett ändringsförslag för den finländska skiljeförfarandelagen i ljuset av motsvarande bestämmelser i de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar

Pro gradu-arbete i processrätt,
professor Dan Frände, våren
2019, juris studerande Martina
Forsman

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty Oikeustieteellinen tiedekunta - Juridiska fakulteten		Laitos/Institution– Department	
Tekijä/Författare – Author Martina Forsman			
Työn nimi / Arbetets titel – Title Jävsgrunder -Ett ändringsförslag för den finländska skiljeförarandelagen i ljuset av motsvarande bestämmelser i de andra nordiska ländernas skiljeförarandelagar			
Oppiaine /Läroämne – Subject Prosessioikeus - Processrätt			
Työn laji/Arbetets art – Level Pro gradu -avhandling	Aika/Datum – Month and year April 2019	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages 86s + IX	
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>I Finland har det förts diskussion om den nuvarande finländska lag om skiljeförarande (967/1992) borde genomgå en reformation. Den finländska skiljeförarandelagen anses vara ålderdomlig och skapar inte tillräckligt med tillit för att parter, främst då företag i affärsvärlden ska välja att ett skiljeförarande hålls i Finland. Experter inom det finländska skiljeförandet talar för att det skulle vara ändamålsenligt att som grund för den finländska skiljeförarandelagen använda UNCITRAL:s modellag. På detta sätt skulle möjliggöras att Finland skulle vara ett mer attraktivt alternativ som säte för ett skiljeförarande ur ett internationellt perspektiv.</p> <p>Avhandlingen undersöker en viktig del av den finländska skiljeförarandelagen nämligen jävsgrunderna dvs. på vilka grunder som en skiljeman kan förklaras jävig. Jävsbestämmelserna är till för att säkra ett trovärdigt skiljeförarande. Centralhandelskammaren listar i sin utredning om den finländska skiljeförarandelagen den ena jävsgrunden som problematisk. För att få en referenspunkt till om de nuvarande jävsgrunderna i den finländska skiljeförarandelagen är problematiska, behandlas motsvarande bestämmelser från lag om skiljeförarande (1999:116, Sverige), lov om voldgift (2004-05-14, Norge) samt lov om voldgift (nr 181 af 14 juni 2005, Danmark). Sverige har länge varit ett populärt alternativ att välja som säte för ett skiljeförarande och den svenska skiljeförarandelagens nationella aspekter är internationellt kända. Norge och Danmark är båda så kallade modellagsländer dvs. båda länderna har valt att anta UNCITRAL:s modellag som grund för sina skiljeförarandelagar.</p> <p>Syftet med avhandlingen är att utreda skillnader och likheter mellan den finländska skiljeförarandelagens jävsgrunder och andra nordiska ländernas motsvarande lagars jävsgrunder. Avhandlingen är en rättsdogmatisk <i>de lege lata</i> studie men innehåller även komparativa inslag. Jävsgrunderna är i direkt koppling till kravet om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet samt till skiljemannens upplysningsplikt, varav dessa även behandlas centralt i denna avhandling.</p> <p>För att verkligen kunna förstå jävsgrunderna till fullo, behandlas även jävsbestämmelserna för den finländska skiljeförarandelagen och de andra nordiska ländernas motsvarande lagar. Till jävsbestämmelserna hör hur yrkandet om att skiljemannen är jävig ska framställas och behandlas, vem som avgör ett yrkande om jäv, kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet, upplysningsplikten, jävsgrunder samt upphävande av en skiljedom till följd av att skiljeman varit jävig. Dessutom har även i samband med jävsbestämmelser behandlats skiljemannens allmänna behörighet, hur en skiljeman utses till ett skiljeförarande och hur en skiljeman utses efter att den tidigare skiljemannen skiljts från sitt uppdrag till följd av att skiljemannen varit jävig.</p> <p>Det förekommer både likheter och skillnader mellan jävsgrunderna enligt den finländska skiljeförarandelagen och de andra nordiska ländernas motsvarande lagar. Det problematiska med den finländska skiljeförarandelagen är att lagen har två jävsgrunder medan de andra nordiska ländernas motsvarande lagar har endast en grund. Denna ena jävsgrunden i de andra nordiska ländernas skiljeförarandelagar har huvudsakligen lika brett tillämpningsområde som den finländska skiljeförarandelagens två jävsgrunder tillsammans. Dessutom framkommer det även tolkningar att den finländska skiljeförarandelagens så kallade allmänna jävsgrund "någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet" skulle ha samma men även ett bredare tillämpningsområde än den andra jävsgrunden "om han hade varit jävig att behandla saken som domare".</p> <p>På basis av jämförelsen av likheter och skillnader mellan jävsgrunderna enligt den finländska skiljeförarandelagen och de andra nordiska ländernas motsvarande lagar har jag föreslagit som <i>de lege ferenda</i> argument att den finländska skiljeförarandelagens jävsgrunder skulle reformeras i enlighet med den norska skiljeförarandelagens jävsgrund. Efter föreslagen reformation skulle den finländska skiljeförarandelagens jävsgrund motsvara det som internationellt sätt är erkänt. Vilket skulle möjliggöra att Finland och den finländska skiljeförarandelagen överlag internationellt sätt skulle vara ett mer attraktivt alternativ att välja som säte för ett skiljeförarande.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Prosessioikeus, välimiesmenettely, välimiehen esteellisyys, esteellisyysperusteet, esteellisyysperuste processrätt, skiljeförarande, <i>ad hoc</i> -förarande, skiljemanna jäv, jävsgrunder, jävsgrund			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	I
Källor	III
Lagstiftning	III
Förarbeten	III
Rättspraxis	IV
Litteratur och artiklar	IV
Nätkällor	VII
Läromaterial	VIII
Förkortningar	IX
1 Inledning	- 1 -
1.1 Avhandlingens syfte och forskningsfrågor	- 4 -
1.2 Avhandlingens struktur samt avgränsningar	- 5 -
1.3 Metod och källor	- 8 -
2 Allmänt om jävsbestämmelser	- 10 -
2.1 Den finländska skiljeförfarandelagen	- 10 -
2.2 Den svenska skiljeförfarandelagen	- 14 -
2.3 Den norska skiljeförfarandelagen	- 19 -
2.4 Den danska skiljeförfarandelagen	- 23 -
3 Jävsgrunder och upplysningsplikt	- 28 -
3.1 Kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet	- 28 -
3.1.1 Den finländska skiljeförfarandelagen	- 28 -
3.1.2 Den svenska skiljeförfarandelagen	- 31 -
3.1.3 Den norska skiljeförfarandelagen	- 34 -
3.1.4 Den danska skiljeförfarandelagen	- 35 -
3.1.5 Jämförelse och slutsatser	- 37 -

3.2	Någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.....	- 41 -
3.2.1	Den finländska skiljeförfarandelagen.....	- 41 -
3.2.2	Den svenska skiljeförfarandelagen.....	- 52 -
3.2.3	Den norska skiljeförfarandelagen.....	- 45 -
3.2.4	Den danska skiljeförfarandelagen	- 50 -
3.2.5	Jämförelse och slutsatser	- 52 -
3.3	Jävig att behandla saken som domare.....	- 64 -
3.3.1	Den finländska skiljeförfarandelagen.....	- 64 -
3.3.2	Jämförelse och slutsatser	- 67 -
3.4	Upplyningsplikten	- 70 -
3.4.1	Den finländska skiljeförfarandelagen.....	- 70 -
3.4.2	Den svenska skiljeförfarandelagen.....	- 72 -
3.4.3	Den norska skiljeförfarandelagen.....	- 76 -
3.4.4	Den danska skiljeförfarandelagen	- 77 -
3.4.5	Jämförelse och slutsatser	- 78 -
4	Ändringsförslag.....	- 84 -

Källor

Lagstiftning

Bekendtgørelse af lov om rettens pleje (Retsplejeloven) (nr. 1284 af 14 november 2018), Danmark

IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration 23.10.2014

Lag om skiljeförfarande (1999:116), Sverige

Lag om skiljeförfarande (967/1992), Finland

Lov om voldgift (nr 181 af 14 juni 2005), Danmark

Lov om voldgift (LOV 2004-05-14), Norge

Lov om domstolene (domstoloven) (LOV 1915-08-13-5), Norge

Rättegångsbalk (1942:740), Sverige

Rättegångsbalk (4/1734), Finland

UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006

Förarbeten

Forslag til lov om voldgift (2004/2 LSF 127), Danmark

Odelstingets proposisjon nr. 27 (2003–2004) Om lov om voldgift, Norge

Norges offentlige utredningar (2001:33), Norge

Prop. 1998/99:35 Ny lag om skiljeförfarande, Sverige

Prop.2017/18:257 En modernisering av lagen om skiljeförfarande, Sverige

RP 202/1991 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om skiljeförfarande samt vissa lagar som har samband med den, Finland

RP 78/2000 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagstiftning om domarjäv, Finland

Rättspraxis

Finland

HD 2005:14

Helsingfors hovrätt 10.10.1997 nr 3650

Helsingfors hovrätt 14.02.2008 nr 341

Helsingfors hovrätt 09.04.2013 nr 1067

Sverige

NJA 1981 s. 1205

NJA 2007 s. 841

NJA 2010 s. 317

Svea Hovrätt 27.9.2011 nr T 1085–11

Svea Hovrätt 29.11.2012 nr T 9620–11

Litteratur och artiklar

Finland

Aarnio 2011

Aarnio, Aulis: Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Unigrafia Oy Yliopistopainos. Helsingfors 2011.

Centralhandelskammaren 2016

Centralhandelskammaren: Selvitys välimiesmenettelyn uudistamistarpeista 2016. Hämtat 19.3.2019 (exakt adress: <https://arbitration.fi/wp-content/uploads/sites/22/2018/09/liite-1-keskuskauppakamarin-selvitys-valimiesmenettelylain-uudistamistarpeista-9.12.2016.pdf>).

Frände m.fl. 2012

Frände, Dan – Havansi, Erkki – Helenius, Dan – Koulu, Risto – Lappalainen, Juha – Lindfors, Heidi – Niemi, Johanna – Rautio, Jaakko – Virolainen, Jyrki: Prosessioikeus. Sanoma Pro Oy. Helsingfors 2012.

Frände m.fl. 2016

Frände, Dan – Helenius, Dan – Hietanen- Kunwald, Petra – Hupli, Tuomas–Koulu, Risto – Lappalainen, Juha – Lindfors, Heidi – Niemi, Johanna – Rautio, Jaakko – Saranpää, Timo – Turunen, Santtu – Virolainen, Jyrki – Vuorenpää, Mikko: Prosessioikeus, nätversion. Sanoma Pro Oy. Helsingfors 2016.

Hirvonen 2011

Hirvonen, Ari: Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen-julkaisuja. Helsinki 2011.

Husa 2017

Husa, Jaakko: Oikeusvertailun metodit globalisoituvassa maailmassa. Lakimies 7 – 8/2017. s.1088–1102.

Koulu – Turunen 2012

Koulu, Risto – Turunen Santtu: Välimiesmenettely työriitojen ratkaisukeinona. COMI Edita. Helsinki 2012.

Koulu 2017

Koulu, Risto: Ennakkoasenne välimiehen esteellisyysperusteena. Defensor Legis (DL) N:o 4/2017. s.535–544.

Kurkela – Uoti 1995

Kurkela, Matti S – Uoti, Petteri: Välimiesmenettelystä. Lakimiesliiton kustannus. Helsinki 1995.

Kurkela 1996

Kurkela, Matti S: Välimiesmenettelylaki. Lakimiesliiton kustannus. Helsingfors 1996.

Möller 1997

Möller, Gustav: Välimiesmenettelyn perusteet. Lakimiesliiton kustannus. Helsingfors 1997.

Ovaska 2007

Ovaska, Risto: Välimiesmenettely – kansallinen ja kansainvälinen riidanratkaisukeino. Edita Publishing Oy. Helsingfors 2007.

Seppälä 2017

Seppälä, Christopher R: Why Finland should adopt the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration. *Liikejuridiikka* vol. 3 2016. s.188–210.

Turunen 2005

Turunen, Santtu: Conflict Management – Riidanratkaisun uusi maailma. Edita Publishing Oy. Helsingfors 2005.

Sverige

Heuman 1999

Heuman, Lars: Skiljemannarätt. Nordstedts Juridik Ab. Stockholm 1999.

Lindskog 2012

Lindskog, Stefan: Skiljeförfarande: en kommentar. Nordstedts juridik. Stockholm 2012.

Norge

Berg 2006

Berg, Borgar Høgetveit: Voldgiftsloven med kommentarer. Gyldendal Norsk Forlag As. Oslo 2006.

Woxholth 2013

Woxholth, Geir: Voldgift. Gyldendal Norsk Forlag As. Oslo 2013.

Danmark

Juul – Fauerholdt Thommesen 2017

Juul, Jakob – Fauerholdt Thommesen, Peter: Voldgiftsret. Karnov Group Denmark. Köpenhamn 2017.

Nielsen 2017

Nielsen, Peter Arnt: Voldgiftsloven og foreløbigeretsmidler. *Erhvervsjuridisk Tidsskrift* vol. 26 2017. s. 82 – 98 (artikeln tagen från Karnov databasen är daterad s. 1 – 13).

Schiersing 2016

Schiersing, Niels: Voldgiftsloven med kommentarer. Jurist- Og Økonomforbundets Forlag. Köpenhamn 2016.

Voldgiftsinstituttet 2017

Voldgiftsinstituttet: Revision af voldgiftsloven. Jurist- Og Økonomforbundets Forlag. København 2017.

Internationell

Binder 2005

Binder, Peter: International Commercial Arbitration and Conciliation in UNCITRAL Model Law Jurisdictions. Sweet & Maxwell. London 2005.

International Arbitration Survey 2018

White & Case: 2018 International Arbitration Survey: The Evolution of International Arbitration. 2018. s.1 – 46. Hämtat 17.1.2019 (exakt adress: <https://www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/qmul-international-arbitration-survey-2018-18.pdf>).

Redfern– Hunter 2004

Redfern, Alan – Hunter, Martin: Law and Practice of International Commercial Arbitration. Sweet & Maxwell. London 2004.

Nätkällor

Justitieministeriet 17.1.2019

Justitieministeriet: Oikeusministeriö kerää palautetta välimiesmenettelyn toimivuudesta ja uudistamistarpeista. Hämtat 17.1.2019 (exakt adress: <https://www.lausuntopalvelu.fi/SV/Proposal/ParticipationNonJsShowReport?proposalId=4b469863-4864-4148-a023-db4a1550e5aa>).

UNCITRAL modellagsländer 17.1.2019

UNCITRAL: Lista på modellagsländer. Hämtat 17.1.2019 (exakt adress: http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html).

Läromaterial

Lindroos-Hovinheimo 17.09.2018

Lindroos-Hovinheimo, Susanna: Rättsvetenskapens metoder och forskningsfärdigheter 1.
Helsingfors universitet. Föreläsningsmaterial. 17.09.2018.

Lindroos-Hovinheimo 20.09.2018

Lindroos-Hovinheimo, Susanna: Rättsvetenskapens metoder och forskningsfärdigheter 2.
Helsingfors universitet. Föreläsningsmaterial. 20.09.2018.

Pihlajamäki 02.10.2018

Pihlajamäki, Heikki: Oikeusvertailu. Helsingfors universitet. Föreläsningsmaterial.
02.10.2018.

Förkortningar

DLR	Bekendtgørelse af lov om rettens pleje (Retsplejeloven) (nr. 1284 af 14 november 2018), Danmark
DLf	Forslag til lov om voldgift (2004/2 LSF 127), Danmark
DLV	Den danske loven om voldgift (nr 181 af 14 juni 2005), Danmark
EMRK	Europeiska mänskorättskonventionen
FHD	Högsta domstolen i Finland
FLSF	Lag om skiljeförfarande (967/1992), Finland
FRB	Rättegångsbalk (4/1734), Finland
IBA-regler	IBA Guidelines on Conflicts of Interest in International Arbitration 23.10.2014
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
NLD	Lov om domstolene (domstolloven) (LOV 1915-08-13-5), Norge
NLV	Lov om voldgift (LOV 2004-05-14), Norge
NOU	Norges offentlige utredninger, Norge
Ot prp	Odelstingets proposisjon, Norge
Prop.	Svensk regeringsproposition
RP	Finländsk regeringsproposition
SHD	Högsta domstolen i Sverige
SLSF	Lagen om skiljeförfarande (1999:116), Sverige
SRB	Rättegångsbalk (1942:740), Sverige
UNCITRAL	United Nations Commission of International Trade Law
modellagen	UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006

1 Inledning

Skiljeförfarandet är ett alternativt tvistlösningsförfarande som används speciellt i affärsvärlden då till exempel företag i form av en part vill få en tvist löst.¹ Genom åren främst sedan år 1950 har internationell handel och gränsöverskridande investeringar ökat. Detta har medfört ett ökat antal gränsöverskridande avtal, i vilka parterna avtalat om att skiljeförfarandet ska användas vid eventuell tvistlösning.²

Företag och andra aktiva inom affärsvärlden lyfter fram en del faktorer som grund för att skiljeförfarandet är populärt att använda sig av. Fördelaktigt med skiljeförfarandet har ansetts vara att förfarandet är privat jämfört med domstolsförfarandet. Dessutom kan skiljeförfarandet genomföras konfidentiellt, vilket gör att företag trots medverkan i ett skiljeförfarande undviker negativ publicitet. Tack vare New York-konventionen kan skiljedomar erkännas och verkställas lättare runt om i världen än nationella domar. Vidare kan parterna som deltar i ett skiljeförfarande själva till en del nominera sina egna skiljemän, och på detta sätt säkerställa att skiljemännen har en viss särskild expertis att tillge skiljeförfarandet.³

Annat fördelaktigt som kan lyftas fram gällande skiljeförfarandet är att parterna kan bestämma tidtabellen hur processen fortlöper. Dessutom anses skiljeförfarandet som forum vara mer neutralt än om tvisten skulle lösas i nationellt domstolsförfarande.⁴

Länderna runt om i världen har börjat se det som en fördel att få fungera som säte för skiljeförfarandet.⁵ I och med att ett land fungerar som säte för ett skiljeförfarande medför detta samtidigt som huvudregel att landets skiljeförfarandelag även tillämpas på skiljeförfarandet.⁶ Överlag anses skiljeförfarandet medföra ekonomisk vinst till landet i form av rese- och övernattningsintäkter men även genom att verksamma inom näringslivet anlitas såsom till exempel advokatverksamheten. Länderna ser även en fördel i att skiljeförfarandet används allt mer i ett land eftersom detta tenderar att minska användningen av landets ofta överbelastade domstolsväsende.⁷

Det har även undersökts vilka slags faktorer företag och andra aktiva inom affärslivet prefererar, då de väljer säte för ett skiljeförfarande. För det första ska landet i fråga ha ett gott

¹ Möller 1997, s. 2, Seppälä 2016, s. 190, Prop.2017/18:257, s.19.

² Seppälä 2016, s. 190 – 191.

³ Seppälä 2016, s. 190 – 191, International Arbitration Survey 2018, s. 7.

⁴ Seppälä 2016, s. 191 – 192, International Arbitration Survey 2018, s. 7.

⁵ Centralhandelskammaren 2016, s. 2.

⁶ Seppälä 2016, s. 192 – 193.

⁷ Centralhandelskammaren 2016, s. 2 – 3.

rykte samt anses ha erfarenhet i att fungera som säte för skiljeförfaranden, vilket speciellt Sverige har lyckats med.⁸ Det prefereras även att skiljeförfarandet hålls i ett land, var landets skiljeförfarandelag motsvarar vad som är internationellt erkänt. Landets skiljeförfarandelag får inte anses medföra något oväntat som ökar riskerna för parterna i ett skiljeförfarande. En sista faktor att nämna är att landets skiljeförfarandelag ska möjliggöra att en tvist kan behandlas snabbt och effektivt.⁹

Även i Finland har intresset ökat för att Finland ska fungera som säte för skiljeförfarandet. Centralhandelskammaren har redan år 2016 granskat vår nuvarande finländska skiljeförfarandelag och senare hösten år 2018 har justitieministeriet bett om utlåtanden av landets experter inom skiljeförfarandet. Begäran gav upphov till 37 utlåtanden, varav de flesta utlåtandena i sin korthet ansåg att den finländska skiljeförfarandelagen borde reformeras i enlighet med modellagen.¹⁰

Inom internationella sammanhang har kritik riktats mot Finlands bestämmelser kring skiljeförfarandet, som i detta hänseende menas den finländska skiljeförfarandelagen, domstolsväsendet i Finland samt hur det finländska domstolsväsendet överlag stöder ett skiljeförfarande som hålls i Finland. Finlands bestämmelser kring skiljeförfarandet medför inte tillräckligt med tillit för att parterna skulle våga avtala om att ett skiljeförfarande hålls i Finland.¹¹ Såsom framgår även i Centralhandelskammarens utredning, är vår nuvarande finländska skiljeförfarandelag relativt ålderstigen. Krav och förväntningar på en skiljeförfarandelag har helt enkelt ändrat en del sen den finländska skiljeförfarandelagen trädde i kraft år 1992.¹²

Eftersom diskussionen är aktuell kring en möjlig reformation av vår nuvarande finländska skiljeförfarandelag, kommer denna avhandling att fokusera på att granska en del av skiljeförfarandelagen som påverkar ett möjligt skiljeförfarande som hålls i Finland.

Avhandlingen kommer att granska den gällande finländska skiljeförfarandelagens bestämmelser om jäv och speciellt jävsgrunderna. Bestämmelserna om jäv är till för att säkra ett skiljeförfarande var skiljemännen är i ett *tabula rasa*-tillstånd dvs. jämlikt medvetna om

⁸ International Arbitration Survey 2018, s. 11, Prop.2017/18:257, s.21.

⁹ Centralhandelskammaren 2016, s. 3.

¹⁰ Centralhandelskammaren 2016, s. 1, Justitieministeriet 17.1.2019. Carita Wallgren-Lindholm som fungerat som skiljeman i ett mångtal internationella skiljeförfaranden skrev i sitt utlåtande att ifall ett land inte är ett modellagsland, väljs landet snabbt bort som ett alternativ att fungera som säte för ett skiljeförfarande. Dessutom framgår det ur Wallgren-Lindholms utlåtande att det inte är ändamålsenligt att jämföra Finlands situation till Sveriges. Detta eftersom Sverige som land redan erkänts internationellt status som att vara fungerande för skiljeförfaranden och att Sveriges skiljeförfarandelags nationella aspekter redan är internationellt kända.

¹¹ Seppälä 2016, s.188.

¹² Centralhandelskammaren 2016, s. 1 – 2.

faktumen i början av skiljeförfarandet. Bestämmelserna om jäv är även till för att säkerställa att skiljemännen är neutrala dvs. fria från en förhandsinställning gällande både parter och saken som behandlas i skiljeförfarandet.¹³ Och genom detta kan parterna i skiljeförfarandet lita mer på att skiljemannen avgör saken på ett sätt som båda parterna kan anse trovärdigt.¹⁴

I den finländska skiljeförfarandelagen finns jävsgrunderna i 10 § paragrafen:

En skiljeman skall på yrkande av en part förklaras jävig, om han hade varit jävig att behandla saken som domare, samt även på grund av någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.

Centralhandelskammaren lyfter fram i sin utredning att den ena jävsgrunden i den finländska skiljeförfarandelagen främst är problematisk till följd av sin hänvisning till domarjävet.¹⁵ Det blir intressant att i avhandlingen undersöka på vilket sätt hänvisningen till domarjävet är problematisk. Dessutom om det gällande den finländska skiljeförfarandelagens jävsgrunder framkommer något problematiskt som kunde inverka på att parter väljer bort Finland och den finländska skiljeförfarandelagen som alternativ då de väljer säte för var ett skiljeförfarande ska hållas. Finland har ingen nytta av att vara ”kärringen mot strömmen”, om detta medför att Finland väljs bort som alternativ att vara säte för ett skiljeförfarande.

Avhandlingen kommer att granska jävsgrunderna i den finländska skiljeförfarandelagen och kommentera jävsgrunderna med argument från jävsgrunderna i de andra nordiska ländernas motsvarande lagar. Med nordiska länder menas i denna avhandling Finland, Sverige, Norge samt Danmark. Att jämföra till de andra nordiska ländernas motsvarande lagar är intressant eftersom för det första är Sverige sen tidigare internationellt känt att vara ett populärt land var skiljeförfaranden ofta hålls. Genom att flera skiljeförfaranden har hållits i Sverige, har Sverige erfarenhet och expertis inom skiljeförfarandet som värderas högt internationellt sätt.¹⁶ Dessutom framkom det redan tidigare i detta avsnitt att den svenska skiljeförfarandelagens nationella aspekter är internationellt kända.

Norge samt Danmark är båda av UNCITRAL godkända modellagsländer.¹⁷ Att ett land klassas som modellagsland innebär att landets skiljeförfarandelag är utformad i enlighet med

¹³ Kurkela 1996, s. 38.

¹⁴ RP 202/1991 rd, s. 13.

¹⁵ Centralhandelskammaren 2016, s. 7.

¹⁶ Prop.2017/18:257, s. 19.

¹⁷ UNCITRAL modellagsländer 17.1.2019.

modellagen.¹⁸ Jag är själv ivrig över avhandlingens möjliga slutsatser eftersom den finländska skiljeförfarandelagens jävsgrunder ska kommenteras med argument från skiljeförfarandelagar som erkänts en viss status inom internationella sammanhang.

På basis av slutsatserna kommer jag att ge ett förslag på hur den finländska skiljeförfarandelagens jävsgrunder kunde reformeras. I förslaget hoppas jag kunna ta i beaktande de krav som internationellt sätt ställs på ett lands skiljeförfarandelag. Och på detta sätt medföra att Finland och den finländska skiljeförfarandelagen internationellt sätt skulle ses mer attraktivt ut att väljas som säte för ett skiljeförfarande.

1.1 Avhandlingens syfte och forskningsfrågor

Som tidigare redan nämnts kommer avhandlingen att fokusera på att granska FLSF:s jävsgrunder samt kommentera dessa med argument från jävsgrunderna i de andra nordiska ländernas motsvarande lagar. Således är syftet med denna avhandling att utreda och klargöra likheter och skillnader gällande jävsgrunderna enligt FLSF och jävsgrunderna enligt de andra nordiska ländernas motsvarande lagar. Avhandlingen utreder den gällande lagstiftningen.

Jävsgrunderna är i direkt koppling till kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet samt till skiljemannens upplysningsplikt, varav dessa även kommer att behandlas centralt i denna avhandling. Skiljemannens upplysningsplikt handlar om vilka omständigheter som en skiljeman är skyldig att uppge parterna i ett skiljeförfarande (FLSF 9 § 2 moment).

Jag ämnar även att på basis av vad som framkommer i min jämförelse och mina slutsatser att föreslå hur FLSF:s jävsgrunder kunde reformeras. Detta förslag kommer att vara i form av någon av de andra nordiska ländernas motsvarande lagars jävsgrund. Jag kommer att motivera förslaget utgående från vad som den finländska skiljeförfarandelagen och Finland skulle gynnas av.

Forskningsfrågorna som avhandlingen ämnar besvara:

1. Vilka likheter och skillnader finns det mellan FLSF:s krav om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet och de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagars krav om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet?
2. Vilka likheter och skillnader finns det mellan FLSF:s jävsgrunder och de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagars jävsgrunder?

¹⁸ Binder 2005, s. 12.

3. Vilka likheter och skillnader finns det mellan FLSF:s upplysningsplikt och de andra nordiska ländernas skiljeförbandelagars upplysningsplikter?

1.2 Avhandlingens struktur samt avgränsningar

Eftersom i avhandlingen är det frågan om att granska skiljeförbandelagarna i de olika nordiska länderna, kommer avhandlingen att fokusera endast på det så kallade *ad hoc*-förbande. Specifikt för *ad hoc*-förbande är att förbandet avgörs enligt gällande lag samt vad parterna i skiljeförbandet kommit överens om i skiljeavtalet.¹⁹ Jag har även valt att endast fokusera på vad lagen säger och lämna bort ifall parterna avtalat om annat i ett skiljeförbande. Dessutom har jag i avhandlingen huvudsakligen endast fokuserat på det som enligt de olika lagarna, rättspraxisen och rättsdoktrinen framkommit gällande skiljeförbandet.

I avhandlingens första kapitel öppnas ämnet åt läsaren, varför ämnet är aktuellt och på detta sätt även intressant att undersöka. Jag går även igenom avhandlingens syfte samt forskningsfrågor. Därtill diskuteras avhandlingens struktur samt avgränsningar, och i kapitlets sista avsnitt presenteras avhandlingens metoder och källor.

I avhandlingens andra kapitel går jävsbestämmelser igenom allmänt för de olika nordiska ländernas skiljeförbandelagar. Detta för att läsaren verkligen ska kunna förstå uppbyggnaden av jävsbestämmelserna och för att läsaren ska få en överblick av hur hela jävsmekanismen fungerar. I andra kapitlet tas först upp jävsbestämmelserna enligt FSLF, sedan efterföljer jävsbestämmelserna enligt SLSF, jävsbestämmelserna enligt NLV och till sist jävsbestämmelserna enligt DLV.

Enligt Möller och Heuman består jävsbestämmelserna av hur yrkandet om att skiljemannen är jävig ska framställas och behandlas, vem som avgör ett yrkande om jäv, kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet, upplysningsplikten, jävsgrunder samt upphävande av en skiljedom till följd av att en skiljeman varit jävig. Här ska man förstås komma ihåg att inom det svenska skiljeförbandet används en del olika begrepp än inom det finländska skiljeförbandet.²⁰ Jag har valt att i andra kapitlet följa Möllers och Heumans indelning och förstås även beakta vad jävsbestämmelserna består av enligt NLV och DLV.

I andra kapitlet tas även upp som ett tillägg till jävsbestämmelserna skiljemannens allmänna behörighet och hur en skiljeman ska utses enligt de olika skiljeförbandelagarna. Hur en

¹⁹ Möller 1997, s. 4.

²⁰ Möller 1997, s. 42 – 46, Heuman 1999, s. 238 – 255.

skiljeman utses i ett skiljeförfarande har en direkt koppling till jävsbestämmelserna och jävsgrunderna eftersom eventuella jävsfrågor beaktas och övervägs då en skiljeman utses.²¹ Dessutom kommer jag att ta upp de olika skiljeförfarandelagarnas bestämmelser om hur en ny skiljeman ska utses efter att den tidigare skiljemannen skiljts från sitt uppdrag till följd av att skiljemannen varit jävig.

Eftersom jag i min avhandling undersöker och behandlar jävsgrunderna kommer jag att genomgående gå igenom dem i tredje kapitlet. Därför har jag valt att i andra kapitlet allmänt om jävsbestämmelserna endast nämna i vilken paragraf kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet, upplysningsplikten samt jävsgrunderna finns. Dessa tre element anser jag att tillsammans måste behandlas mera ingående för att jävsgrunderna ska ha behandlats som en helhet.

Tredje kapitlet börjar behandla avhandlingens egentliga ämne. Såsom jag redan nämnde tidigare anser jag för att behandla jävsgrunderna i sin helhet krävs att kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet, upplysningsplikten samt jävsgrunderna behandlas. Överlag varierar kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet, upplysningsplikten samt jävsgrunden i de olika skiljeförfarandelagarna, men samma så att säga ”byggstenar finns”.

Då man granskar FLSF:s 10 § kan man konstatera att det finns två olika delar i paragrafen. Nämligen att en skiljemann är jävig i sådana fall ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare”. Och dessutom den andra jävsgrunden ”någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet”. De andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar har endast en jävsgrund som är i stil med den senare jävsgrunden i FLSF och således har jag valt att behandla den senare jävsgrunden före den tidigare.

Den senare jävsgrunden är på grund av att den innehåller begreppen opartiskhet och oavhängighet, direkt kopplad till kravet om att skiljemannen ska vara opartisk och oavhängig. Kravet framkommer i FLSF 9 §. För att kunna ta ställning när det förekommer omständigheter som gör att det finns befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet, måste begreppen opartiskhet och oavhängighet klargöras först. Jag kommer att börja tredje kapitlet med att behandla kravet om att skiljemannen ska vara opartisk och oavhängig. Jag kommer först att gå igenom kravet enligt FLSF efterföljt av motsvarande

²¹ RP 202/1991 rd, s. 13.

krav i de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar. Efter detta följer en jämförelse av detta krav mellan FLSF och de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar.

Efter upplysningsplikten behandlar jag jävsgrunden ”någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet”. Jag kommer att först gå igenom jävsgrunden enligt FLSF efterföljt av motsvarande jävsgrund i de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar. Sedan följer en jämförelse av jävsgrunden mellan FLSF och de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar.

Efter jävsgrunden ”någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet” behandlar jag jävsgrunden ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare”. Även här går jag först igenom jävsgrunden enligt FLSF, och sedan följer en jämförelse av jävsgrunden mellan FLSF och de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar.

Skiljemannens upplysningsplikt är en annan sak som är starkt kopplad till jävsgrunderna. Jag har valt att behandla upplysningsplikten efter jävsgrunderna eftersom jag anser att upplysningsplikten främst med tanke på funktion och vidd, är möjligt att förstå i sin helhet först efter att själva jävsgrunderna gått igenom. Jag kommer först att gå igenom upplysningsplikten enligt FLSF efterföljt av motsvarande upplysningsplikt i de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar. Sedan följer en jämförelse av upplysningsplikten mellan FLSF och de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar.

I avhandlingens fjärde och sista kapitel kommer jag att framföra ett ändringsförslag. Jag kommer att föreslå hur FLSF:s jävsgrunder kunde reformeras i enlighet med jävsgrunden i någon av de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar. Jag kommer att framföra ett ändringsförslag som jag anser att skulle vara fungerande med tanke på hur FLSF är uppbyggt och vad de nuvarande jävsgrunderna enligt FLSF innebär och betyder.

Jag har valt att i avhandlingen begränsa bort att behandla hur EMRK:s 6 artikel om rättvis rättegång inverkar på skiljemannens opartiskhet. Finland har enligt vad som framgår i HD 2005:14 anslutit sig till EMRK 10.5.1990 och sedan dess tagit i beaktande vad som framgår kring i 6 artikeln om rätten till rättvis rättegång och europeiska mänskorättsdomstolens rättspraxis kring detta. Europeiska mänskorättsdomstolens rättspraxis berör bedömningen av domarens opartiskhet.

FLSF ha trätt i kraft först 1 december 1992 och varken i lagens förarbeten eller i rättsdoktrinen exempelvis Kurkela eller Möller diskuterar en möjlig inverkan av EMRK:s 6 artikel

på bedömningen av skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.²² Jag vill här poängtera att eftersom Finland anslutit sig redan år 1990 till EMRK skulle det i FLSF:s förarbeten och tidiga rättsdoktrin funnits möjlighet att ta ställning till hur EMRK:s 6 artikel inverkar på bedömningen av skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.

Dessutom framgår i FLSF:s förarbeten om jävsgrunden ”någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet” att ”[m]ed stöd av detta stadgande kan en skiljeman förklaras jävig också på sådana grunder som äventyrar hans opartiskhet och oavhängighet men som endast sällan eller aldrig har betydelse när det är fråga om en domare”.²³ Vilket enligt mig tyder på att kraven på skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet enligt FLSF är tillräckliga i sig själv jämförelse med motsvarande krav som framgår ur EMRK:s 6 artikel. Senare har även Turunen gällande *ad hoc*-förfarande framfört liknande tolkningar²⁴. En annan aspekt som även inverkar på mitt beslut att begränsa bort att behandla EMRK:s 6 artikel är att det inte framgår en diskussion om EMRK:s 6 artikels inverkan på skiljemannens opartiskhet och oavhängighet i de andra nordiska ländernas motsvarande lagar, deras rättspraxis samt rättsdoktrin kring *ad hoc*-förfarande.²⁵

1.3 Metod och källor

För att avhandlingen ska framstå som vetenskaplig, krävs det att avhandlingen har en metod. Genom metoden får avhandlingen ett ramverk och som senare gör att forskningen även senare kan testas på nytt.²⁶ Avhandlingen kommer att granska FLSF:s jävsgrunder samt kommentera jävsgrunderna med argument från jävsgrunderna i de andra nordiska ländernas motsvarande lagar. Här är det frågan om att förstå de gällande lagarna och hur de ska tillämpas. Således är det passande att avhandlingens huvudmetod är rättsdogmatisk.

Då man använder sig av den rättsdogmatiska metoden, tar man motiverat ställning till vad säger lagen. Man gör detta genom att använda sig av systematisering och tolkning.²⁷ Systematisering innebär i sin korthet att man rangordnar rättsnormerna inom rättsordningen. Och på detta sätt kan man få en överblick om vilken rättsnorm som är hierarkiskt högre än vilken,

²² RP 202/1991 rd, s. 13 – 14, Kurkela 1996, s. 36–38, Möller 1997, s. 42 – 43.

²³ RP 202/1991 rd, s. 16. I FHD 2005:14 menade FHD att FLSF 10 § motsvarar de krav som kan härledas från EMRK:s 6 artikel om rätt till rättvis rättegång och hur detta påverkar bedömningen av domarens opartiskhet och oavhängighet.

²⁴ Turunen 2005, s. 113.

²⁵ Den rättsdoktrin som skribenten fått tag på gällande de olika ländernas skiljeförfaranden.

²⁶ Lindroos-Hovinheimo 17.9.2018.

²⁷ Lindroos-Hovinheimo 20.9.2018.

och kopplingen mellan rättsnormerna.²⁸ Tolkning igen innebär att man med olika slags tolkningsargument försöker komma fram till vad de olika rättskällorna har att säga om en viss rättsnorm. Och slutligen motiverat komma fram till vad säger lagen.²⁹ Dessa motiverade ställningstaganden eller slutsatserna är i form av *de lege lata* och *de lege ferenda*.³⁰ Då jag senare i avhandlingen gör jämförelser gällande kravet om att skiljemannens ska vara opartisk och oavhängig, jävsgrunderna och upplysningsplikten mellan FLSF och de andra nordiska ländernas motsvarande lagar, kommer mina slutsatser vara i form av *de lege lata* dvs. detta säger lagen. Men jag vill även med min avhandling kunna tillföra rättsvetenskapen en del *de lege ferenda*-slutsatser och detta gör jag genom att ge ett förslag på hur FLSF:s jävsgrunder kunde reformeras.

Jag kommer i min avhandling att använda mig av olika slags tolkningsargument för att motiverat kunna ta ställning till vad lagen säger.³¹ Då jag introducerar en bestämmelse i avhandlingen och förklarar hur bestämmelsen lyder, kommer jag att använda semantiska argument. För att förstå och återge åt läsaren varför bestämmelsen har stiftats såsom möjliga målsättningar och syfte använder jag historiska argument i avhandlingen. Dessutom kommer jag att presentera en del jämförande argument eftersom jag kommer att diskutera ordalydelsen såväl i den finländska skiljeförfarandelagen som även den motsvarande svenska-, norska-, och danska lagen.³²

Jag kommer även i avhandlingen kort använda systematisering, detta då jag till exempel diskuterar IBA-reglerna i förhållande till de nordiska ländernas skiljeförfarandelagar. Här vill jag lyfta fram åt läsaren kopplingen mellan de olika normerna, så att läsaren verkligen förstår vilken bestämmelse är hierarkiskt högre än en annan.

Som tilläggsmetod till den rättsdogmatiska kommer jag i avhandlingen även använda mig av komparativa inslag. Detta blir främst då jag försöker förstå likheter och olikheter som finns mellan FSLF samt de andra nordiska ländernas motsvarande lagar. Jag kommer även att gå igenom förarbeten och rättsdoktrinen för FLSF samt de andra nordiska länder motsvarande lagar, och se efter likheter och olikheter i de olika rättskällorna och deras motiveringar. På så sätt som jag kommer att använda komparativa metoden kan man anse att det är frågan

²⁸ Aarnio 2011, s. 97.

²⁹ Aarnio 2011, s. 39, Lindroos-Hovinheimo 20.09.2018.

³⁰ Lindroos-Hovinheimo 20.9.2018.

³¹ Lindroos-Hovinheimo 20.9.2018.

³² Hirvonen 2011, s. 38 – 39.

om den komparativa metoden i klassisk komprimerad form.³³ Viktigt för mig i detta skede är att komma ihåg, att jag inte med säkerhet kan veta vilka likheter och olikheter som framkommer i jämförelsen mellan FSLF och de andra nordiska ländernas motsvarande lagar. Ett av mina mål i detta avsnitt har varit besluta hur och genom att följa vad, som jag kommer att genomföra min avhandling.³⁴

Som källor kommer att fungera först och främst de olika nordiska ländernas skiljeförfarandelagar i sig med dess tillhörande förarbeten och eventuella andra utlåtanden som uppkommit för att kunna stifta lagarna. Eftersom avhandlingen behandlar de gällande lagarna, kommer förarbetena att spela en central roll för avhandlingens slutsatser. För att kunna motiverat ta ställning till vad lagen säger, krävs att jag även behandlar och analyserar relevant rättspraxis. Inom avhandlingens forskningsområde finns få rättsfall från högsta domstolen samt motsvarande instanser i de andra nordiska länderna. Därför kommer även en del rättspraxis från hovrätt och tingsrätt samt motsvarande nivåer i de andra nordiska länderna att även gås igenom och analyseras.

Dessutom fungerar det som källor en hel del rättsdoktrin från Finland, Sverige, Norge och Danmark. Som tillägg till detta förekommer även en del rättsdoktrin som behandlar modelagen. Genom att tolka och systematisera alla dessa olika rättskällor kan jag motiverat ta ställning till vad lagen säger.

2 Allmänt om jävsbestämmelser

2.1 Den finländska skiljeförfarandelagen

Allmänt om FLSF

Lagen heter lag om skiljeförfarande och har trätt i kraft 1 december 1992. Lagens föregångare var från år 1928. I förarbetena till den gällande lagen framgår att lagen från år 1928 ansågs välstrukturerad och således har den fungerat som grund till den gällande lagen.³⁵

I förarbetena till den gällande lagen framgår att det ansågs nödvändigt att reformera lagen från år 1928. Behovet att reformera var till följd av att det finländska samhället hade genom åren förändrats, tekniken gått framåt och även ekonomiskt sätt hade det skett en utveckling.³⁶

³³ Pihlajamäki 2.10.2018.

³⁴ Husa 2017, s. 1092 – 1093, 1098.

³⁵ RP 202/1991 rd, s. 4.

³⁶ RP 202/1991 rd, s. 4.

Gällande den nuvarande skiljeförfarandelagen har det inom rättsdoktrinen framförts kritik mot att lagen innehåller överlag få bestämmelser och speciellt skiljeförfarandeprocessen förblir öppen och får mest reglera sig själv. Jag själv håller som vad som förts fram inom rättsdoktrinen att speciellt regeringspropositionens motiveringar är korta och det är svårt att veta vad lagstiftaren velat med en specifik norm.³⁷

Kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet framkommer i FLSF 9 § 1 moment samt upplysningsplikten i samma paragrafs andra moment. Jävsgrunderna i sin tur framkommer i FLSF 10 §. FLSF gör ingen skillnad mellan ett nationellt och ett internationellt skiljeförfarande. Samma bestämmelser tillämpas på varje skiljeförfarande som sker i Finland (FLSF 1 §).

Skiljemannens allmänna behörighet

FLSF gör en skillnad mellan skiljemannens allmänna och speciella behörighet. Bestämmelsen om skiljemannens allmänna behörighet framkommer i FLSF 8 §, medan jävsgrunderna framkommer i 10 § och hör inom skiljemannens speciella behörighet.³⁸

Enligt 8 § ”[o]m parterna inte har bestämt något annat, får varje myndig person som inte har försatts i konkurs eller vars handlingsbehörighet inte har begränsats vara skiljeman”. Som tillägg till detta hör ännu att det inte ställs ett krav på en skiljeman att denna måste ha finländskt medborgarskap för att få fungera som skiljeman i Finland.

Rättsdoktrinen har kommenterat paragrafen om skiljemannens allmänna behörighet med att nämna att inga krav på skiljemannens utbildning ställs.³⁹ Enligt mig är detta ett bra exempel på skiljeförfarandets flexibilitet och visar samtidigt den avtalsfrihet som skiljeförfarandet bygger på. Jag vill tillägga att till min vetskap ännu inte har kommit att som skiljeman skulle fungera annan än en jurist eller advokat. Detta eftersom både processfrågorna och sakfrågorna är komplexa och svåra att bemästra, utan att man professionellt skulle hålla på med dem.

Hur en skiljeman utses

FLSF har väldigt få bestämmelser om hur skiljemännen utses. Lagen nämner att ”[a]ntalet skiljemän skall vara tre, om inte parterna har bestämt något annat” (FLSF 7 §). FLSF 13 §

³⁷ Frände m.fl. 2016, Prosessioikeus, XI erityiset prosessilajit ja vaihtoehtoinen riidanratkaisu, 1. siviiliprosessin erityiset lajit ja vaihtoehtoinen riidanratkaisu, välimieslainkäyttö, oikeuslähteet.

³⁸ Ovaska 2007, s. 109. Frände m.fl. 2012, s. 1284 – 1285.

³⁹ Frände m.fl. 2012, s. 1284 – 1285.

beskriver närmare om hur skiljemännen verkligen utses. Enligt paragrafen ”[o]m skiljemännen skall vara flera än en, men parterna inte har kommit överens om skiljemännen eller hur de skall utses, skall vardera parten utse lika många skiljemän”.

I den finländska rättsdoktrinen framför Frände med flera motiveringar för att det är viktigt för en part att utse en skiljeman som har lämplig sakkunnighet inom området som skiljeförfarandet behandlar samt som även kan avgöra ett skiljeförfarande vid mån av möjlighet enligt en parts krav.⁴⁰

I en skiljenämnd bestående av tre skiljemän ska en av skiljemännen fungera som ordförande. Denna ordförande utses på så sätt att de tidigare ”utsedda skiljemännen skall kalla ytterligare en skiljeman till ordförande, om inte parterna har bestämt att tvisten skall avgöras av de skiljemän som de har utsett” (FLSF 13 §).

I FLSF 14 § 1 moment framgår en bestämmelse om vad som ska ske i det fall ”[o]m en skiljeman avlider, frånträder sitt uppdrag eller skiljs från det”. I dessa fall ska en ny skiljeman utses istället för skiljemannen som avlidit, frånträtt eller skiljts från uppdraget. Enligt regeringspropositionen utses efterträdaren på samme sätt som den första skiljemannen.⁴¹ Ifall denna senare efterträdare i sin tur ”avlider, frånträder sitt uppdrag eller skiljs från det skall domstolen på ansökan av någondera parten utse en ny skiljeman i hans ställe” (FLSF 14 § 1 moment). Denna bestämmelse är till för ”att motverka den möjligheten att en part fördröjer skiljeförfarandet genom att gång på gång till skiljeman utse sådana personer som av en eller annan anledning frånträder sitt uppdrag”.⁴²

I FLSF 14 § 2 moment framkommer bestämmelser för om den skiljeman som parterna avtalat om i skiljeavtalet ”avlider eller inte kan eller vill ta emot uppdraget eller om han frånträder sitt uppdrag eller skiljs från det”. Då ska om ”parterna inte har kunnat komma överens om vem som skall utses till skiljeman i hans ställe, utser domstolen på ansökan av en part en skiljeman, om inte parterna har kommit överens om att skiljeavtalet skall förfalla i ett sådant fall”.

⁴⁰ Frände m.fl 2016, Prosessioikeus, XI erityiset prosessilajit ja vaihtoehtoinen riidanratkaisu, 1. Siviiliprosessin erityiset lajit ja vaihtoehtoinen riidanratkaisu, välimieslainkäyttö, välimiehet, välimiesten valinta.

⁴¹ RP 202/1991 rd, s. 16.

⁴² RP 202/1991 rd, s. 16.

Överlag får en skiljeman inte frånträda sitt uppdrag endast till följd att det är bekvämt, eftersom det att en skiljeman har tagit emot sitt uppdrag ska ses som att skiljemannen tagit emot ett ärofyllt uppdrag (*honoris causa*).⁴³

Det framkommer även bestämmelser i FLSF 15 § då en domstol kan utse en skiljeman. Dessa bestämmelser blir aktuella främst i fall, då en person som fått en uppmaning att utse en skiljeman trots detta inte utsett en skiljeman. Bestämmelserna i FLSF 15 § är till för att möjliggöra att ett skiljeförfarande kan fortskrida snabbt.⁴⁴

I 15 § 1 moment framkommer två fall när domstolen kan utse en skiljeman. Det ena är "[o]m en part eller någon annan som har fått ett i 12 § 1 mom. avsett meddelande inte inom 30 dagar från det meddelandet inkommit har fullgjort sin uppgift att utse skiljeman och skriftligen underrättat den part som yrkat skiljeförfarande därom". Meddelande som nämns innebär att en part meddelar motparten om att tvisten ska behandlas i ett skiljeförfarande.

Medan det andra fallet är "om de skiljemän som parterna har utsett inte inom 30 dagar från det de blivit utsedda har enats om ordföranden". I båda dessa fall ska en part be att en domstol utser den skiljeman eller skiljemän som ska utses.

Det är möjligt att diskutera om tidsfristen "inom 30 dagar" är absolut eller om det är möjligt att uppfylla skyldigheten även försenat. Med tanke på skiljeförfarandet ska vara snabbt, kan man svara jakande på att skyldigheten kan uppfyllas även försent. Ifall en part redan hos domstolen ansökt om att domstolen ska utse en skiljeman och saken på detta sätt blivit anhängig kan man anse att rätten att utse en skiljeman har överförs från personen till domstolen. Tidigare nämnda gäller inte om parten som gjort ansökan om att domstolen ska utse en skiljeman, återtar den och godkänner det senare gjorda valet om att utse en viss person till skiljeman.⁴⁵

Yrkande om skiljemannens jävighet

Enligt FLSF 11 § 1 moment har parterna rätt att "komma överens om i vilken ordning ett yrkande om att en skiljeman skall förklaras jävig skall prövas". Paragrafens första moment stadgar vidare som skydd för en part i ett skiljeförfarande, att "[e]n part har dock trots det rätt att kräva att skiljedomen skall upphävas med stöd av 41 §". Denna bestämmelse kommer att introduceras under nästa underrubrik.

⁴³ Kurkela 1996, s. 49.

⁴⁴ Kurkela 1996, s. 52.

⁴⁵ Kurkela 1996, s. 52.

Vidare framkommer i paragrafen att om parterna inte avtalat om något, ”skall en part framställa yrkande om att en skiljeman skall förklaras jävig inom 15 dagar från det parten fick kännedom om att skiljemännen har tillsatts och om en omständighet som nämns i 10 §”. Själva yrkandet om att skiljemannen är jävig avgörs som att ”[o]m en part har yrkat att en skiljeman skall förklaras jävig, men skiljemannen inte frånträder sitt uppdrag eller den andra parten inte godkänner yrkandet, skall skiljemännen avgöra frågan om jäv” (FLSF 11 § 3 moment). Då skiljemännen själva avgör frågan om jäv deltar även skiljemannen som yrkandet gjorts mot.⁴⁶ Här ska man komma ihåg att om skiljemännen godkänner yrkandet, har varken parterna eller en skiljeman rätt att söka ändring till beslutet.⁴⁷ Jag anser att det intressantaste om till sist i paragrafen. I FLSF 11 § 3 moment framkommer att en fråga om jäv ”får hänskjutas till domstol endast i samband med ett yrkande om att skiljedomen skall upphävas med stöd av 41 §”.

Upphävande av skiljedom

Enligt FLSF 41 § 1 moment 3 punkt kan en skiljedom upphävas då ”en skiljeman varit jävig enligt 10 §, men parts i behörig ordning framställda yrkande om att skiljemannen skall förklaras jävig inte har bifallits förrän skiljedomen meddelades, eller om en part fått kännedom om jävet så sent att han inte förrän skiljedomen meddelades har kunnat yrka att skiljemannen skall förklaras jävig”. För att en part ska ha rätt att väcka talan enligt FLSF 41 § 1 moment förutsätts att parten tidigare framställt ett yrkande på rätt sätt och inom utsatt tid.

2.2 Den svenska skiljeförfarandelagen

Allmänt om SLSF

Sveriges lag heter lag om skiljeförfarande. Lagen som företrädde den nuvarande lagen hette lag om skiljemän och hade trätt i kraft år 1929.⁴⁸

Även i Sverige har det redan sedan år 2014 men speciellt under år 2018 diskuterats om deras skiljeförfarandelag borde reformeras. Sverige har velat se till att den svenska skiljeförfarandelagen även i fortsättningen kan leva upp till de krav som internationellt sätt ställs på ett lands skiljeförfarandelag. Genom en möjlig reform av skiljeförfarandelagen kunde möjliggöras att Sverige även i fortsättningen är ett populärt alternativ att välja som säte för ett skiljeförfarande.⁴⁹ Denna diskussion gav till och med upphov till att regeringen framkom

⁴⁶ RP 202/1991 rd, s. 15.

⁴⁷ Kurkela 1996, s. 42.

⁴⁸ Lindskog 2012, s. 31.

⁴⁹ Prop. 2017/18:257, s. 17.

med regeringsproposition prop. 2017/18:257. Genom propositionen har en del paragrafer reformerats och ändringarna har trätt i kraft 1.3.2019. Eftersom reformationen har trätt ikraft nyligen har det inom rättsdoktrinen ännu inte hunnit komma ut nya skrivelser.

I SLSF används inte begreppet jäv. Vid stiftande av lagen har det ansetts att användning av begreppet jäv i lagen skulle medföra en för stark association till domarjävsbestämmelserna.⁵⁰ Trots detta framgår i regeringspropositionen att ”regeringen anser sålunda att begreppet jäv inte bör användas i den nya lagen, oaktat att termen som sådan får anses vara väl förankrad i det allmänna rättsmedvetandet”.⁵¹ Med andra ord ska det i SLSF inte används begreppet jäv, men ändå ska de som tillämpar lag vara medvetna om att det är frågan om jävsbestämmelser och vad liknande bestämmelser är till för. Här vill jag ännu nämna att Heuman i sitt verk använder begreppet jäv.⁵²

Kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet framkommer i SLSF 8 § 1 stycket och jävsgrunden i samma paragrafs andra stycke. Upplyningsplikten i sin tur framkommer i SLSF 9 §. Den svenska skiljeförfarandelagen gör inte en skillnad mellan ett nationellt och ett internationellt skiljeförfarande. Samma bestämmelser tillämpas på varje skiljeförfarande som sker i Sverige (SLSF 46 §).

Skiljemannens allmänna behörighet

SLSF kräver ganska lika gällande skiljemannens allmänna behörighet som FLSF. Bestämmelsen om skiljemannens allmänna behörighet finns i 7 § och är skriven i mer kompakt form än den motsvariga i FLSF. SLSF 7 § stadgar att ”[v]ar och en som råder över sig själv och sin egendom kan vara skiljeman”. Då man granskar regeringspropositionen öppnar den upp mera den korta satsen som nämns i 7 §. Enligt regeringspropositionen ska ”[f]ör att vara skiljeman måste man vara fullt rättskapabel. En skiljeman skall sålunda vara myndig och inte ha förvaltare enligt föräldrabalkens bestämmelser. Vidare får skiljemannen inte heller vara i konkurs”. SLSF tillåter även att skiljemannen kan ha annan nationalitet än svensk.⁵³ Överlag har parterna rätt att bestämma att en skiljeman ska ha särskilda kvalifikationer för att kunna utses till skiljeman i ett skiljeförfarande.⁵⁴

Yrkande om en skiljemans jävighet

⁵⁰ Prop. 2017/18:257, s. 29.

⁵¹ Prop. 1998/99:35, s. 82.

⁵² Heuman 1999, s. 238.

⁵³ Prop. 1998/99:35, s. 215.

⁵⁴ Lindskog 2012, s. 401.

I SLSF 10 § framkommer bestämmelser för hur ett yrkande prövas om att en skiljeman ska skiljas från sitt uppdrag samt hur lång tid en part har på sig att framföra ett yrkande. Enligt 10 § ska "[e]tt yrkande om att en skiljeman skall skiljas från sitt uppdrag på grund av en omständighet som anges i 8 § skall framställas inom femton dagar från det att parten fick kännedom såväl om att skiljemannen har utsetts som om omständigheten". I praktiken börjar tidsfristen löpa alltid från omständigheten och yrkandet ska meddelas till instansen som prövar jävsfrågan.⁵⁵

Första stycket fortsätter ännu med att "[y]rkandet prövas av skiljemännen, om parterna inte har bestämt att det skall prövas av någon annan". Även skiljemannen som yrkandet framställs mot ska vara med och besluta. Enligt regeringspropositionen ingår det i SLSF inga begränsningar på vem som ska besluta om yrkandet. Parterna kan även avtala om att ett yrkande avgörs enligt ett skiljedomsinstituts bestämmelser.⁵⁶

Av paragrafens andra stycke följer att då ett yrkande godkänds är beslutet slutligt. Då ett yrkande som har en viss omständighet som grund inte godkänds, har en part senare inte rätt att framställa ett yrkande med samma omständighet som grund.⁵⁷

Ifall att ett yrkande ogillas eller en part får som svar att ett yrkande inte förts fram inom rätt tid har parten rätt att hos tingsrätten ansöka om att skiljemannen inte ska få fortsätta i sitt uppdrag. En part har en tidsfrist att "inom trettio dagar från den dag då parten fick del av beslutet" ska ansökan framföras (SLSF 10 § 3 stycket). I SLSF 44 § framgår att "[i]nte heller annars får tingsrättens avgörande enligt 10 § tredje stycket överklagas". Trots SLSF 10 § 3 stycket har skiljemannen rätt att fortsättningsvis fortsätta sitt uppdrag tills tingsrätten meddelar sitt avgörande.

I SLSF finns även en till bestämmelse om hur ett yrkande ska avgöras om att en skiljeman ska skiljas från sitt uppdrag. Enligt SLSF 11 § följer att "[p]arterna får bestämma att ett yrkande som anges i 10 § första stycket skall prövas slutligt av ett skiljedomsinstitut". Denna bestämmelse medför samtidigt att en part inte har rätt att söka ändring till ett beslut som ett skiljedomsinstitut har gjort i saken.⁵⁸

Hur en skiljeman utses

⁵⁵ Lindskog 2012, s. 449, 451.

⁵⁶ Prop. 1998/99:35, s. 217.

⁵⁷ Lindskog 2012, s. 456.

⁵⁸ Prop. 1998/99:35, s. 217 – 218.

I SLSF finns även relativt många paragrafer om hur skiljemännen ska utses. Eftersom allt som framkommer i paragraferna inte är relevant för avhandlingen, kommer paragraferna inte nödvändigtvis att presenteras i sin helhet.

I SLSF 12 § framkommer bestämmelser för hur skiljemännen ska utses. Paragrafen ger parterna en del avtalsfrihet, nämligen att "[p]arterna får bestämma hur många skiljemännen skall vara och hur de skall utses". Om inte parterna bestämt något, utses skiljemännen i enlighet med vad som framkommer i SLSF 13–16 §.

I SLSF 13 § framkommer antalet skiljemän i ett skiljeförfarande nämligen att "[s]kiljemännen ska vara tre". Lagen stadgar att båda parterna i skiljeförfarandet ska välja varsin skiljeman och den sista skiljemannen utses av de två redan utsedda skiljemännen. Enligt Lindskog innebär bestämmelsen att båda parterna kan lika mycket påverka ett skiljeförfarande i detta hänseende.⁵⁹ Vidare menar Lindskog att de partsvalda skiljemännen kan konsultera parterna före de utser den sista skiljemannen.⁶⁰

Domstolen kan även i vissa fall utse en skiljeman för ett skiljeförfarande. Enligt SLSF 15 § 1 stycke "[s]kall en skiljeman utses av andra skiljemän men låter de bli att göra det inom trettio dagar från det att den sista av dem blev vald, skall tingsrätten på ansökan av en part utse skiljemannen".

En likande bestämmelse framkommer i SLSF 15 § 2 stycket då en skiljeman ska utses av en annan som i detta fall varken är part eller skiljeman. I detta fall ska en tingsrätt på ansökan av en part utse en skiljeman då en skiljeman inte utsetts "inom trettio dagar från det att en part som önskar att skiljeman utses uppmanat den som skall utse skiljeman att göra det". Regeringspropositionen menar att "[d]et räcker att ett allvarligt försök har gjorts att nå den som skall utse skiljemannen".⁶¹ Enligt mig klargör regeringspropositionen hur mycket en part ska göra, för att det ska räknas som en uppmaning. Jag anser dock att begreppet allvarligt är fortsättningsvis relativt tolkningsbart.

Även enligt SLSF 15 § 2 stycke ska domstolen utse en skiljeman då parterna tillsammans skulle utse en skiljeman "men de inte har enats inom trettio dagar från det att frågan väckts genom att den ena parten mottagit en underrättelse från motparten". Även detta sista fall enligt 15 § 2 stycket ska en part ansöka om att en domstol ska utse en skiljeman.⁶²

⁵⁹ Lindskog 2012, s. 475.

⁶⁰ Lindskog 2012, s. 480.

⁶¹ Prop. 1998/99:35, s. 220.

⁶² Prop. 1998/99:35, s. 220.

Det framkommer även en bestämmelse i SLSF 16 § om hur en skiljeman ska utses då den tidigare skiljemannen avgår eller skiljs från sitt uppdrag. Det görs en skillnad på om omständigheterna som medförde att en skiljeman avgick eller skildes från sitt uppdrag redan förekom då skiljemannen blev utsedd till sitt uppdrag. Om omständigheterna ”förelåg när skiljemannen utsågs, ska tingsrätten på ansökan av en part utse en ny skiljeman”. Som tillägg till bestämmelsen hör även att ”[o]m skiljemannen utsågs av en part ska tingsrätten, om inte särskilda skäl talar emot det, utse den person som parten föreslår till ny skiljeman”. Denna sista bestämmelse är till för att hindra att en part upprepar gånger utser en skiljeman som av olika anledningar inte kan fungera hela skiljeförfarandet som skiljeman.⁶³ Medan det andra fallet är då omständigheterna först uppkommit efter att skiljemannen utsetts. Då ska ”den som ursprungligen haft att göra valet utse en ny skiljeman”.

Som sista bestämmelse under denna underrubrik tas upp 20 §. Enligt 20 § ska en skiljenämnd ha en ordförande om skiljemännen i ett skiljeförfarande är flera. Om parterna inte bestämt om annat, ska skiljemannen som utsetts av de andra skiljemännen fungera som ordförande.

Upphävande av skiljedom

I SLSF 34 § framkommer typfall på när en skiljedom kan upphävas. Paragrafen har i sin reformerade form trätt ikraft 1.3.2019. Intressanta punkten finns i SLSF 34 § 1 stycke 6 punkt. Enligt denna punkt kan en skiljedom upphävas ”om en skiljeman på grund av någon omständighet som anges i 7 eller 8 § har varit obehörig”. Relevant för avhandlingen är att denna punkt lyfter fram 8 § dvs. paragrafen i vilken jävsgrunden framkommer. Lindskog kommenterar här att möjliga omständigheter som uppkommer efter att skiljeförfarandet avslutats kan inte falla innanför klandergrunden i 34 § 1 stycke 6 punkt.⁶⁴

För att en domstol ska behandla ifall skiljedom ska upphävas, krävs att en part väcker klandertalan. I paragrafen framkommer förutsättningar för att en part ska ha rätt att väcka en klandertalan. Paragrafens direkta ordalydelse är att ”[e]n part har inte rätt att åberopa en omständighet som parten genom att delta i förfarandet utan invändning eller på annat sätt får anses ha avstått från att göra gällande”. Gällande jävsgrunden framkommer det relevanta i SLSF 34 § 2 styckets sista mening. Nämligen ”[a]tt en part kan ha förlorat rätten enligt första stycket 6 att åberopa en omständighet som anges i 8 § följer av 10 och 11 §§”. Regerings-

⁶³ Heuman 1999, s. 258.

⁶⁴ Lindskog 2012, s. 422.

propositionen kommenterar detta med att "[i] tredje meningen erinras om den särskilda preklusionsregeln i 10 § angående jäv och om att en part enligt 11 § redan på förhand kan ha avstått från domstolsprövning i jävsfrågor".⁶⁵

En part har en tidsfrist att följa då denna önskar att göra en klandertalan. Enligt SLSF krävs att "[t]alan ska väckas inom två månader från den dag då parten fick del av skiljedomen eller, om en rättelse, komplettering eller tolkning enligt 32 § har gjorts, inom två månader från den dag då parten fick del av skiljedomen i dess slutliga lydelse". Genom paragrafsreformationen har tidsfristen att väcka talan gjorts kortare från tre till två månader.⁶⁶

2.3 Den norska skiljeförfarandelagen

Allmänt om NLV

Lagen heter lov om voldgift och har trätt i kraft 1.1.2005. Före år 2005 fanns det norska skiljeförfarandets bestämmelser i tvistemålslovets 32 kapitel, som hade trätt i kraft år 1927.⁶⁷

En tvistkommitté (tvistemålsutvalget) tillsattes år 1999 för att se över den dåvarande civilprocessen. Kommittén framförde att det fanns behov för en egen skiljeförfarandelag som ledde till att lov om voldgift stiftades.⁶⁸

Såsom redan nämndes i avhandlingens introduktion, har Norge tagit modellagen som grund för sin skiljeförfarandelag.⁶⁹ Modellagen har färdigställts år 1985 och har senare förnyats år 2006. Då modellagen år 2006 förnyades fick lagen bestämmelser om preliminära åtgärder (foreløbige retsmidler) som en skiljenämnd kan utfärda som skydd för en part.⁷⁰

Upplysningsplikten framkommer i NLV 14 § 1 led och jävsgrunden i samma paragrafs andra led. Kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet i sin tur framkommer i NLV 13 § 1 led. Bestämmelserna i NLV gör inte en skillnad mellan ett nationellt och ett internationellt skiljeförfarandet. NLV gäller då det är frågan om ett skiljeförfarande som sker i Norge (NLV 1 §). Överlag kan parterna avtala om annat till den utsträckning som framkommer skilt i varje paragraf (NLV 2 §). Enligt mig visar detta överlag skiljeförfarandets avtalsfrihet.

Antal skiljemän

⁶⁵ Prop. 1998/99:35, s. 233.

⁶⁶ Prop. 2017/18:257, s. 79.

⁶⁷ Berg 2006, s. 33.

⁶⁸ *ibid.*

⁶⁹ *ibid.*

⁷⁰ Nielsen 2017, s. 1.

I NLV finns det en skild paragraf om antalet skiljemän i ett skiljeförfarande. Enligt NLV 12 § har parterna rätt att avtala om hur många skiljemän det ska vara i ett skiljeförfarande. Men ”[d]ersom ikke annet er avtalt, skal voldgiftsretten bestå av tre dommere”. Denna senare bestämmelse är absolut och så är även modellagens motsvarande artikel 10.⁷¹

Kraven på skiljemannen

I NLV framkommer det tre olika slags krav för skiljemännen.⁷² Till skillnad från FLSF talar man i NLV inte om skiljemannens allmänna och särskilda behörighet. I NLV 13 § 1 led 1 punkt framgår att en skiljeman ska ”være kvalifisert for vervet”, vilket är ett kvalifikationskrav (egnethet).⁷³ Enligt propositionen är det generella kvalifikationskravet till för situationer då parterna inte avtalat om skiljemännens kvalifikationer.⁷⁴ Vilka kvalifikationer som en skiljeman ska ha beror på vad skiljeförfarandet handlar om samt vilka fackliga kvalifikationer saken kräver att en skiljeman innehar.⁷⁵

För det andra kan parterna komma överens om olika kvalifikationer som skiljemannen ska ha (NLV 14 § 2 led).⁷⁶ Parternas avtalade kvalifikationskrav framgår i NLV i samma paragraf och stycke som jävsgrunden, vilket innebär att parterna kan göra invändningar gällande parternas avtalade kvalifikationskrav på samma sätt som gällande jävsgrunden. Det sista kravet är kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet dvs. behörighetskravet som framkommer i NLV 13 § 1 led och behandlas i samband med jävsgrunden.⁷⁷

Hur en skiljeman utses

Parterna har en viss avtalsfrihet då skiljemännen ska utses (oppnevne). Enligt NLV 13 § 2 led framgår att ”[p]artene skal såvidt mulig oppnevne voldgiftsretten i fellesskap”. Propositionen kommenterar denna bestämmelse med att det är en fördel att parterna utser skiljemännen i samråd (felleskap). Detta gör att ett skiljeförfarande är mindre knutet till parterna och ökar att skiljemännen verkligen är oavhängiga från parterna.⁷⁸

I NLV 13 § 3 led framkommer vem som ska utse en skiljeman om det tidigare samrådet inte fungerar och tidsfristen som person ska följa då denne utser en skiljeman. Tredje ledet börja

⁷¹ Berg 2006, s. 154.

⁷² Woxholth 2013, s. 428.

⁷³ ibid

⁷⁴ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 93.

⁷⁵ Berg 2006, s. 170.

⁷⁶ Woxholth 2013, s. 428.

⁷⁷ Woxholth 2013, s. 428.

⁷⁸ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 93.

som att "[s]kal voldgiftsretten ha tre medlemmer, og partene ikke blir enige om sammensetningen, oppnevner hver part ett medlem". Båda parterna har en månad tid på sig att utse en skiljeman. Tiden börjar räknas från att en part mottog begäran om att utse en skiljeman (anmodning om oppnevning). De två utsedda skiljemännen har en månad tid att tillsammans utse den sista skiljemannen som även kommer att fungera som ordförande för skiljenämnden.

I fall att skiljenämnden inte har kunnat utses i enlighet med skiljeavtalet eller i enlighet vad som framkommit i paragrafens andra och tredje stycke, kan båda parterna kräva att en domstol utser skiljemannen eller skiljemännen som saknas (NLV 13 § 4 led). Då en domstol har utsett en skiljeman ska man komma ihåg att "[o]ppnevningen kan ikke ankes". Trots bestämmelsen har parterna rätt att göra en invändning (innsigelse) mot skiljemännen enligt 14 § och 15 §, som introduceras här senare.⁷⁹ Parterna behöver inte följa vad som stadgas i NLV 13 § första till tredje ledet om de avtalar om annat (NLV 13 § 5 led).

Hur en invändning mot en skiljeman behandlas

I 14 § 2 led 2 punkt framkommer en slags begränsningar för en part att göra en invändning (innsigelse) mot en skiljeman då parten själv varit med om att utse skiljemannen. Enligt bestämmelsen kan "[m]ot en voldgiftsdommer som parten har deltatt i oppnevningen av, kan det bare gjøres gjeldende innsigelse på grunn av forhold som parten er blitt kjent med etter at oppnevningen er foretatt". Vad som anses vara att en part varit med och utse en skiljeman, sträcker sig enligt mig relativt långt. Enligt propositionen framgår att "[e]n part som har foreslått vedkommende oppnevnt, eller som har gitt sin tilslutning til at han oppnevnes, har også deltatt i oppnevningen av ham".⁸⁰ Själva reagerade jag mest på att då en part gett sitt godkännande till att en skiljeman utses, räknas detta som att parten deltagit i att utse skiljemannen. Gällande omständigheterna (forhold) som nämns i 14 § 2 ledets 2 punkt framkommer det i rättsdoktrinen att det inte räcker att parten borde ha känt till omständigheterna, utan parten ska säkert känna (positiv kunnskap) till omständigheten.⁸¹

I NLV 15 § förekommer bestämmelser om hur en invändning mot en skiljeman ska behandlas. Följande gäller om parterna inte avtalat annat. Enligt NLV 15 § första led ska "innsigelse mot en voldgiftsdommer begrunnes og fremsettes skriftlig overfor voldgiftsretten innen 15 dager etter at parten fikk kjennskap til oppnevningen av dommeren og de omstendigheter

⁷⁹ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 93.

⁸⁰ ibid, s. 94.

⁸¹ Berg 2006, s. 183.

innsigelsen bygger på”. Tidsfristen börjar löpa från den aspekt som sker senare dvs. ena aspekten är då en skiljeman utses och andra aspekten är då en omständighet som ligger som grund för en invändning uppkommer.⁸²

Fortsättningsvis i NLV 15 § första led framgår även att en skiljenämnd (voldgiftsretten) avgör en invändning om inte skiljemannen som berör av invändningen självantav säger sitt uppdrag eller den andra parten i skiljeförfarandet godkänner invändningen. Vidare i NLV 15 § andra led framkommer bestämmelser om vad som sker om invändningen inte godkänns (ikke blir tatt til følge). Då en invändning inte har godkänts kan parten som framfört invändningen, klaga (bringe spørsmålet) inom en månad hos domstolen efter att parten fick meddelande om att invändningen inte godkänts. Domstolen avgör invändningen i form av ett beslut (kjennelse). Beslutet kan inte överklagas. Propositionen tillägger här att domstolen först tar ställning till om invändningen framställts korrekt enligt vad NLV förutsätter.⁸³

En framställd invändning kan senare inte åberopas som grund för ogiltighet (ogyldighetsgrunner) eller mot att skiljedomen inte ska erkännas (anerkjennelse) eller kunna verkställas (fullbyrding) (NLV 15 § andra led). Propositionen nämner här att ifall det uppkommer nya omständigheter som grund för en invändning, kan även de tidigare redan prövade omständigheterna tas i beaktande i invändningen. Om en part har klagat till domstolen gällande en invändning och skiljenämnden meddelar skiljedomen före domstolen avgjort invändningen, kan invändningen åberopas som grund för ogiltighet eller som hinder för att skiljedomen erkänns eller verkställas.⁸⁴

I NLV 15 § andra led framgår även att trots att en part på grund av en invändning klagat till domstolen, kan skiljeförfarandet fortsätta under tiden som domstolen avgör invändningen. Även skiljemannen som invändningen gjorts mot deltar fortsättningsvis i skiljeförfarandet. Skiljemännen i skiljeförfarandet har även rätt att meddela en skiljedom under tiden som domstolen behandlar invändningen.

Utse en ny skiljeman då den tidigare skiljemans uppdrag upphört

Ifall att en skiljemans uppdrag upphör enligt NLV 15 § ”skal en ny voldgiftsdommer oppnevnes etter de regler som blir benyttet ved oppnevning av den voldgiftsdommeren som blir skiftet ut”(NLV 17 §). Denna paragraf kan parterna avtala om annat kring.

⁸² Woxholth 2013, s. 413 – 414.

⁸³ Ot.prp.nr. 27 (2003–2004), s. 95.

⁸⁴ Ot.prp.nr. 27 (2003–2004), s. 95.

Ogiltigförklarandet av en skiljedom

Såsom redan framgick i NLV 15 § 2 led ifall det uppkommer nya omständigheter som grund för en invändning och skiljenämnden redan meddelat skiljedomen, kan en part väcka talan (søksmål) i en domstol om att skiljedomen ska ogiltigförklaras (settes ti side som ugyldig)

Ogiltighetsgrunderna framkommer i NLV 43 §. Relevant för jävsgrunden är NLV 43 § första ledets punkt d. D punkten handlar om då ”voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning”. Propositionen förklarar d punkten vidare. En part kan väcka talan om skiljedomens ogiltighet då skiljenämnden har meddelat skiljedomen före domstolen hunnit ta ställning till en invändning mot en skiljeman.⁸⁵ Woxholth förklarar denna punkt som att den kan tillämpas om skiljenämnden har ett felaktigt antal men även gällande kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet.⁸⁶

Då en part vill väcka talan ska denne följa de förutsättningar som framkommer i NLV om att ”[s]øksmål om å sette til side en voldgiftsdom må anlegges innen tre måneder fra den dag parten mottar voldgiftsdommen”. Det framkommer specifikt att tidsfristen börjar löpa från då parten mottar en skiljedom.⁸⁷

Omständigheter som är som hinder för erkännande och verkställande av skiljedomen

Enligt NLV 46 § första ledets punkt d kan som hinder för erkännande eller verkställande av skiljedomen vara att ”voldgiftsretten har hatt en uriktig sammensetning”. Gällande propositionens motiveringar för denna punkt d framkommer samma som för NLV 43 § första ledets punkt d.⁸⁸ Denna motivering har gått igenom i tidigare underrubrik.

2.4 Den danska skiljeförfarandelagen

Allmänt om DLV

Den danska skiljeförfarandelagen heter lov om voldgift och har trätt i kraft 1.7.2005. Den tidigare skiljeförfarandelagen var från år 1972.⁸⁹ Även Danmark såsom Norge är ett modell-lagsland.⁹⁰

Då man granskar den nuvarande danska skiljeförfarandelagens lagförslag framkommer det i avsnittet föremål och bakgrund att syftet med att förnya lagen var att eftersträva att höja

⁸⁵ Ot.prp.nr. 27 (2003–2004), s. 111.

⁸⁶ Woxholth 2013, s. 877.

⁸⁷ Woxholth 2013, s. 862.

⁸⁸ Ot.prp.nr. 27 (2003–2004), s. 113.

⁸⁹ DLf 127/2004, s. 10.

⁹⁰ Juul – Fauverholdt Thommesen 2017, s. 16.

Danmarks status som fungera som säte för ett skiljeförfarande. Genom att ta modellagen som grund ville man att skiljeförfarandet i Danmark skulle vara mer attraktivt internationellt sätt och att detta skulle även främja danskt näringsliv.⁹¹

Sedan den nuvarande skiljeförfarandelagen trädde i kraft har det även förekommit en diskussion om skiljeförfarandelagens ändamålsenlighet. År 2013 tillsatte Voldgiftsinstitutet en arbetsgrupp (udvalget) som skulle se över om skiljeförfarandelagen skulle behövas förnyas. Främst skulle arbetsgruppen se över om skiljeförfarandelagen behövde uppdateras till följd av att modellagen reformerats år 2006.⁹² Arbetsgruppens ändringsförslag blev färdigt i januari 2017 och har sänts vidare till justitieministeriet⁹³. Enligt mig visar redan lagförslaget till den gällande lagen och nu även detta senare ändringsförslag att Danmark verkligen vill och försöker vara ett modellagsland som ska internationellt sätt vara attraktivt att välja som säte för ett skiljeförfarande.

Upplysningsplikten framkommer i DLV 12 § 1 stycke och jävsgrunden i samma paragrafs andra stycke. DLV gör inte skillnad mellan ett nationellt och ett internationellt skiljeförfarande. DLV tillämpas ifall skiljeförfarandet sker i Danmark (DLV 1 §). Enligt DLV 2 § tillämpas bestämmelserna som framkommer i kapitel 3–7 ifall parterna inte avtalat om annat. DLV:s jävsbestämmelser finns till största del i lagens andra kapitel. I DLV 2 § andra stycke framkommer ett antal delar av paragrafer i vilka parterna inte kan avtala om annat. Intressant att notera är att parterna inte kan avtala om annat gällande upplysningsplikten och jävsgrunden i DLV 12 §.

Skiljemannens allmänna behörighet

I DLV framgår inte en enskild direkt bestämmelse som stadgar om skiljemannens allmänna behörighet. Enligt den danska rättsdoktrinen är skiljemannens allmänna behörighet de olika allmänna förutsättningarna för att en skiljeman ska kunna fungera i sin uppgift som skiljeman. I praktiken saknar dessa allmänna förutsättningar en större praktiskt betydelse.⁹⁴

Till den allmänna behörigheten hör att en skiljeman ska ha de kvalifikationer som parterna kommit överens om som framkommer i DLV 12 § 2 stycke: ”eller hvis voldgiftsdommeren ikke har de kvalifikationer, som parterne har aftalt”. Utöver detta ska skiljemannen kunna avgöra saken på ett betryggande sätt. Ifall en skiljeman är omyndig eller saknar förmåga att

⁹¹ DLf 127/2004, s. 10, Voldgiftsinstitutet 2017, s. 25.

⁹² Voldgiftsinstitutet 2017, s. 12.

⁹³ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 17.

⁹⁴ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 188.

handla förnuftsmässigt kan domstolen hitta en annan lösning.⁹⁵ DLV:s jävsgrund hör innanför skiljemannens speciella behörighet och om en skiljeman anses jävig talar man att denna är obehörig (inhabil).⁹⁶

Hur en skiljeman utses

Om parterna inte avtalat annat, ska skiljemännen vara tre till antalet i ett skiljeförfarande (DLV 10 §). Parterna kan även låta en tredje part såsom t.ex. skiljedomsinstitut att bestämma antalet skiljemän.⁹⁷ I DLV 11 § framkommer bestämmelser om hur skiljemännen utses (udpeges). Parterna kan själva avtala om detta. I lagförslaget framgår det som motivering till avtalsfriheten i denna paragraf att utländska användare av danska skiljeförfarandet prefererar öppenhet.⁹⁸

Om parterna inte avtalat något ska båda parterna utse varsin skiljeman inom 30 dagar från att den andra parten begärt (anmodning) att en part ska utse en skiljeman. De två utvalda skiljemännen ska utse den tredje skiljemannen inom 30 dagar från att de utsågs (DLV 11 § 2 stycke). Även gällande DLV 11 § andra stycke kan parterna avtala om att t.ex. ett skiljedomsinstitut utser en eller båda skiljemännen.⁹⁹ I paragrafens tredje stycke framkommer även en tillägsbestämmelse, som blir tillämplig i fall då skiljenämnden inte etableras i enlighet med vad som framkommer i skiljeavtalet eller DLV 11 § andra stycke. Då kan parterna begära (anmode) att domstolen utser en skiljeman eller skiljemännen.

Vidare framkommer det gällande DLV 11 § tredje stycke att då domstolen utser en skiljeman eller skiljemännen, ska domstolen se till (behørigt hensyn) att skiljemannen eller skiljemännen har de kvalifikationer som parterna avtalat om och dessutom ska domstolen ta i beaktande de olika omständigheterna (forhold) som säkrar att en oavhängig och opartisk skiljeman utses. Trots denna bestämmelse om att domstolen ska se till att en skiljeman eller skiljemännen har nödvändiga kvalifikationer och är opartiska och oavhängiga, kan en part även senare göra en invändning (indsigelse) mot den berörda skiljemannen enligt DLV 12 § och DLV 13 §.

Hur en invändning mot en skiljeman behandlas

⁹⁵ *ibid.*

⁹⁶ *ibid.*

⁹⁷ DLF 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 10 §.

⁹⁸ DLF 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 11 §.

⁹⁹ DLF 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 11 §.

Ifall att en part har utsett en skiljeman eller deltagit i och utse en skiljeman, kan parten endast gör en invändning baserat på en sådan grund som uppkommit efter att skiljemannen utsetts (DLV 12 § 2 stycke). Lagförslaget öppnar denna bestämmelse mer. Utöver det att en part direkt har utsett en skiljeman innefattar bestämmelsen även då en part med en eller flera tillsammans utsett en skiljeman. Bestämmelsen innefattar även då en part som förslag nominerat en person att utses som skiljeman, trots att skiljemannen senare officiellt sätt utsetts av en annan såsom t.ex. skiljedomsinstitut.¹⁰⁰

Parterna har rätt att avtala om hur en invändning mot en skiljeman behandlas. Ifall att parterna inte avtalat om annat, behandlas en invändning mot en skiljeman såsom följer efter. Enligt DLV 13 § 2 stycke ”skal begrundet indsigelse fremsættes skriftligt over for voldgiftsretten inden 15 dage efter, at parten blev bekendt med udpegningen af voldgiftsdommeren og de forhold, som indsigelsen bygger på”. Skiljenämnden avgör en invändning ifall inte den berörda skiljemannen avsäger sitt uppdrag eller den andra parten sidar sig med att skiljemannen ska skiljas från sitt uppdrag (at voldgiftsdommerens hverv skal ophøre). Även gällande DLV 13 § 2 stycke framgår det i lagförslaget att bestämmelsens avtalsfrihet beror på att utländska användare av danska skiljeförfarandet prefererar öppenhet.¹⁰¹

Gällande tidsfristen som nämns i DLV 13 § 2 stycke framgår inget mer preciserande i lagförslaget eller den danska rättsdoktrinen på motsvarande sätt som i t.ex. den norska rättsdoktrinen. Enligt mig eftersom det finns ett och mellan de två händelserna att en skiljeman utses och att parten fått reda på de omständigheter som ligger som grund till en invändning, tolkar jag att man kan anta att tidsfristen börjar från den aspekt som inträffar senare.

Enligt DLV 13 § 3 stycke har en part rätt då en partens invändning inte godkänts begära att domstolen avgör invändningen. Parten ska göra begäran inom 30 dagar från att parten fick veta att en invändning inte godkänns. Denna bestämmelse kan parterna inte avtala om annat om.¹⁰²

Medan en av parten framställd begäran behandlas hos domstolen kan skiljeförfarandet fortsätta och skiljemännen har även rätt att meddela en skiljedom (voldgiftskendelse). Även skiljemannen mot vilken invändningen har gjorts, får fortsättningsvis delta i skiljeförfarandet tills domstolen behandlat begäran färdigt (DLV 13 § 3 stycke). Intressant gällande DLV

¹⁰⁰ DLf 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 12 §.

¹⁰¹ DLf 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 13 §.

¹⁰² DLf 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 13 §.

13 § 3 stykke är att domstolens avgörelse kan överklagas enligt bestämmelserna i DLR kapitel 37.¹⁰³ Detta är en skillnad till motsvarande bestämmelse enligt NLV var domstolens beslut inte kunde överklagas.

Paragrafens sista stycke stadgar att en invändning mot en skiljeman kan senare inte åberopas som ogiltighetsgrund (ugyldighedsgrund) eller som en grund mot att skiljedomen inte ska erkännas (anerkendelse) eller verkställas (fuldbyrdelse) (DLV 13 § 4 stycke). I lagförslaget framgår att en part som fått kännedom om en omständighet först efter att skiljedomen meddelats, har inte mist sin rätt att åberopa invändningen som ogiltighetsgrund, förutsatt att parten ansöker om ogiltigförklarande (tilsidesættelse) inom 3 månader att parten meddelats skiljedomen. Dessutom kan en omständighet som en part fått kännedom först efter att skiljedomen meddelats fungera som grund för att neka att skiljedomen erkänns eller verkställs. Denna bestämmelse framkommer i DLV 39 § 1 stycket nr. 1 punkt d och framkommer sist i detta avsnitt.¹⁰⁴

Utse en ny skiljeman då den tidigare skiljemans uppdrag upphört

I de fall en skiljemans uppdrag upphör till följd att en skiljeman anses obehörig eller inte har de kvalifikationer som parterna avtalat, ”skal der udpeges en ny voldgiftsdommer efter de regler, som var anvendelige på udpegningen af den voldgiftsdommer, hvis hverv er ophørt” (DLV 15 §).

Ogiltigförklarandet av en skiljedom

Även i DLV har parterna i ett skiljeförfarande möjlighet att få en skiljedom ogiltigförklarad. En part kan hos domstolen begära om att en skiljedom ska ogiltigförklaras (tilsidesættes af domstolene som ugyldig). En skiljedom kan ogiltigförklaras om parten som begär om ogiltigförklarande, kan visa att skiljenämndens sammansättning eller skiljeförfarande inte förlöpt i enlighet med vad parterna avtalat eller enligt DLV:s bestämmelser (DLV 37 § 2 stycket nr. 1 litra d).

Enligt lagförslaget kan denna bestämmelse bli tillämplig i fall då ”[h]vis en indsigelse mod en voldgiftsdommer bygger på forhold, som parten først er blevet bekendt med efter voldgiftskendelsens afsigelse, kan indsigelsen imidlertid påberåbes som ugyldighedsgrund efter

¹⁰³ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 202.

¹⁰⁴ DLf 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 13 §.

§ 37, stk. 2, nr .1, litra d”.¹⁰⁵ En part har även rätt att begära om att en skiljedom ska ogiltigförklaras då en skiljenämnd trots en parts invändning fortsatt och meddelat skiljedomen.¹⁰⁶ En part ska enligt DLV 37 § 4 stycket begära om ogiltigförklaring av en skiljedom som följande: ”[r]etssag om tilsidesættelse af en voldgiftskendelse skal anlægges inden 3 måneder efter, at den part, der anmoder om tilsidesættelse, har modtaget voldgiftskendelsen”.

Nekande av att en skiljedom kan erkännas eller verkställas

En part kan även hos domstolen begära att en skiljedom inte ska erkännas eller verkställas. För att en part ska ha rätt att göra detta krävs att en part berörs av den meddelade skiljedomen. Då en part begär om att en skiljedom inte ska erkännas eller verkställas ska parten kunna visa att skiljenämndens sammansättning eller skiljeförfarande inre förlöpt i enlighet med vad parterna avtalat eller enligt DLV:s bestämmelser (DLV 39 § 1 stycket nr. 1 litra d). Denna bestämmelse kan bli tillämplig i liknande fall som nämndes i lagförslaget gällande DLV 37 § 2 stycket nr. 1 litra d.¹⁰⁷

3 Jävsgrunder och upplysningsplikten

3.1 Kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet

3.1.1 Den finländska skiljeförfarandelagen

I FLSF 9 § 1 moment framgår att ”[e]n skiljeman skall i sitt uppdrag vara opartisk och oavhängig”. Kurkela inom den finländska rättsdoktrinen talar om att ur FLSF 9 § 1 moment framgår en av skiljeförfarandets centrala principer, om att en skiljeman ska vara opartisk och oavhängig.¹⁰⁸

Förarbetena

Allmänt beskriver regeringspropositionen om kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet att ”en skiljeman även i det fall att endast en part har utsett honom för uppdraget inte får fungera som partens ombud utan är skyldig att sköta sitt uppdrag objektivt och opartiskt på samma sätt som en ämbetsdomare”.¹⁰⁹ Här skiljer regeringspropositionen inte på

¹⁰⁵ DLf 127/2004, bemärkningar til lovforslagets enkelte bestemmelser til 37 §.

¹⁰⁶ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 291.

¹⁰⁷ DLf 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 39 §.

¹⁰⁸ Kurkela 1996, s. 37.

¹⁰⁹ RP 202/1991 rd, s. 13.

begreppen opartiskhet och oavhängighet och öppnar inte begreppen något mer. Eller eventuellt skiljer regeringspropositionen på begreppen, men det anser jag att man inte kan ta ställning. Motiveringarna i förarbetet är helt enkelt för korta.

Det som jag själv anser är relevant är regeringspropositionens motivering om att skiljemannen ”är skyldig att sköta sitt uppdrag objektivt och opartiskt” dvs. att mellan orden finns ett och. Detta innebär att båda begreppen ska gälla samtidigt. Således kan man säga att en skiljeman objektivt sätt ska agera opartisk i sitt uppdrag. Regeringspropositionen öppnar inte för om en skiljeman även objektivt sätt ska agera oavhängigt.¹¹⁰ Jag anser dock att regeringspropositionens motivering inte utesluter att oavhängigheten ska granskas från ett objektivt perspektiv. Logiskt sätt skulle det kunna vara möjligt att oavhängigheten ska granskas från ett objektivt perspektiv, då begreppen opartiskhet och oavhängighet tillsammans bildar kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet. En till relevant aspekt som framkommer i regeringspropositionen är att kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet är till för att säkerställa skiljeförfarandets tillförlitlighet.¹¹¹ Detta framhäver kravets centrala betydelse inom skiljeförfarandet.

I avsnitt 2.1 framkom en kommentar om att motiveringarna i FLSF:s regeringsproposition är kortfattade. Detta tycker jag syns tydligt redan här vid avhandlingens första egentliga sakfråga som jag behandlar. I regeringspropositionen framkommer inte någon diskussion eller exempel på vad som skulle kunna klassas som opartiskhet och oavhängighet. Det finns inte heller någon direkt relevant rättspraxis som skulle klargöra mer om kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet.

Rättsdoktrinen

Kurkela har i två av hans verk lite diskuterat begreppen opartiskhet och oavhängighet. Kurkela och Uoti talar om att oavhängighet innebär att en skiljeman inte är beroende av en part, såsom t.ex. att en skiljeman är i parts tjänst.¹¹² Medan gällande opartiskhet talar Kurkela och Uoti för att begreppet innebär att skiljemannen inte särbehandlar endera parten under skiljeförfarandet.¹¹³ I Kurkelas egna verk har Kurkela mest diskutera begreppen genom att citera vad som framkommer i regeringspropositionen.¹¹⁴ Kurkela riktar kritik mot att regerings-

¹¹⁰ *ibid.*

¹¹¹ *ibid.*

¹¹² Kurkela – Uoti 1995, s. 63.

¹¹³ Kurkela – Uoti 1995, s. 63.

¹¹⁴ Kurkela 1996, s. 37.

propositionen använder sig av begreppet ombud. Genom att regeringspropositionen använder sig av begreppet görs en referens till att skiljemannen inte får fungera som en annan parts advokat. Kurkela anser att regeringspropositionens motivering är till för att understryka att skiljemannen inte ska sida med någondera parten. Kurkela framhäver att det är kommunikationsförbund mellan skiljemännen och parterna och även mellan de partsutsedda skiljemännen.¹¹⁵

Möller till skillnad från Kurkela tar inte fasta på begreppet ombud. Möller framhäver istället att då kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet är intaget som bestämmelse i FLSF, klargör det att ett skiljemannauppdrag inte handlar om att företräda eller bevaka en parts åsikter.¹¹⁶ Varken Kurkela eller Möller skiljer på begreppen opartiskhet och oavhängighet utan talar istället mer konkret om vad kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet innebär.

Jag anser att Turunens artikel innehåller välformulerade motiveringar om kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet. Turunen skriver bra om skiljemannens opartiskhet då en skiljeman är så att säga partsutsedd. Då en skiljeman blivit utsedd av en specifik part kan detta medföra att skiljemannen känner sig förpliktad att se efter partens angelägenheter i skiljeförfarande. Turunen talar för att detta medför att det kan vara svårt för en skiljeman att objektivt sätt fungera opartiskt. Turunen drar mera långtgående slutsatser att det till följd av det tidigare nämnda är nästan omöjligt att tala om att en skiljeman är opartisk och oavhängig.¹¹⁷

Vidare i Turunens artikel framgår att en skiljemans framtida uppdrag som skiljeman nog till en viss del beror på hur skiljemannen avgör de olika skiljeförfarandena. Således lönar det sig för skiljemannen att vinkla avgörandena på ett visst sätt så att skiljemannen senare även är en potentiell kandidat att väljas till skiljeman i senare skiljeförfaranden. Turunen talar för att oavhängighet från ett brett perspektiv är i koppling med detta. Att oavhängighet innebär att en skiljeman kan avgöra en tvist utan att ta i beaktande någon viss aktör inom t.ex. näringslivet.¹¹⁸

För att summera detta avsnitt vill jag framföra att överlag är det en marginell skillnad mellan begreppen opartiskhet och oavhängighet. Som exempel är då en skiljeman upprepande

¹¹⁵ Kurkela 1996, s. 37.

¹¹⁶ Möller 1997, s. 42 – 43.

¹¹⁷ Turunen 2005, s. 103 – 104, 106 – 107.

¹¹⁸ Turunen 2005, s. 104 – 105.

gångar blivit utsedd av samma part. Spontant skulle jag anse att baserat på vad som nyss gått genom i detta avsnitt inverkar exemplet på skiljemannens oavhängighet. Enligt det som förts fram i de finländska förarbetena handlar exemplet istället om skiljemannens opartiskhet.¹¹⁹ Här talar Koulu och Turunen om att det kan vara svårt att skilja på begreppen opartiskhet och oavhängighet, som jag även hoppas att det tidigare exemplet lyckats konkretisera.¹²⁰

3.1.2 Den svenska skiljeförfarandelagen

I SLSF 8 § 1 stycke framgår att "[e]n skiljeman ska vara opartisk och oberoende". Den 8 § har reformerats och sedan 1.3.2019 innehåller första stycket även begreppet oberoende. I den nyaste regeringspropositionen framgår endast motiveringar om då begreppet oberoende lagts till i paragrafen. Därtill kommer jag även att hänvisa till den tidigare regeringspropositionen var det framgår motiveringar gällande skiljemannens krav om opartiskhet och oberoende.

Förarbetena

I regeringspropositionen framgår om begreppet oberoende att trots att begreppet lagts till i paragrafen medför detta ingen skillnad "eftersom begreppet opartisk i den hittillsvarande lydelsen har ansetts omfatta även oberoende".¹²¹ Jag anser att till följd av regeringspropositionen motivering görs ingen skillnad mellan begreppen opartiskhet och oberoende. Vidare anser jag att genom regeringspropositionens motivering slås begreppen mer ihop. Eftersom begreppet beroende lagts till i paragrafen anser jag att det borde ha funnits ett behov för ett tilläggsbegrepp, men det som framkommer i regeringspropositionen pekar inte mot det hållet. Dessutom nämner regeringspropositionen att "[d]en praxis som tidigare utvecklats om vilka omständigheter som kan rubba förtroendet för en skiljemans opartiskhet kan således ge vägledning också när det gäller skiljemannens oberoende (se t.ex. NJA 2007 s. 841 och NJA 2010 s. 317)".¹²² Även denna motivering öppnar inte mer för en diskussion om skillnaden mellan begreppet opartiskhet och oberoende. Regeringspropositionens motivering talar enligt mig för att rättsläget gällande kravet om skiljemannens opartiskhet och oberoende inte genomgått en märkvärdig förändring trots att begreppet oberoende lagts till i paragrafen.

¹¹⁹ RP 78/2000 rd s. 6.

¹²⁰ Koulu – Turunen 2012, s. 163.

¹²¹ Prop. 2017/18:257, s. 74.

¹²² Prop. 2017/18:257, s. 74.

I den äldre regeringspropositionen framgår motiveringar som att "[k]ravet på opartiskhet gäller samtliga skiljemän, således även sådana som utsetts av parterna"¹²³ Dessutom framgår det motiveringar att det inte är nödvändigt att lägga in begreppet oavhängighet eftersom "detta begrepp torde sakna självständig betydelse i sammanhanget". I regeringspropositionen framgår som en slutsats i ett stycke var begreppen oavhängighet och opartiskhet diskuteras att "[d]äremot är det viktigt att försöka ge en viss ledning för tolkningen av ett så obestämt begrepp som opartiskhet".¹²⁴

Efter att jag gått igenom de relevanta regeringspropositionerna är jag ännu lite fundersam på om det verkligen finns ett behov av begreppet oberoende i paragrafen. I den äldre regeringspropositionen stadgas att begreppet oavhängighet inte är nödvändigt att ha i paragrafen. Min spontana tanke är att oberoende och oavhängighet är varandras motsatser. I den äldre regeringspropositionen kommer man fram till att det är icke-nödvändigt att lägga in begreppet oavhängighet i paragrafen, medan senare vid reform av paragrafen har man lagt till ett begrepp som är synonymt till begreppet oavhängighet.

Rättspraxis

I rättspraxisen framkommer hur frågan om skiljemannens opartiskhet ska avgöras. I fallet NJA 2007 s. 841 som är ett av de centrala fallen gällande jävsgrunder¹²⁵, görs en hänvisning till fallets NJA 1981 s. 1205 motiveringar. Enligt NJA 1981 s. 1205 är jävsbestämmelserna tillför att säkra att ett skiljeförfarande fungerar objektivt. I fallet fastställdes att av en skiljeman ska särskilt förutsättas objektivitet och opartiskhet, vilket medför att frågan om skiljemannens opartiskhet avgöras objektivt. Jag antar att opartiskhet och objektivitet är ett naturligt begreppspar, då man funderar på vad opartiskhet spontant betyder. För mig innebär opartiskhet att en person ska vara mitt i mellan två sidor utan att sida med någondera sidan. Samtidigt medför min tanke att en person även ska vara så objektiv som möjligt.

Rättsdoktrinen

¹²³ Prop. 1998/99:35, s. 215.

¹²⁴ Prop. 1998/99:35, s. 82.

¹²⁵ I NJA 2007 s. 841 upphävde SHD en redan given skiljedom. Detta för att SHD fann att det förekommit en sådan omständighet som rubbat förtroende för en skiljemans opartiskhet. I fallet var det frågan om att de två partsedda skiljemännen hade utsett J.L till skiljenämndens ordförande. J.L arbetade som konsult hos advokatbyrån Mannheimer Swartling Advokatbyrå. Ericsson AB var som motpart mot A.J i skiljeförfarandet. Ericsson Ab hör till Ericssonkoncernen och koncernen använder sig av Mannheimer Swartling Advokatbyrås juridiska tjänster. Det betydande förhållandet mellan Ericssonkoncernen och Mannheimer Swartling Advokatbyrå gjorde att förtroende för J.L opartiskhet rubbades.

I rättsdoktrinen har kravet om skiljemannens opartiskhet diskuterats i form av begreppen opartiskhet och oavhängighet samt delvis begreppet oberoende. Det svenska rättsläget gällande begreppen opartiskhet och oberoende är svårt, eftersom begreppen först officiellt skiljts åt efter att den senaste reformerade paragrafen trätt i kraft. De olika verken i rättsdoktrinen har skrivits före reformationen av paragrafen. Till följd av att rättsdoktrinen ännu inte hunnit ta ställning till det möjliga ändrade rättsläget, kommer skiljandet av begreppen i jämförelsen som följer till sist i detta avsnitt att till en stor del vara uppbyggt på hur jag ser att begreppen kan skiljas åt.

Heuman som skrivit sitt verk direkt då SLSF trätt i kraft skriver relativt ospecificerat och det är svårt att plocka något konkret för att få klarhet i begreppen opartiskhet och oavhängighet. Han skriver allmänt om kravet om skiljemannens opartiskhet och nämner här obundenhet som är synonymt till oberoende och att skiljemannen inte ska påverkas av parterna.¹²⁶ Här anser jag att då obundenhet är synonymt till oberoende, att detta öppnar mer för vad som menas med begreppet oberoende. Men att meningen är såpass allmän att en stark tolkning är svår att göra.

En viktig poäng som Heuman lyfter fram är att man ska komma ihåg att en partsutsedd skiljeman alltid i någon mån kommer att ta i beaktande parten som utsett skiljemannen. Konkreta exempel på beaktande kan enligt Heuman vara att skiljemannen ser efter att partens argument och bevisning beaktas, samt ser till att partens uttalanden uppfattas korrekt. Enligt Heuman som jag även håller med, innebär en skiljemans beaktande av en parts intressen att det finns en gräns på vilken partiskhet som är acceptabel utan att en skiljeman anses vara jävig.¹²⁷

Lindskog har allmänt diskuterat kravet om att skiljemannens opartiskhet. Enligt Lindskog ska en skiljeman opartiskt avgöra tvisten utan att ta i beaktande vad parterna förväntar sig av hur skiljeförfarandet avgörs. Dessutom ska en skiljeman även anses vara oberoende och med det menas att skiljemannen inte ska påverkas av andra icke relevanta omständigheter. Sammanfattat ska skiljemannen inte vara påverkad av varken parterna eller saken som behandlas i skiljeförfarandet.¹²⁸ Lindskog talar även för att en part kan vara beroende utan att

¹²⁶ Heuman 1999, s. 238.

¹²⁷ Heuman 1999, s. 239.

¹²⁸ Lindskog 2012, s. 413.

behöva vara partiskt¹²⁹. Jag anser att Lindskog till skillnad från regeringspropositionen framför tolkningar att det båda begreppen i kravet om skiljemannens opartiskhet och oberoende kunde tillämpas skilt för sig.

Lindskog konkretiserar begreppet opartiskhet och menar att opartiskhet innebär hur en skiljeman mental ställer sig till saken dvs. om skiljemannen subjektivt anser sig vara opartisk. Dessutom nämner Lindskog att partiskhet är något som man i själva verket inte kan iaktta, och därav följer att för fastställande av skiljemannens opartiskhet använder man sig av omständigheter som är möjliga att iaktta och granska från ett yttre perspektiv.¹³⁰

3.1.3 Den norska skiljeförfarandelagen

Kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet framgår i NLV 13 § 1 led enligt vilket ”[v]oldgiftsdommerne skal være upartiske og uavhengige av partene”. Såsom det redan framkom i NLV:s allmänna jävsbestämmelser, är detta ett behörighetskrav. Parterna kan avtala om att kravet inte efterföljs.¹³¹

Förarbetena

I förarbetena framgår ingen närmare förklaring om vad kravet innebär om att en skiljeman ska vara opartisk och oavhängig från parterna.¹³² Tvistkommittén (tvistemålsutvalget) ansåg att det inte var nödvändigt att definiera begreppen närmare i lagtexten, och på detta sätt kunde även ytterligare tolkningsfrågor kring begreppen undvikas.¹³³ Även departementet var av samma åsikt och således blev bestämmelsen utformad på detta sätt.¹³⁴ Jag är själv inte av samma åsikt som tvistkommittén eftersom opartiskhet och oavhängighet som begrepp är väldigt ospecifika. Jag anser till följd av att begreppen är ospecifika att detta kan ge upphov till tolkningsfrågor. Relevant rättspraxis har inte varit möjligt att finna.

Rättsdoktrinen

I rättsdoktrinen har kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet gentemot parterna diskuterats i form av att begreppen opartiskhet och oberoende. Berg har ansett det viktigt att diskutera begreppen. Berg anser det naturligt att en skiljeman inte ska förvänta sig en nytta från hur ett skiljeförfarande avgörs.¹³⁵ Baserat på denna motivering är det inte möjligt

¹²⁹ Lindskog 2012, s. 413.

¹³⁰ Lindskog 2012, s. 414.

¹³¹ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 93.

¹³² Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 53.

¹³³ NOU 2001:33, s. 66.

¹³⁴ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 53.

¹³⁵ Berg 2006, s. 158–159.

att veta vilketdera begreppet som Berg menar, utan jag antar att detta är mera en allmän motivering kring kravet.

Berg fortsätter med att säga att som en preliminär huvudregel är det möjligt att anse att opartiskhet innebär skiljemännens subjektiva förhållningssätt. Skiljemännen ska inte vara partiska i förhållande till part eller saken som behandlas. Jag anser att såsom Berg diskuterar opartiskhet tyder detta på att opartiskhet innebär främst något subjektivt.¹³⁶ Woxholth skriver om opartiskhet som att opartiskheten knyter an mot de aktuella parterna.¹³⁷ Berg anser att oavhängighet innebär en objektiv bedömning av relationen mellan en skiljeman och en part i ett skiljeförfarande.¹³⁸ Woxholth igen talar om oavhängighet som domarens allmänna habitus och inställning och att denne kan uppträda oavhängig i tillfällen då det behövs.¹³⁹

Berg anser att de två begreppen även går ihop och betyder till en del samma. Båda anger ett krav om att en skiljeman inte ska ha ett förhållande till parterna i ett skiljeförfarande. Dessutom ska skiljemannen inte ha en anknytning till saken som behandlas eller förvänta sig en nytta av hur skiljeförfarandet avgörs.¹⁴⁰ Jag blir här och fundera varför det varit nödvändigt att lägga till båda begreppen i paragrafen, om det egentligen skulle finnas behov för endast ett begrepp.

NLV är baserad på modellagen vilket gör att det är intressant att se hur begreppen opartiskhet och oavhängighet definieras i modellagen. Berg menar här att kravet om att en skiljeman ska vara opartisk och oavhängig till parterna, är lika som motsvarande krav i modellagens 12 artikel.¹⁴¹ Redfern-Hunter menar att det i författarens tidigare verk talades om att man gjorde en skillnad mellan begreppen i modellagen. Men att utvecklingen senare allt mer gått mot att begreppen anses vara två olika sidor av samma mynt.¹⁴²

3.1.4 Den danska skiljeförfarandelagen

I DLV framkommer i lagens direkta ordalydelse inte ett liknande krav som i FLSF, SLSF och NLV om att skiljemannen ska vara opartisk och oavhängig. Således kommer jag här i detta avsnitt att fokusera på hur begreppen opartiskhet och oavhängighet definieras i det danska skiljeförfarandet. Dessutom kommer jag att fokusera på det indirekta krav om en

¹³⁶ Berg 2006, s. 159.

¹³⁷ Woxholth 2013, s. 437.

¹³⁸ Berg 2006, s. 159.

¹³⁹ Woxholth 2013, s. 437.

¹⁴⁰ Berg 2006, s. 159.

¹⁴¹ Berg 2006, s. 159.

¹⁴² Redfern – Hunter 2004, s. 201.

skiljemans opartiskhet och oavhängighet, vilket inom det danska skiljeförfarandet talas om som skiljemannens behörighet (habilitet).¹⁴³

I DLV finns begreppen opartiskhet och oavhängighet endast i 12 §. I denna paragraf framgår både upplysningsplikten i första stycket och jävsgrunden i andra stycket. Begreppen finns både i första och andra stycket. Enligt upplysningsplikten ska "[d]en, som bliver kontaktet i forbindelse med en mulig udpegning som voldgiftsdommer, skal oplyse om forhold, der kan give anledning til berettiget tvivl om vedkommendes upartiskhed eller uafhængighed". Medan jävsgrunder lyder som att: "[d]er kan kun gøres indsigelse mod en voldgiftsdommer, hvis der foreligger forhold, som giver anledning til berettiget tvivl om voldgiftsdommerens upartiskhed eller uafhængighed, eller hvis voldgiftsdommeren ikke har de kvalifikationer, som parterne har aftalt". Vid granskning av lagförslaget framgår inget som skulle klargöra vad som avses med begreppen opartiskhet och oavhängighet.

Rättsdoktrinen

I rättsdoktrinen har begreppen opartiskhet och oavhängighet diskuterats. Behörighetskravets uppgift är i det danska skiljeförfarandet först och främst att främja att en skiljeman eller dennes närmaste inte har möjlighet att dra nytta eller lida skada beroende på hur ett skiljeförfarande avgörs.¹⁴⁴

Gällande begreppet opartiskhet skriver Schiersing att det innebär att en skiljeman inte låter parternas identitet inverka på hur ett skiljeförfarande avgörs.¹⁴⁵ Schiersing menar att oavhängighet innebär ett krav om att en skiljeman inte har ett intresse i ett specifikt utfall av ett skiljeförfarande. Intresset kan vara i form av personligt, ekonomiskt, ideellt eller av annan karaktär.¹⁴⁶ Såsom Schiersing diskuterar det två olika begreppen tyder det på att begreppen ska granskas ur ett subjektivt perspektiv.

Juul och Fauerholdt Thommesen för diskussion om behörighetskravet kan vara lika strängt för partsutsedda skiljemän som för skiljenämndens ordförande. För skiljenämndens ordförande som oftast blivit utsedd av de två andra partsutsedda skiljemännen är kravet om opartiskhet och oavhängighet lika strängt som kravet om domarens fullständiga opartiskhet enligt DLR 61 §. Juul och Fauerholdt Thommesen menar att ett lika strängt krav kan utsträckas till de andra medlemmarna av skiljenämnden om parterna inte har möjligt att påverka vem som

¹⁴³ Juul– Fauerholdt Thommesen 2017, s. 189.

¹⁴⁴ Juul– Fauerholdt Thommesen 2017, s. 193.

¹⁴⁵ Schiersing 2016, s. 212.

¹⁴⁶ Schiersing 2016, s. 221.

utses som skiljeman. I praktiken menar detta institutionell skiljeförfarandet vilket inte behandlas i denna avhandling.¹⁴⁷

Juul och Fauerholdt Thommesen fortsätter att det skulle vara viktigt för en part att veta hur strängt behörighetskravet är. Genom att beakta behörighetskravet kunde en part utse en sådan skiljeman genom vilken parten kunde åtnjuta samma inflytande på skiljeförfarandets fortlöpande och utfall som den andra parten.¹⁴⁸

Juul och Fauerholdt Thommesen talar för att en allmän uppfattning inom det danska skiljeförfarandet tycks vara att samma behörighetskrav ställs för partsutsedda skiljemän som för skiljenämndens ordförande. I DLV 12 § och i lagförslaget framgår inget som skulle möjliggöra ett modifierat behörighetskrav för de partsutsedda skiljemännen.¹⁴⁹

3.1.5 Jämförelse och slutsatser

Allmänt kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet

Vid jämförelse av kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet enligt FLSF och enligt SLSF kan konstateras att i båda lagarna framgår ett krav på en skiljeman. Kravet är formulerat på olika sätt i de olika lagarna. Enligt FLSF talas om att "[e]n skiljeman skall i sitt uppdrag" medan i SLSF talas om att "[e]n skiljeman ska vara". I praktiken anser jag att skillnaden hur kravet är formulerat i de båda lagarna inte medför en praktisk skillnad. Kravet skiljer sig mellan FLSF och SLSF då det i FLSF talas om begreppen opartiskhet och oavhängighet medan i SLSF talas om opartiskhet och oberoende.

Vid jämförelse av kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet enligt FLSF och NLV kan konstateras att det finns en likhet i att båda innehåller ett krav ställt på en skiljeman. Kravet enligt NLV skiljer sig en del från kravet enligt FLSF eftersom det framgår specifikt att skiljemannen ska vara opartisk och oavhängig av parterna. I praktiken antar jag att skillnaden hur kravet är formulerat enligt FLSF och NLV inte medför en märkvärdig skillnad. Skillnaden som kunde framgå är ändå främst fast på hur begreppen opartiskhet och oavhängighet definieras enligt FLSF och NLV. I både kravet enligt FLSF och NLV används begreppen opartiskhet och oavhängighet.

DLV skiljer sig från FLSF i och med att det inte finns ett direkt krav ställt på en skiljeman i form av att en skiljeman ska vara opartisk och oavhängig. Istället talas det i den danska

¹⁴⁷ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 189.

¹⁴⁸ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 190.

¹⁴⁹ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 191.

rättsdoktrinen om ett behörighetskrav som i praktiken borde fungera liknade som kravet enligt FLSF. I DLV framkommer begreppen opartiskhet och oavhängighet i upplysningsplikten och i jävsgrunden.

En skillnad mellan FLSF och DLV är att det mer i den danska rättsdoktrinen än den finländska diskuteras om ett lika strängt behörighetskrav kan ställas på en partsutsedd skiljeman som för skiljenämndens ordförande.

Begreppet opartiskhet

Gällande FLSF framgår det i regeringspropositionen att det objektivt sätt ska vara möjligt att notera att en skiljeman agerar opartiskt i sitt uppdrag. För SLSF del framkommer det i regeringspropositionen att det skulle vara bra att försöka klargöra begreppet eftersom det inte är ett klart begrepp. Från den svenska rättspraxisen framgår det ett liknande krav på objektivitet och opartiskhet som enligt FLSF:s regeringsproposition. I den svenska rättsdoktrinen framförs tolkningar som skulle tyda på att opartiskhet handlar om en skiljemans subjektiva förhållningssätt till ett skiljeförfarande. För SLSF del anser jag att tolkningarna enligt den svenska rättspraxisen har större tolkningsvärde än vad som framkommer i den svenska rättsdoktrinen.

I den äldre finländska rättsdoktrinen talas för att opartiskhet innebär att skiljemännen ska behandla båda parterna lika genom skiljeförfarandet. Medan den nyare finländska rättsdoktrinen talar för att en skiljeman inte ska vara påverkad av en part. I den svenska rättsdoktrinen talas för att partiskhet innebär att en skiljeman är opåverkad av parterna. Aspekten att en skiljeman behandlar båda parterna lika är enligt mig mera en praktisk del av att en skiljeman inte ska vara påverkad av parterna. Både i den finländska och den svenska rättsdoktrinen framförs kritik mot huruvida en skiljeman kan agera opartiskt då denne har utsetts av en part.

På samma sätt som i FLSF:s förarbeten framkommer det i de norska förarbetena inget som skulle definiera begreppet opartiskhet. Tvärtom har det i de norska förarbetena ansetts fördelaktigt att begreppet inte definieras mer. Såsom även gällande FLSF finns det inte relevant norsk rättspraxis som skulle klargöra vad som menas med begreppet enligt NLV.

Det finns en del likheter men även olikheter mellan hur den finländska och den norska rättsdoktrinen uppfattar begreppet opartiskhet. En likhet är att enligt den norska rättsdoktrinen innebär opartiskhet att det är frågan om opartiskhet gentemot parterna. Men inom den norska rättsdoktrinen framförs även tolkningar för att opartiskheten handlar om hur en skiljeman subjektivt förhåller sig till parterna. I de finländska förarbetena framgår det specifikt att

opartiskheten ska ses från ett objektiva perspektiv och således är det inom den norska rättsdoktrinen framkomna subjektiva synsättet en skillnad till FLSF. I den norska rättsdoktrinen lyfts det även fram en skillnad i form av att opartiskheten även gäller saken som behandlas. I både den finländska och den norska rättsdoktrinen lyfts fram att skillnaden mellan begreppen opartiskhet och oavhängighet inte nödvändigtvis är markant.

Till följd av att DLV inte har ett specifikt krav på att en skiljeman ska vara opartisk och oavhängig, anser jag att det är logiskt att det mindre skrivs om begreppet opartiskhet. Det förekommer inga motiveringar i DLV:s lagförslag kring begreppet opartiskhet, vilket till en del kan ses som en likhet med motsvarande i FLSF:s regeringsproposition. Såsom även kring FLSF finns det inte relevant dansk rättspraxis som skulle klargöra begreppet.

Det korta som skrivs om opartiskhet i den danska rättsdoktrinen är enligt mig relativt lika som vad som skrivs i den finländska rättsdoktrinen. I båda ska en skiljeman vara opåverkad av parterna. En skillnad som man möjligen kan tolka mellan FLSF och DLV är att inom DLV granskas opartiskheten eventuellt subjektivt medan enligt FLSF ska den granskas objektivt.

Begreppet oavhängighet

I SLSF används begreppet oberoende istället för begreppet oavhängighet som används i FLSF. I FLSF:s regeringsproposition framgår inget specifikt som skulle klargöra begreppet oavhängighet. Samma föreligger för begreppet oberoende i SLSF:s regeringsproposition. För SLSF:s del är detta till följd av att begreppet oberoende lagts till i paragrafen först i den senaste reformen av SLSF. Dessutom har den tidigare regeringspropositionen framfört motiveringar för att oavhängighet som ett begrepp inte har en egen självständig betydelse. Vägledning till begreppet måste för både FLSF:s och SLSF:s del sökas i rättsdoktrinen.

Jag anser att det finns en likhet mellan FLSF:s begrepp oavhängighet och SLSF:s begrepp oberoende då den finländska rättsdoktrinen menar att oavhängighet innebär att en skiljeman inte är i ett beroendeförhållande till en part. I den svenska rättsdoktrinen framförs att en skiljeman inte ska ha en koppling till parterna.

I den finländska rättsdoktrinen talas om att oavhängighet från ett brett perspektiv innebär att en skiljeman kan avgöra en tvist utan att bli påverkad av en viss aktör inom näringslivet. Här anser jag att tolkningen framförd i den svenska rättsdoktrinen om att en skiljeman inte ska påverkas av andra icke relevanta omständigheter, kan vara mot ett liknande håll som den

i den finska rättsdoktrinen. Jag anser att man säkert inte kan ta ställning om oavhängigheten enligt FLSF och SLSF ska tolkas från ett objektiva eller subjektiva perspektiv.

Även gällande begreppet oavhängighet framkommer det inte relevanta motiveringar i de finländska eller de norska förarbetena som skulle klargöra begreppet. Tvärtom har det i de norska förarbetena ansetts fördelaktigt att begreppet inte definieras mer. Det finns inte relevant finländsk och norsk rättspraxis om begreppet oavhängighet som skulle klargöra begreppet.

Det finns både likheter och skillnader inom den finländska och den norska rättsdoktrinen gällande begreppet oavhängighet. Den norska rättsdoktrinen är lite svår eftersom jag anser att motsatta tolkningar framgår kring begreppet oavhängighet. En likhet är då den finländska och den norska rättsdoktrinen talar om oavhängighet att det innebär att en skiljeman kan avgöra ett skiljeförfarande utan att påverkas av något yttre. En annan tolkning inom den norska rättsdoktrinen knyter an oavhängigheten till att det är en objektiv bedömning av relationen mellan en skiljeman och en part i ett skiljeförfarande. Här kan man se en likhet till vad den finländska rättsdoktrinen ansett om att en skiljeman inte ska vara i ett beroendeförhållande till en part. Inom den norska rättsdoktrinen framförs tolkningar som talar för att oavhängighet ska granskas från ett objektiva perspektiv medan liknande tolkningar har säkert inte framkommit gällande FLSF.

Begreppet oavhängighet klargörs inte något mer i förarbetena till FLSF och DLV. Såsom även kring FLSF finns det inte relevant dansk rättspraxis som skulle klargöra begreppet. Det korta som skrivs om oavhängighet i den danska rättsdoktrinen är enligt mig relativt olika än vad som motsvarande framgår i den finländska rättsdoktrinen. Detta till följd av att den danska rättsdoktrinen talar om oavhängighet som då en skiljeman inte har ett intresse i ett specifikt utfall av skiljeförfarandet. Man kan diskutera om i den finländska rättsdoktrinen framkomna beroendeförhållande kunde ses som att en skiljeman har ett ekonomiskt intresse i ett specifikt utfall av ett skiljeförfarande såsom fortsatt tjänst hos en part.

Sammanfattning och slutgiltiga slutsatser

Sammanfattningsvis kan konstateras att det finns en del likheter och skillnader mellan FLSF och de andra nordiska ländernas motsvarande lagar gällande kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet. Ett liknande krav som i FLSF finns i SLSF och NLV. I SLSF skiljer sig kravet från FLSF då i SLSF används begreppet oberoende istället för oavhängighet. I DLV saknas ett liknande krav som i FLSF.

Det förekommer även en del likheter och skillnader mellan FLSF och de andra nordiska ländernas motsvarande lagar gällande vad begreppen opartiskhet och oavhängighet innebär. Likheter har varit att båda begreppen främst har diskuterats inom den finländska rättsdoktrinen och de andra nordiska ländernas rättsdoktriner. Detta medför en svårighet för mig att kunna dra en stark slutsats kring begreppen.

Likheter kring begreppet opartiskhet mellan FLSF och de andra motsvarande nordiska ländernas lagar har varit att en skiljeman inte ska vara påverkad av parterna. Skillnader har även framkommit då det talats för att opartiskhet även innebär i förhållande till saken som behandlas. Likheter mellan FLSF och SLSF var att opartiskhet ska granskas objektivt medan gällande NLV och DLV kan man säkert inte göra motsvarande tolkning.

Likhet kring begreppet oavhängighet mellan FLSF och de motsvarande andra nordiska ländernas lagar var att en skiljeman inte är i ett beroendeförhållande till parterna. Dessutom var en likhet att en skiljeman kan avgöra ett skiljeförfarande utan att bli påverkad av något yttre. Likheter mellan FLSF och SLSF kring begreppet oavhängighet och oberoende var möjligt att se trots att det är frågan om olika begrepp men begreppen är trots allt varandras synonymer.

Gällande FLSF är det inte säkert möjligt att tolka om oavhängighet ska tolkas subjektivt eller objektivt och även så är det gällande SLSF och DLV. Inom den norska rättsdoktrinen framgår tolkning som talar för att oavhängighet enligt NLV ska tolkas från ett objektivt perspektiv.

Överlag var jag förvånad över att jämförelsen framstod som till en viss del relativt heterogen. På basis av den gjorda jämförelsen kan jag inte gällande FLSF konkludera något kritiskt som från ett internationellt perspektiv skulle anses som en negativ aspekt.

3.2 Någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.

3.2.1 Den finländska skiljeförfarandelagen

Allmänt om jävsgrunden

Jävsgrunderna finns i FLSF 10 §:

En skiljeman skall på yrkande av en part förklaras jävig, om han hade varit jävig att behandla saken som domare, samt även på grund av någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.

Före jag börjar gå igenom jävsgrunden vill jag påminna om att det krävs att en part skilt yrkar för att en skiljeman ska förklaras jävig. Gällande jävsgrunderna i FLSF 10 § framkommer inget ”om inte parterna har bestämt något annat”, vilket jag tolkar som att parterna inte kan avtala om annat gällande jävsgrunderna. Möller igen hävdar att jävsgrunderna är dispositiva.¹⁵⁰ Frände m.fl. diskuterar dispositiviteten mer ingående och menar att dispositiviteten i detta hänseende handlar om att parterna i ett skiljeförfarande kan låta bli att yrka på att en skiljeman är jävig, och således fortsätta skiljeförfarande med en skiljeman som tekniskt sätt är jävig.¹⁵¹

I jävsgrunden ”någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet” finns ett eller mellan begreppen opartiskhet och oavhängighet som gör att en skiljeman kan förklaras jävig då omständigheten ger en befogad anledning att betvivla skiljemannens både opartiskhet och oavhängighet skilt.

Regeringspropositionen kommenterar jävsgrunden med att ”[a]vsikten med detta stadgande av allmän natur är att kraftigare än tidigare betona den opartiskhet och oavhängighet som förutsätts av en skiljeman”. Till följd av denna motivering kan man tala om att denna jävsgrund är den allmänna jävsgrunden. Regeringspropositionen öppnar motiveringen vidare med att ”[m]ed stöd av detta stadgande kan en skiljeman förklaras jävig också på sådana grunder som äventyrar hans opartiskhet och oavhängighet men som endast sällan eller aldrig har betydelse när det är fråga om en domare”. Denna motivering medför enligt mig att tillämpningen av den allmänna jävsgrund blir vid och mera mångfacetterad än FLSF:s andra jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare”.¹⁵² Här menar Koulu att det är möjligt att argumentera för att det är nödvändigt att den allmänna jävsgrunden är vid eftersom en skiljedom i sig är materiellt sätt slutgiltig.¹⁵³

Regeringspropositionen hävdar dock att den allmänna jävsgrunden inte får missbrukas och därför kan en skiljeman jävigförklaras ”endast på grund av en sådan omständighet som ob-

¹⁵⁰ Möller 1997, s. 43.

¹⁵¹ Frände m.fl. 2016, Prosessioikeus, XI erityiset prosessilajit ja vaihtoehtoinen riidanratkaisu, 1. siviiliprosessin erityiset lajit ja vaihtoehtoinen riidanratkaisu, välimieslainkäyttö, välimiehet, välimiehen esteellisyys.

¹⁵² RP 202/1991 rd, s. 14.

¹⁵³ Koulu 2017, s. 538.

objektivt sett är ägnad att inge befogat tvivel i fråga om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet”. Regeringspropositionens motivering medför att alla omständigheter som över ses ska granskas från ett objektivt perspektiv. Enligt regeringspropositionen kommer denna jävsgrund att i praktiken klargöra sig då genom olika omständigheter kan fastställas en gränsdragning för när en skiljeman kan anses vara jävig eller inte.¹⁵⁴ Jag håller med regeringspropositionen att det är bra att bestämmelsen klargörs genom rättspraxis men jag vill kommentera att rättspraxis inom rättskälleläran framkommer först efter själva lagen och förarbetena.

Kurkela kommenterar jävsgrunden med att den blir tillämplig då skiljemannen konkret är partisk eller annars har en förhandsuppfattning av parterna eller saken i fråga.¹⁵⁵ Även Möller anser att jävsgrunden är principiellt viktig och har en avsevärd praktiskt betydelse.¹⁵⁶

Omständigheter som ansetts vara ägande ett ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet

Trots regeringspropositionens motivering om att jävsgrunden i praktiken kommer att klargöra sig själv framkommer det i regeringspropositionen några exempelomständigheter som kan medföra att en skiljeman anses vara jävig. Första omständigheten är då ”han upprepade gånger och utan någon särskild godtagbar grund har åtagit sig ett uppdrag som skiljeman på begäran av någon viss part”. Enligt regeringspropositionen kan denna omständighet medföra att det är befogat att betvivla en skiljemans opartiskhet.¹⁵⁷ Möller menar gällande omständigheten att en skiljemans arvode kan bli betydande och på detta sätt uppkommer det ett beroendeförhållande mellan en skiljeman och en part.¹⁵⁸

Helsingfors hovrätt 10.10.1997 nr 3650 är ett centralt fall gällande jävsgrunden. I fallet ansåg hovrätten att utlåtandena som skiljemannen avgett kunde jämföras med den första omständigheten som nämns ovan. Tvisten härstammade från att Unto, Sirkka and Jukka Ruola (”Ruolas”) sålde aktier till Rakennustoimisto A. Puolimatka Oy (”Puolimatka”). Puolimatka ägdes av Kansallis-Yhtymä Oy och Merita Pankki Oy (”Bankerna”) och dessa banker fungerade som intervjuer i tvisten. Ruolas väckte talan i tingsrätten om att skiljedomen ska upphävas. Ruolas hade fått redan på efter att skiljedomen hade meddelats att skiljenämndens ordförande varit jävig. Skiljenämndens ordförande försåg bankerna före och under skiljeförfarandet med juridiska utlåtanden. Dessa utlåtanden berörde inte tvisten. Skiljenämndens

¹⁵⁴ RP 202/1991 rd, s. 14.

¹⁵⁵ Kurkela 1996, s. 41.

¹⁵⁶ Möller 1997, s. 43.

¹⁵⁷ RP 202/1991 rd, s. 14.

¹⁵⁸ Möller 1997, s. 44.

ordförande fick av bankerna ett betydande arvode för de juridiska utlåtandena. I fallet avgjordes frågan om att skiljenämndens ordförande var jävig enligt en helhetsbedömning och bankerna hade specifik bett om utlåtandena av skiljenämndens ordförande. Helsingfors hovrätt avgjorde 10.10.1997 att skiljedomen skulle upphävas eftersom det fanns befogad anledning att betvivla skiljenämndens ordförandes opartiskhet och oavhängighet.

Andra omständigheten är ”då det konstateras att den som utsetts till skiljeman och partens ombud eller biträde turvis brukar utses till skiljemän av den part som den ena av dem företräder i ett skiljeförfarande”. Enligt regeringspropositionen kan denna omständighet ge upphov till misstankar om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet.¹⁵⁹

En till omständighet är då en skiljeman ”som är medlem i ledningsorganen för eller anställd vid en sammanslutning eller inrättning i vilken den ena parten ensam är medlem eller intressent”. Regeringspropositionen motiverar endast denna omständighet med att denna omständighet kan inverka på att en skiljeman anses vara jävig.¹⁶⁰

Sista omständigheten som nämns är ”att flera olika huvudmän för den jurist som företräder eller biträder en part i skiljeförfarandet eller för hans byrå upprepade gånger eller samtidigt har utsett samma person till skiljeman”. Även denna omständighet kan ge upphov till misstankar om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet.

Kurkela kommenterar de olika exempelomständigheterna med att säga att listan inte är uttömmande utan det är endast exempel på konkreta fall som inte ansetts önskvärda. Möller medför som tillägg till exempelomständigheterna att en skiljeman är jävig ifall skiljemannen kan förvänta sig en personlig fördel hur skiljeförfarandet avgörs.¹⁶¹

Frände m.fl. hänvisar till IBA-reglerna och framför att tolkningshjälp kan tas från bestämmelserna.¹⁶² Dessvärre öppnar Frände m.fl inte denna hänvisning något mer. En annan intressant hänvisning är gjord av Koulu som menar att advokaternas jävsgrunder kan i fortsättningen inverka på bedömningen av skiljemannens jävighet. Koulu kan inte klart säga vilken inverkan advokaternas jävsgrunder kommer att i fortsättningen ha på bedömningen av skiljemannens jävighet.¹⁶³

¹⁵⁹ RP 202/1991 rd, s. 14.

¹⁶⁰ RP 202/1991 rd, s. 14.

¹⁶¹ Möller 1998, s. 44.

¹⁶² Frände m.fl. 2016, Prosessioikeus, XI erityiset prosessilajit ja vaihtoehtoinen riidanratkaisu, 1. siviiliprosessin erityiset lajit ja vaihtoehtoinen riidanratkaisu, välimieslainkäyttö, välimiehet, välimiehen esteellisyys.

¹⁶³ Koulu 2017, s. 539.

Omständigheter som inte ansetts ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet

Till näst kommer jag att ta upp två rättsfall var det inte ansågs förekomma en sådan omständighet som var ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet. Första fallet är Helsingfors hovrätt 14.02.2008 nr 341. I fallet ansåg hovrätten att det inte fanns stöd för att ändra tingsrättens dom. Tingsrätten ansåg inte att skiljemannen varit jävig i fallet och inte att 13.6.2005 givna skiljedomen skulle upphävas. Skiljemannen och ena partens advokat var båda medlemmar av värdepappersnämnden. Det framkom även att skiljemannen och partens advokat inte samarbetade i nämnden och de hade inga andra nära förhållanden såsom att familjerna var vänner sinsemellan. Värdepappersnämnden övervakades av en direktions vars medlem var professor vid en högskola var skiljemannen även fungerade som lektor. Professorn kunde inte anses vara skiljemannens förman. Partens advokat hade även ett nära men inte ett ekonomiskt samarbetsförhållande med professorn.

Det andra rättsfallet var då Helsingfors hovrätt i fallet 09.04.2013 nr 1067 inte ansåg att de förekom en sådan omständighet som var ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet. I fallet hade advokatbyrån, var skiljemannen var partner, en relation till en klient utanför skiljeförfarandet. Advokatbyrån hade i ett annat domstolsförfarande företrätt klienten en gång på samma sida som den andra parten i skiljemannens skiljeförfarande. Till följd av detta ansåg parten som väckte talan om att skiljedomen skulle upphävas, att skiljemannens advokatbyrå hade en speciell relation till skiljemannens skiljeförfarande. Överlag har det i den finska rättsdoktrinen gällande skiljeförfarandet inte tagits upp omständigheter som inte medför att en skiljeman kan anses vara jävig.

3.2.2 Den norska skiljeförfarandelagen

Allmänt om jävsgrunden

Jävsgrunden finns i NLV 14 § andra ledet första punkt. Den lyder som följande att ”[i]nnsigelse kan bare gjøres gjeldende mot en voldgiftsdommer dersom det foreligger forhold som skaper berettiget tvil om voldgiftsdommerens upartiskhet eller uavhengighet, eller dersom dommeren ikke har kvalifikasjoner som avtalt mellom partene”. Parterna kan inte avtala om annat gällande jävsgrunden.

Relevant norsk rättspraxis som skulle gälla *ad hoc*-förfarande har varit svårt att få tag på. Till följd av att rättspraxis saknas faller en rättskälla med betydande tolkningseffekt bort. I rättdoktrinen har det diskuterats en del om omständigheter som ger upphov till berättigat

tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet. Då det förekommer omständigheter av det slaget talar man om att skiljemannen är obehörig (inhabil).¹⁶⁴

En skiljeman kan vara obehörig då han själv uppger om sin partiskhet eller då det framgår från hans beteende. Dessa två fall handlar om subjektiv obehörighet. Dessutom förekommer det även den andra formen som är objektiv obehörighet. Vid objektiv obehörighet är det frågan om yttre omständigheter som är ägande att ge upphov till berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet. För att på ett praktiskt sätt kunna fastställa när en skiljeman är obehörig, har man fastställt yttre kriterier som man ansett medföra risk att en skiljeman är obehörig. Med hjälp av de olika yttre kriterierna tar man ställning till om skiljemannen är obehörig enligt NLV.¹⁶⁵ Berg påpekar att vid bedömning av en skiljemans behörighet tar man inte ställning till om skiljemannen är opartisk eller oavhängig, utan gränsen för skiljemannens obehörighet är då en omständighet ger upphov till berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.¹⁶⁶

Vid bedömning av en skiljemans behörighet ska man utgå från en helhetsbedömning. Genom helhetsbedömningen kan olika omständigheter kumuleras och dessutom kan en omständighet neutralisera en annan omständighet, vilket minskar risken för att en skiljeman anses obehörig.¹⁶⁷

Woxholth nämner att bestämmelserna för god advokatsed skiljer sen en del från skiljemannens obehörighetsbestämmelser och således ska de inte tas i beaktande vid bedömningen av en skiljemans obehörighet.¹⁶⁸

Överlag vill jag kommentera de olika omständigheterna, att de är många och det finns många olika nyanser av de olika typsituationerna. Därav anser jag att helhetsbedömningen vid granskande av en skiljemans behörighet har en central betydelse, eftersom varje situation granskas skilt. Jag ställer mig en aning kritisk till att största delen av de olika omständigheterna som inverkar på skiljemannens behörighet framkommer först i rättsdoktrinen. Rättsdoktrinen har ju som känt inte ett överväldigande stort tolkningsvärde vilket gör att det som framkommer i rättsdoktrinen inte behöver vara allt för exakt för vad NLV egentligen säger.

¹⁶⁴ Woxholth 2013, s. 439.

¹⁶⁵ Woxholth 2013, s. 439.

¹⁶⁶ Berg 2006, s. 162.

¹⁶⁷ Woxholth 2013, s. 440.

¹⁶⁸ Woxholth 2013, s. 442.

En invändning kan även framställas mot en skiljeman om skiljemannen inte har de kvalifikationer som parterna avtalat om. Här är intressant att märka att en invändning även kan göras mot generella kvalifikationskravet dvs. att en skiljeman ska vara kvalificerad att fungera som skiljeman:

Selv om det ikke er noen uttrykkelig avtale om kvalifikasjoner, kan disse for en som foreslås som voldgiftsdommer være så åpenbart utilstrekkelige at det vil stride mot enhver fornuftig forutsetning om hvem som skal kunne være voldgiftsdommer. Hvis det er strid med slike åpenbare forutsetninger, må det gi grunnlag for innsigelse, selv om kvalifikasjonskravene ikke er nedfelt uttrykkelig i avtalen om voldgift¹⁶⁹

Avhandlingen behandlar inte sådant som parterna avtalat om, och således kommer parternas för en skiljeman avtalade kvalifikationer och skiljemannens generella kvalifikationskrav inte att behandlas något mera.

Omständigheter som ansetts skapa berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet

Propositionen diskuterar vilka omständigheter som leder till berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet. Propositionen menar att "[e]tter § 14 annet ledd kan reglene i domstolloven ikke anvendes direkte". Trots detta så framkommer det vidare i propositionen att "[d]e fleste typetilfeller etter domstolloven §§ 106–108 må imidlertid også lede til berettiget tvil om voldgiftsdommeren er upartisk og uavhengig". Dessa paragrafer 106–108 handlar just om domarjävsbestämmelserna.¹⁷⁰ Här är det intressant att se att till och med i propositionen hänvisas till domarjävsbestämmelserna. Det svåra med hänvisningen till NLR 106–108 § är att det inte finns rättspraxis som skulle ge exempel på hur hänvisningen tillämpas i praktiken.

Berg talar för att IBA-reglerna kan tilläggas vikt då man försöker klargöra skiljemannens behörighet enligt NLV.¹⁷¹ Woxholth då författaren i sitt verk går igenom omständigheter som skapar berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet hänvisar Woxholth återgående till IBA-reglerna.¹⁷² Utgående för hur Berg och Woxholth hänvisar till IBA-reglerna i sina verk anser jag att då man försöker klargöra rättsläget för skiljemannens behörighet enligt NLV kan man söka vägledning i IBA-reglerna.

¹⁶⁹ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 94.

¹⁷⁰ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 94.

¹⁷¹ Berg 2006, s. 161.

¹⁷² Woxholth 2013, s. 444 – 446.

Både Berg och Woxholth nämner som en typisk obehörighetsgrund att en skiljeman har ett ekonomiskt intresse i hur ett skiljeförfarande avgörs. Egenintresse ska vara av en viss styrka och både Berg och Woxholth hänvisar till SLSF var det i 8 § exempellistas första och andra punkt talas om beaktansvärd nytta eller skada.¹⁷³

Woxholth anser även att en skiljemans affärsförbindelser är en motsvarighet till då en skiljeman har ett ekonomiskt intresse i hur ett skiljeförfarande avgörs. Woxholth fortsätter gällande affärsförbindelserna att vikt ska läggas på vilket slags affärsförbindelser det är frågan om. Här inverkar den personliga kontakten som affärsförbindelserna medför en skiljeman samt om saken som behandlas i ett skiljeförfarande har en betydelse för skiljemannens affärsförbindelser. Ofta är det frågan om att en skiljeman äger aktier i ett företag som är part i en tvist.¹⁷⁴

Om en skiljeman har ett beroendeförhållande till en part leder detta normalt till att skiljemannen är obehörig. Som exempel på ett beroendeförhållande nämner Woxholth då en skiljeman är skyldig en part pengar. Hur nära förhållande tidsmässigt förekommit ett skiljeförfarande har även en inverkan.¹⁷⁵

Woxholth nämner som skild omständighet att en skiljeman har ett förtroendeförhållande. Jag anser att omständigheten är relativt lika som då en skiljeman har ett beroendeförhållande eller har ett ekonomiskt intresse i skiljeförfarandet. Att en skiljeman har ett förtroendeförhållande innebär att skiljemannen t.ex. är styrelsemedlem i en förening som är part i ett skiljeförfarande. Skiljemannen kan ha förtroendeuppdraget hos eller för en part. Vanligtvis då en skiljeman är medlem i en förening som är part i ett skiljeförfarande medför det inte att skiljemannen anses obehörig. Undantag förekommer såsom att en förening har ett litet medlemsantal eller att skiljemannen kan anses ha anammat föreningens värderingar och ifrågasvarande skiljeförfarande behandlar ett motsatt intresse.¹⁷⁶

Ifall att en skiljeman talar provocerande eller nedsättande om en part eller ett ombud kan detta även inverka på skiljemannens behörighet. En annan motsvarande grund är att en skiljeman inte har rätt att föra skilda diskussioner kring skiljeförfarandet med endast en part utan den andra parten.¹⁷⁷

¹⁷³ Berg 2006, s. 168, Woxholth 2013, s. 444.

¹⁷⁴ Woxholth 2013, s. 444.

¹⁷⁵ Woxholth 2013, s. 446.

¹⁷⁶ Woxholth 2013, s. 448 – 450.

¹⁷⁷ Woxholth 2013, s. 459.

Två olika omständigheter som enligt mig är omständigheter som relativt klart skapar berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet är då en skiljeman bistår en part eller tidigare bistått en part. Då en skiljeman bistår en part är det vanligt att skiljemannen fungerar som ombud, juridisk rådgivare eller motsvarande för parten. Ifall att en skiljeman tidigare befattat sig med tvisten är han direkt obehörig. Samma gäller om en skiljemans advokatbyrå har juridiskt bistått en part gällande saken som behandlas i ett skiljeförfarande. Samma gäller om en skiljeman eller dess advokatbyrå regelbundet ger juridiskt råd till en part eller ett till parten relaterat företag.¹⁷⁸

En omständighet som inte helt kan likställas med att en skiljeman bistår en part är då en skiljeman eller dennes advokatbyrå bistår ett ombud eller dennes advokatbyrå. Även denna omständighet kan inverka på att en skiljeman anses vara obehörig.¹⁷⁹

En sista omständighet som jag nämner i detta avsnitt är då en part utser samma person till skiljeman flera gånger. Det förekommer inte norsk rättspraxis som skulle klargöra denna omständighet. Woxholth hänvisar gällande denna omständighet speciellt till IBA-reglerna var denna omständighet omnämns på den gula listan (3.3.8).¹⁸⁰

Omständigheter som inte ansetts skapa berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet

Berg lyfter fram att en skiljemans personliga partsrelationer sällan medför att skiljemannen anses vara obehörig. Woxholth är inne på samma linje men listar ovänskap i form av en markerad konflikt som möjligen kan ge upphov till att en skiljeman anses vara obehörig. Trots Woxholths tolkning om en skiljemans eventuella ovänskap anser jag att personliga relationer till största del hör under omständigheter som inte ansetts ge upphov till berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.¹⁸¹

Både Berg och Woxholth anser att en skiljemans fackliga och professionella relationer till parter i allmänhet inte ger upphov till att en skiljeman anses vara obehörig. Fackliga och professionella relationer är t.ex. då en part och en skiljeman har liknande bakgrund och utbildning.¹⁸² En situation som kan skilja sig från det nyss nämnda är om en skiljeman skrivit ett ställningstagande om saken som berörs i ett skiljeförfarandet.¹⁸³

¹⁷⁸ Berg 2006, s. 163 – 164.

¹⁷⁹ Berg 2006, s. 165.

¹⁸⁰ Woxholth 2013, s. 466.

¹⁸¹ Berg 2006, s. 167, Woxholth 2013, s. 451.

¹⁸² Berg 2006, s. 167, Woxholth 2013, s. 452.

¹⁸³ Woxholth 2013, s. 453.

Då en skiljeman driver materiell processledning i form av lika behandling av parterna kan det normalt sätt inte ge upphov till att skiljemannen anses vara obehörig. Även möjligt påstående om att en skiljeman agerar partiskt leder inte direkt till att skiljemannen anses vara obehörig.¹⁸⁴

Enligt Woxholth leder som huvudregel en personlig relation mellan en skiljeman och ett ombud inte till att skiljemannen anses vara obehörig. Samma huvudregel gäller även då skiljemännen sinsemellan i skiljenämnden har en personlig relation.¹⁸⁵

3.2.3 Den danska skiljeförfarandelagen

Allmänt om jävsgrunden

Jävsgrunden finns i DLV 12 § 2 stycke. Andra 2 stycket lyder ”[d]er kan kun gøres indsigelse mod en voldgiftsdommer, hvis der foreligger forhold, som giver anledning til berettiget tvivl om voldgiftsdommerens upartiskhed eller uafhængighed, eller hvis voldgiftsdommeren ikke har de kvalifikationer, som parterne har aftalt”

Det har redan tidigare framkommit i DLV:s allmänna jävsbestämmelser att parterna inte kan avtala om annat gällande jävsgrunden. Om det föreligger en omständighet som ger anledning till berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet talar man om att en skiljeman är obehörig (inhabil).¹⁸⁶

I lagförslaget framkommer det att jävsgrunden ska följa internationellt erkända jävsbestämmelser och senare framkommer det även att DLV 12 § är identisk med motsvarade artikel i modellagen.¹⁸⁷ Relevant dansk rättspraxis gällande *ad hoc*-förfarande har varit svårt att få tag på och således finns det inte möjlighet att finna tolkningshjälp från rättspraxisen.

En part kan även göra en invändning mot en skiljeman ”hvis voldgiftsdommeren ikke har de kvalifikationer, som parterne har aftalt”. Detta kommer inte att behandlas något mer eftersom avhandlingen inte behandlar sådant som parterna avtalat om.

Omständigheter som ansetts skapa berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet

¹⁸⁴ Woxholth 2013, s. 457.

¹⁸⁵ Woxholth 2013, s. 461, 464.

¹⁸⁶ Schiersing 2016, s. 204.

¹⁸⁷ DLf 127/2004, 5.7. Behandling af indsigelser mod en voldgiftsdommer, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 12 §.

Lagförslagens motiveringar är överlag få och korta och det ända som exemplifierar jävsgrunden är ”[f]orhold, som ville gøre en dommer inhabil efter retsplejelovens § 60, stk. 1, eller § 61, vil normalt altid give anledning til berettiget tvivl om en voldgiftsdommers upartiskhed eller uafhængighed”.¹⁸⁸ Det svåra med hänvisningen till DLR 60 och 61 § är att det inte förekommer dansk rättspraxis som skulle exemplifiera hänvisningen.

Schiersing diskuterar hänvisningen till DLR 60 § och 61 § genom kommentera att begreppet normalt inte klargjorts mer i lagförslagens motiveringar. Enligt Schiersing innebär hänvisningen till DLR 60 § och 61 § att man inte kan anta att bedömningen av skiljemannens behörighet är mindre sträng än för domare vid domstolen.¹⁸⁹ Juul och Fauerholdt Thommesen nämner i sitt verk att en del rättspraxis kring domarens obehörighet kan vara relevant vid bedömningen av skiljemannens oavhängighet. Juul och Fauerholdt Thommesen öppnar inte mer varför de talar endast om skiljemannens oavhängighet.¹⁹⁰ Enligt vad som kommit mig till känna är Juul och Fauerholdts verk det ledande inom det danska skiljeförfarandet och därför förespråkar jag det som Juul och Fauerholdt framfört kring hur relevant bedömningen av domarens obehörighet är för bedömningen av skiljemannens obehörighet.

Både Schiersing och Juul och Fauerholdt Thommesen hänvisar till IBA-reglerna. Schiersing hänvisar till vad Lindskog nämnde om IBA-reglerna. Schiersing för fram att domstolen ska göra egen bedömning av den omständighet som är föremål för rättegången. Dessutom nämner Scheirsing att de olika typfallen som framkommer ur IBA-reglerna är för kasuistiska för att klart kunna hänvisas till.¹⁹¹ Juul och Fauerholdt Thommesen talar för att IBA-reglerna används som vägledning inom det danska skiljeförfarandet.¹⁹²

Juul och Fauerholdt Thommesen nämner även ett fåtal konkreta omständigheter som kan medföra att en skiljeman anses vara obehörig. En omständighet som nämns är då en part och en partsutsedd skiljeman för diskussioner sinsemellan. Efter att skiljenämnden etablerats krävs att skiljenämndens ordförande ger lov till liknande diskussioner, således kan liknande diskussioner relativt enkelt göra att en skiljeman anses vara obehörig.¹⁹³

Juul och Fauerholdt Thommesen nämner även två omständigheter som enligt mig är relativt klara att dessa inverkar på en skiljemans obehörighet. Den första omständigheten är att efter

¹⁸⁸ DLf 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 12 §.

¹⁸⁹ Schiersing 2016, s. 205 – 207.

¹⁹⁰ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 196.

¹⁹¹ Schiersing 2016, s. 212.

¹⁹² Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 197. Det finns inte dansk rättspraxis som skulle ge exempel på hur IBA-reglerna tillämpas i frågan om skiljemannens behörighet.

¹⁹³ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 198.

att skiljemännen har utsetts, ska de vara försiktiga att till parterna uttrycka starka åsikter om saken som behandlas i ett skiljeförfarande. Den andra omständigheten är att efter att skiljemännen har utsetts har skiljemännen inte rätt att på egen hand engagera sig i att informera parterna om sakens faktum.¹⁹⁴

Omständigheter som inte ansetts skapa berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet

Juul och Fauerholdt Thommesen nämner att skiljemän sinsemellan normalt sätt har rätt att föra diskussioner om ett skiljeförfarande oberoende om det är före eller under själva skiljeförfarandet. Diskussioner mellan skiljemän anses således inte ge upphov till att en skiljemän anses vara obehöriga.¹⁹⁵

3.2.4 Den svenska skiljeförfarandelagen

Allmänt om jävsgrunden

Den svenska jävsgrunden finns i 8 §. I 8 § 1 stycke framgår att "[e]n skiljeman skall vara opartisk och oberoende". Enligt SLSF 8 § andra stycke framgår att "[e]n skiljeman skall på yrkande av en part skiljas från sitt uppdrag, om det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet eller oberoende". Det första och andra stycket har reformerats och sedan 1.3.2019 innehåller styckena begreppet oberoende.

Jag vill här framföra att det i den nyaste regeringspropositionen endast diskuteras varför begreppet oberoende lagts till i paragrafen. Det framgår i regeringspropositionen att "[d]en praxis som tidigare utvecklats om vilka omständigheter som kan rubba förtroendet för en skiljemans opartiskhet kan således ge vägledning också när det gäller skiljemannens oberoende (se t.ex. NJA 2007 s. 841 och NJA 2010 s. 317)".¹⁹⁶ Jag anser att regeringspropositionens motivering i sig samtidigt medför att trots att begreppet oberoende lagts till i 8 §, har rättsläget inte nämnvärt ändrat gällande vilka omständigheter som kan medföra att förtroende för skiljemannens opartiskhet och oberoende rubbas. Dessutom då den nyaste regeringspropositionen endast framför motiveringar kring begreppet oberoende anser jag att den tidigare regeringspropositionens motiveringar kring vilka omständigheter som kan medföra att förtroende rubbas för skiljemannens opartiskhet och oberoende är gällande. Som tillägg

¹⁹⁴ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 199.

¹⁹⁵ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 198.

¹⁹⁶ Prop. 2017/18:257, s. 74.

har 8 § exempellista på omständigheter som alltid rubbar förtroende för skiljemannens opartiskhet och oberoende inte ändrat, trots att begreppet oberoende lagts till i paragrafen.

Gällande 8 § andra och första stycke diskuterar regeringspropositionen styckena i formen ”och”, vilket tyder på att styckena tillsammans ”är den grundläggande jävsregeln”.¹⁹⁷ I det andra stycket framgår ”skall på yrkande” vilket innebär att en part kan välja att yrka att en skiljeman ska skiljas från sitt uppdrag. En part kan med andra ord acceptera att skiljemannen är jävig och fortsätta skiljeförfarandet med skiljemannen ifråga. I 8 § ingår inte ett ”om parterna inte har bestämt”, vilket gör att paragrafen är tvingande lagstiftning.¹⁹⁸

Heuman talar om bestämmelsen i andra stycket som att detta är en generalklausul, och kan istället tillämpas då exempellistan om omständigheter som alltid rubbar förtroende för skiljemannens opartiskhet eller oberoende inte blir tillämplig.¹⁹⁹

Lindskog benämner andra styckets bestämmelse som en huvudregel. Enligt Lindskog ska en skiljeman diskvalificeras om det kan anses förekomma ett förtroendskadligt förhållande.²⁰⁰ Förtroendskadliga förhållanden handlar om yttre omständigheter som minskar att en skiljeman inte är påverkad av parterna eller saken ifråga. Lindskog talar för att redan ett rimligt tvivel om att en skiljeman är påverkad av parterna eller saken skulle vara tillräckligt för att man kan tala om ett förtroendskadligt förhållande.²⁰¹

Omständigheter som kan rubba förtroende för skiljemannens opartiskhet eller oberoende

Kopplat till det andra stycket finns exempel på omständigheter som alltid rubbar förtroende för skiljemannens opartiskhet eller oberoende. De olika omständigheterna som nämns är uppräknade i en numrerad lista. Denna lista ändrades inte i och med att den reformerade 8 § trädde i kraft 1.3.2019, och ser ut som följande:

En sådan omständighet ska alltid anses föreligga

1. om skiljemannen själv eller någon närstående till skiljemannen är part eller annars kan vänta beaktansvärd nytta eller skada av tvistens utgång,
2. om skiljemannen eller någon närstående till skiljemannen är ledamot av styrelsen för ett bolag eller någon annan sammanslutning som är part eller annars är ställföreträdare för en part eller för någon annan som kan vänta beaktansvärd nytta eller skada av tvistens utgång,

¹⁹⁷ Prop. 1998/99:35, s. 215.

¹⁹⁸ Lindskog 2012, s. 417.

¹⁹⁹ Heuman 1999, s. 241.

²⁰⁰ Lindskog 2012, s. 416.

²⁰¹ Lindskog 2012, s. 419.

3. om skiljemannen som sakkunnig eller annars har tagit ställning i tvisten eller hjälpt en part att förbereda eller utföra sin talan i tvisten, eller
4. om skiljemannen har mottagit eller förbehållit sig ersättning i strid med 39 § andra stycket.

I exempellistans första punkt framgår två olika fall då punkten kan bli tillämplig. Första är ”om skiljemannen själv eller någon närstående till skiljemannen är part”. Begreppet närstående förklaras i regeringspropositionen som ”såväl vissa släktingar som t.ex. sambor, men utanför begreppet faller en relation till en juridisk person”. Begreppet närstående är enligt mig tolkningsbart och kan variera eftersom regeringspropositionen fortsätter med motiveringen ”[s]tor vikt skall läggas vid den faktiska relationen i det enskilda fallet”.²⁰² Även Lindskog håller med motiveringarna som framkommer i regeringspropositionen.²⁰³

Första punktens andra fall är ”om skiljemannen själv eller någon närstående till skiljemannen [...] annars kan vänta beaktansvärd nytta eller skada av tvistens utgång”. Begreppet närstående diskuterades redan i föregående stycke. För mig framstod inte helt klart vad lagstiftaren menar med beaktansvärd nytta eller skada. I regeringspropositionen framgår att ”[d]et krävs alltså inte att det skall vara fråga om synnerlig nytta eller skada”. Regeringspropositionen fortsätter med att motivera synnerliga nyttan eller skadan som att ”[r]edan en lägre grad av nytta eller skada är tillräcklig”. Jag förstår att synnerlig nytta eller skada är mer än en beaktansvärd nytta eller skada, men jag anser ändå att gränsen mellan dem inte är helt klar.

Jag anser även att regeringspropositionen höjer tröskeln för beaktansvärd nytta eller skada då regeringspropositionen motiverar att ”ekonomisk intressegemenskap mellan en tilltänkt skiljeman och ena parten” inte anses höra till den första punkten. Istället ska ”[b]etydelsen av intressegemenskapen får bedömas enligt den grundläggande jävsregeln och torde mycket ofta mynna ut i att jäv föreligger”.²⁰⁴

Andra punkten är enligt mig krånglig och svårförstådd, och jag anser det skulle ha varit på sin plats att regeringspropositionen skulle ha motiverat denna punkt mera. Jag tycker att punkten är klar för delen ”om skiljemannen eller någon närstående till skiljemannen är ledamot av styrelsen för ett bolag eller någon annan sammanslutning som är part”. Efter detta är lagtexten krångligt skriven och det är svårt att få tag på vad begreppen gör för lagtextens betydelse. Punkten fortsätter som följande efter ordet part i föregående mening: ”eller annars

²⁰² Prop. 1998/99:35, s. 216.

²⁰³ Lindskog 2012, s. 430.

²⁰⁴ Prop. 1998/99:35, s. 216.

är ställföreträdare för en part eller för någon annan som kan vänta beaktansvärd nytta eller skada av tvistens utgång”.

Andra punkten innehåller begrepp som närstående och beaktansvärd nytta eller skada av tvistens utgång. Eftersom regeringspropositionen inte kommenterar dessa två begrepp något mer i andra punktens motiveringar, antar jag att begreppen innebär samma som vad som framkom i motiveringarna till den första punkten. Även Lindskog har resonerat lika som mig kring detta.²⁰⁵

Huvudsakligen nämner regeringspropositionen att den andra punkten handlar om ”fall av ställföreträdarskap”²⁰⁶ Lindskog talar för att en ställföreträdare innebär att personen ska ha namnteckningsrätt för den juridiska personen i frågan. Överlag talar Lindskog att punkten kretsar kring aspekterna av en juridisk person.²⁰⁷

Tredje punkten innehåller två fall varav ena är ”om skiljemannen som sakkunnig eller annars har tagit ställning i tvisten” och det andra fallet är om en skiljeman ”hjälpit en part att förbereda eller utföra sin talan i tvisten”. Det första fallet förklarar regeringspropositionen med att ”en motsvarighet till sakkunnigjäv men sträcker sig längre”. För att en omständighet ska höra till denna tredje punkts första fall ska en skiljeman som sakkunnig i någon form tagit ställning till en tvist. Att ta ställning i en tvist avses i denna mening inte att en skiljeman ”har beslutat mellandom eller deldom (se 29 §) eller annars deltagit i något avgörande under pågående skiljeförfarande”.²⁰⁸ Jag anser att det är klart och enkelt att förstå.

Det andra fallet om att en skiljeman ”hjälpit en part att förbereda eller utföra sin talan i tvisten” är lätt att förstå och jag förstår även bra varför exemplet finns med i jävsparagrafen. Regeringspropositionen motiverar fallet att ”det typiskt sett föreligger en stor risk att skiljemannen kan ha solidariserat sig med parten”.²⁰⁹

I fjärde punkten görs en hänvisning till 39 § andra stycket som enligt vilka ”[a]vtal om ersättningen till skiljemännen som inte träffas med parterna gemensamt är ogiltiga”. Således handlar punkten om såsom även regeringspropositionen motiverar ”att det föreligger en hemlig ekonomisk relation mellan en skiljeman och endast ena parten avseende ersättningen

²⁰⁵ Lindskog 2012, s. 431.

²⁰⁶ Prop. 1998/99:35, s. 216.

²⁰⁷ Lindskog 2012, s. 431.

²⁰⁸ Prop. 1998/99:35, s. 216.

²⁰⁹ Prop. 1998/99:35, s. 216.

för uppdraget”. Denna punkt är enligt mig den klaraste och lättaste att förstå samt att tillämpa i praktiken.

Regeringspropositionen kommenterar exempellista med att ”[d]enna uppräkningslista gör inte anspråk på att vara uttömmande utan är bara exemplifierande.”²¹⁰ De särskilda punkterna skall inte heller tolkas motsatsvis”.²¹¹ Regeringspropositionen anser lite vagt i formen av torde att en omständighet som gör att förtroende för skiljemannens oavhängighet rubbas samtidigt även gör att förtroende för skiljemannens opartiskhet rubbas.²¹²

Som bevis för att listan endast är exemplifierande behandlar jag det ena centrala fallet gällande jävsgrunden nämligen NJA 2007 s. 841. SHD ansåg att fallet inte handlade om någon av de olika punkterna. Genom att objektivt och som en helhet ta i beaktande de olika omständigheterna i fallet, var det möjligt att anse att de förekom omständigheter som rubbade förtroende för skiljemannens opartiskhet.²¹³

Ett annat fall när det inte var frågan om exempellistan är Svea hovrätts dom 27.9.2011 med målnumret T 1085-11. En advokat hade av en part utsetts till skiljeman i ett skiljeförfarande. Advokaten var delägare i en advokatbyrå som senare medan skiljeförfarande var igång mottog ett uppdrag att företräda en part i en tvist. I denna kommande tvist var parten som utsett skiljemannen som motpart. Det förekom i fallet olika faktorer som inverkade på hur fallet avgjordes. I fallet hade advokatbyrån tagit emot uppdraget att företräda den andra parten mot parten i skiljeförfarandet, medan själva skiljeförfarandet var igång. Det emottagna uppdraget var även ekonomiskt sätt betydande för advokatbyrån. Skiljemannen hade även en betydande position inom advokatbyrån. Sista faktorn var att trots att advokatbyrån mottagit uppdraget under skiljeförfarandet, registrerades parten i skiljeförfarandet som motpart i den kommande tvisten först dagen efter att skiljedomen meddelats i skiljeförfarandet. I fallet ansågs det olika omständigheterna objektivt sätt som en helhet medföra att förtroende rubbades för skiljemannens opartiskhet.

²¹⁰ Prop. 1998/99:35, s. 216.

²¹¹ Prop. 1998/99:35, s. 216.

²¹² Prop. 1998/99:35, s. 82.

²¹³ I NJA 2007 s. 841 såsom redan framkommit tidigare i avhandlingen, var advokatbyråns förhållande till parten betydande vilket kunde anses vara ett så kallat förtroendeskadligt förhållande. Detta trots att skiljemannen inte fungerade som advokatbyråns kontakt till parten i skiljeförfarandet. Dessutom skötte skiljemannen skiljemannaverksamheten skilt från resten av advokatbyråns advokatverksamhet och själva materiella frågan i skiljeförfarandet berörde annat än de tjänster av advokatbyrån som parten normalt använder sig av. SHD:s avgörande var i enlighet med IBA-reglerna.

Även i rättsdoktrinen har det nämnts en del omständigheter som kan rubba förtroende för skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet. Lindskog nämner särskilt att vilket slags förhållande som en skiljeman och en part har sinsemellan kan verka förtroendeskadligt. Ett enligt mig naturligt exempel som Lindskog nämner är om en skiljeman är skyldig en part pengar.²¹⁴ Även ett förhållande som en skiljeman har med ett ombud kan minska förtroende för att en skiljeman är opartisk och oberoende.²¹⁵

Jag vill under denna underrubrik ännu kort ta upp hur SRB:s domarjävsbestämmelser kan påverka på vad som räknas som en omständighet som är ägnad att minska förtroendet för en skiljemans opartiskhet och oberoende. I den tidigare regeringspropositionen som till största del ännu är gällande framkommer att "[h]ögsta domstolen konstaterade i rättsfallet NJA 1981 s. 1205 att en skiljeman otvivelaktigt skulle ha varit jävig enligt rättegångsbalkens regler.²¹⁶ Nyssnämnda fallet är det fall som i NJA 2007 s. 841 hänvisades till. Motiveringarna i regeringspropositionen fortsätter med att:

Det ligger nära till hands att uppfatta rättsfallet så att i de fall då vederbörande skiljeman är jävig enligt rättegångsbalkens regler om jäv för domare, skiljemannen skall anses jävig med tillämpning av skiljemannalagens generalklausul. Rättsläget är emellertid knappast helt klart.²¹⁷

Här ska man minnas att det har gått en tid sedan regeringspropositionen skrevs år 1998 och att det redan i regeringspropositionen ansågs att förhållande mellan SRB:s jävsbestämmelser och SLSF:s jävsgrund inte var helt klart. I rättsdoktrinen har Heuman kommenterat SLSF:s generalklausul med att hänvisa att SRB har en liknande bestämmelse. Här menar Heuman att en omständighet som gör en domare jävig inte nödvändigtvis behöver göra en skiljeman jävig och vice versa.²¹⁸ Således är Heuman inne på samma linje som regeringspropositionen gällande den nyss behandlade aspekten.

Omständigheter som inte ansetts rubba förtroende för skiljemannens opartiskhet eller oberoende

NJA 2010 s. 317 anses vara det andra centrala fallet gällande SLSF:s jävsgrund. I fallet NJA 2010 s. 317 ansågs det inte förekomma en sådan omständighet som rubbade förtroende för skiljemannens opartiskhet. I SHD:s motiveringar framkom att det görs en skillnad mellan då

²¹⁴ Lindskog 2012, s. 423.

²¹⁵ Lindskog 2012, s. 425.

²¹⁶ Prop. 1998/99:35 s. 78. Motiveringen till varför regeringspropositionen är gällande framkommer i början av avsnittet 3.2.2.

²¹⁷ Prop. 1998/99:35 s. 78.

²¹⁸ Heuman 1999, s. 240.

en skiljeman är partsutsedd eller då en skiljeman utsetts av de andra skiljemännen som skiljenämndens ordförande. Mellan skiljenämndens ordförande och en advokatbyrå kan vanligen inte uppkomma ett sådant förhållande som kan rubba förtroende för skiljemannens opartiskhet. Skiljemannen som fallet berörde hade under en längre tidsperiod fungerat som skiljeman ett flertal gånger. De gånger som skiljemannen av en och samma advokatbyrå som representerat olika parter blivit utsedd som en partsutsedd skiljeman, utgjorde inte som helhet en avsevärd del av alla skiljemannens skiljemannauppdrag.²¹⁹

Ett annat fall var det inte ansågs förekomma en sådan omständighet som rubbade förtroende för skiljemannens opartiskhet är Svea hovrätts dom 29.11.2012 med målnumret T 9620-11. I fallet hade parterna tillsammans utsett skiljeförfarandets skiljeman. Skiljemannen hade tidigare företrätt Nordea-koncernen. Nordea Norge var delägare i skiljeförfarandets svarande. I fallet hänvisade skiljeförfarandets kärande till IBA-reglerna om vilka slags kontakter grundar för jäv. Svea hovrätt ansåg att fallet först ska avgöras enligt SLSF:s bestämmelser. Vidare om det senare är nödvändigt kan vägledning tas från andra icke-bindande rättskällor såsom exempelvis IBA-reglerna. Svea hovrätt ansåg att det var en tid sedan skiljemannen företrätt Nordea-koncernen och att det inte var frågan om ett betydande förhållande.

Lindskog nämner långtgående processledning som en omständighet som inte verkar förtroendeskadligt för en skiljeman. Detta förutsätter att skiljemannen inte behandlar parterna olika.²²⁰ Lindskog nämner som ett annat exempel på ett icke-förtroendeskadligt förhållande då en skiljeman uttalat sig kring en rättslig aspekt som är relevant för ett skiljeförfarande.²²¹

Jag vill även under denna underrubrik diskutera IBA-reglerna och hur dessa kan anses inverka på svensk rätt. Lindskog nämner att IBA-reglerna är till för internationella skiljeförfaranden och till följd av detta ska tolkningshjälp inte tas från IBA-reglerna då skiljeförfarandet avgörs enligt svensk lag. Lindskog nämner fortsättningsvis kring IBA-reglerna att det är möjligt att ta i beaktande ”de grundläggande värderingar” som framgår från att IBA-reglerna är indelade i färgkodade listor. Slutligen nämner Lindskog att det som framgår i detalj på IBA-reglernas listor inte tjänar som vägledning då ett skiljeförfarande avgörs enligt svensk lag.²²²

²¹⁹ I NJA 2010 s. 317 var det frågan om att en skiljeman B.G.H. N utsetts till skiljeman av olika parter som företrädades av Mannheimer Swartling Advokatbyrås jurister och advokater.

²²⁰ Lindskog 2012, s. 428.

²²¹ Lindskog 2012, s. 426 – 427.

²²² Lindskog 2012, s. 412.

Jag vill här påminna om att SHD i rättsfallet NJA 2007 s. 841 framförde att avgörandet var i linje med IBA-reglerna. Med SHD:s avgörande i åtanke riktar jag en aning kritik mot Lindskogs klara ställningstagande att IBA-reglerna inte kan användas som vägledning då ett skiljeförfarande avgörs enligt svensk lag.

3.2.5 Jämförelse och slutsatser

Allmänt om jävsgrunden

Den allmänna jävsgrunden enligt FLSF skiljer sig från jävsgrunden enligt SLSF i form av att enligt FLSF talas om en omständighet som är ”ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet” medan i SLSF talas ”om det finns någon omständighet som kan rubba förtroendet för skiljemannens opartiskhet eller oberoende”.

Även gällande NLV:s jävsgrund skiljer sig FLSF:s allmänna jävsgrund eftersom jävsgrunden enligt NLV är i formen ”dersom det foreligger forhold som skaper berettiget tvil om voldgiftsdommerens upartiskhet eller uavhengighet”.

Allmänna jävsgrunden enligt FLSF är även olika formulerad från DLV:s jävsgrund då enligt DLV är jävsgrunden i formen av ”hvis der foreligger forhold, som giver anledning til berettiget tvivl om voldgiftsdommerens upartiskhed eller uafhængighed”.

En likhet mellan FLSF:s jävsgrunder och de andra nordiska ländernas motsvarande lagars jävsgrunder är att parterna kan välja att yrka eller göra en invändning att en skiljeman ska förklaras jävig eller skiljas från sitt uppdrag. Här ska man komma ihåg att begreppen som används i lagarna skiljer sig mellan FLSF:s jävsgrunder och NLV:s jävsgrund samt DLV:s jävsgrund.

FLSF:s jävsgrunder och de andra motsvarande nordiska ländernas lagars jävsgrunder är lika i hänseendet att parterna inte kan avtala om annat gällande jävsgrunderna. Jag anser att detta är rätt tolkning av jävsgrunderna enligt FLSF trots att det i den finländska rättsdoktrinen talas om att jävsgrunderna är dispositiva.

En likhet mellan FLSF:s allmänna jävsgrund och de motsvarande andra nordiska ländernas lagars jävsgrunder är att jävsgrunderna verkligen är allmänna och levande och att man klart inte kan fastställa vilka omständigheter som ingår inom den. Därav följer att de omständigheter som nämns under nästa underrubrik är exempelomständigheter som ofta gör att en det finns befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet. Gällande

jävsgrunderna enligt SLSF, NLV och DLV är formuleringen för att förklara en skiljeman jävig olika jämfört med FLSF:s allmänna jävsgrund.

Omständigheter som ansetts vara ägande ett ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet

En skillnad mellan FLSF:s allmänna jävsgrund och SLSF:s jävsgrund är att i SLSF:s paragraf om jävsgrunden framkommer omständigheter som alltid rubbar förtroende för skiljemannens opartiskhet eller oberoende. Motsvarande finns inte gällande FLSF:s allmänna jävsgrund.

En likhet mellan FLSF:s allmänna jävsgrund och NLV:s jävsgrund och DLV:s jävsgrund är att i ingen av jävsgrunderna finns exempel på omständigheter som ger befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet. Här ska man komma ihåg att befogad anledning är formuleringen i allmänna jävsgrunden enligt FLSF medan i jävsgrunden enligt NLV och DLV talas om berättigat tvivel om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet. I FLSF:s förarbeten gällande den allmänna jävsgrunden till skillnad från motsvarande NLV:s och DLV:s förarbeten gällande jävsgrunden framkommer exempel på omständigheter som man kan anse vara ägnade att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.

Gällande FLSF:s allmänna jävsgrund samt SLSF:s jävsgrund och NLV:s jävsgrund framkommer tolkningar att det ska vara frågan om objektiva omständigheter som gör att en skiljemans opartiskhet eller oavhängighet kan betvivlas, att förtroende rubbas för skiljemannens opartiskhet eller oberoende samt att skiljemannens anses obehörig. Jag skulle spontant anta att eftersom modellagen är som grund för både NLV och DLV, och då enligt NLV:s jävsgrund endast objektiva omständigheter kan inverka på en skiljemans obehörighet, skulle samma vara för DLV:s jävsgrund.

Dessutom framkommer det gällande FLSF:s allmänna jävsgrund, SLSF:s jävsgrund samt NLV:s jävsgrund att det olika omständigheterna som inverkar på skiljemannens behörighet och att en skiljeman kan anses vara jävig kan bedömas som en helhet. Även här anser jag att det gällande DLV:s jävsgrund borde framgå samma, men tyvärr är motiveringarna i förarbetena korta samt i den danska rättsdoktrinen framgår inte klart om det är möjligt att omständigheterna som inverkar på skiljemannens behörighet bedöms som en helhet.

Överlag skiljer sig FLSF:s allmänna jävsgrund från de andra motsvarande nordiska ländernas lagars jävsgrunder då det i exempelomständigheterna som framkommer i FLSF:s förarbeten görs en skillnad om omständigheterna inverkar på skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet eller båda. Motsvarande finns inte att finna gällande SLSF:s jävsgrund, NLV:s jävsgrund och DLV:s jävsgrund. Gällande NLV:s jävsgrunder och DLV:s jävsgrunder talas endast om att skiljemannens obehörighet medan gällande SLSF:s jävsgrunder har begreppet oberoende lagts till nyligen vilket medför att en möjlig differentiering mellan begreppen opartiskhet och oberoende inte hunnit skapats.

En likhet mellan FLSF:s allmänna jävsgrund och NLV:s jävsgrund är att domarjävsgrunderna enligt FRB kan bli tillämpliga inom FLSF:s allmänna jävsgrund och domarjävsgrunderna enligt NLD kan bli tillämpliga inom NLV:s jävsgrund. I praktiken innebär det jag nyss fört fram att en skiljeman i ett skiljeförfarande kan baserat på en domarjävsgrund som framkommer i FRB:s 13 kapitel förklaras jävig enligt FLSF:s allmänna jävsgrund. Motsvarande likhet finns även mellan FLSF:s allmänna jävsgrund och DLV:s jävsgrund. Gällande FLSF:s allmänna jävsgrund och SLSF:s jävsgrund kan motsvarande likhet inte med säkerhet dras eftersom förhållande mellan skiljemannens jävsgrunder enligt SLSF och domarjävsgrunderna enligt SRB inte är helt klart.

I den finländska rättsdoktrinen nämns som omständighet enligt FLSF:s allmänna jävsgrund att en skiljeman kan förvänta sig en personlig fördel av hur ett skiljeförfarande avgörs. Denna omständighet motsvara enligt mig ganska långt exempellistans första punkt som framgår i SLSF 8 §. Omständigheten nämnd i den finländska rättsdoktrinen skiljer sig från den första punkten enligt SLSF 8 § eftersom omständigheten inte inbegriper skiljemannens närstående. I den norska rättsdoktrinen gällande NLV:s jävsgrund nämns en motsvarighet till omständigheten som nämns i den finländska rättsdoktrinen, i den norska rättsdoktrinen nämns omständigheten i form av att då en skiljeman har ett ekonomiskt intresse i hur ett skiljeförfarande avgörs.

I FLSF:s förarbeten gällande den allmänna jävsgrunden framkommer omständigheten en skiljeman ”som är medlem i ledningsorganen för eller anställd vid en sammanslutning eller inrättning i vilken den ena parten ensam är medlem eller intressent”. Enligt mig motsvarar omständigheten exempellistans andra punkt som framgår i SLSF 8 §. Både omständigheten som framkommer enligt FLSF:s förarbeten och exempellistans andra punkt i SLSF 8 § tangerar ställföreträderskap. En motsvarighet till omständigheten nämnd enligt FLSF:s förarbeten återfinns även i den norska rättsdoktrinen gällande NLV:s jävsgrund.

Jag anser själv att omständigheterna främst i form av utlåtandena som nämns i Helsingfors hovrättsfall 10.10.1997 nr 3650 är liknande som exempellistans tredje punkt som framgår i SLSF 8 §. Både i hovrättsfallet och exempellistans tredje punkt i SLSF 8 § framgår aspekter som är i likhet med att en skiljeman bistår en part i ett skiljeförfarande. Jag står för min åsikt trots att hovrätten i fallet ansåg att utlåtandena var jämförbara med omständigheten som framgår i FLSF:s förarbeten gällande allmänna jävsgrunden att ”han upprepade gånger och utan någon särskild godtagbar grund har åtagit sig ett uppdrag som skiljeman på begäran av någon viss part”.

I både FLSF:s förarbeten gällande den allmänna jävsgrunden och i den norska rättsdoktrinen gällande NLV:s jävsgrund nämns som omständighet då en part utser en skiljeman flera gånger. En skillnad mellan FLSF:s allmänna jävsgrund och NLV:s jävsgrund är att i den finländska rättsdoktrinen gällande den allmänna jävsgrunden framförs tolkningar om att advokaternas jävsgrunder kan i fortsättningen påverka bedömningen om skiljemannens jäv. I den norska rättsdoktrinen gällande jävsgrunden framförs att bestämmelserna om god advokatsed inte ska tas in i bedömningen av skiljemannens obehörighet.

Den danska rättsdoktrinen gällande DLV:s jävsgrund lyfter fram två omständigheter som enligt mig är ganska naturliga att dessa inverkar på en skiljemans behörighet. Den första omständigheten är att efter att skiljemännen har utsetts, ska de vara försiktiga att till parterna uttrycka starka åsikter om saken som behandlas i skiljeförfarandet. Den andra omständigheten är att efter att skiljemännen har utsetts har skiljemännen inte rätt att på egen hand engagera sig i att informera parterna om sakens faktum. Tyvärr framkommer de två nyss nämnda omständigheterna varken gällande den allmänna jävsgrunden i FLSF:s förarbeten eller i den finländska rättsdoktrinen.

Det framkommer tolkningar gällande FLSF:s allmänna jävsgrund, NLV:s jävsgrund samt DLV:s jävsgrund som talar för att IBA-reglerna kan fungera som vägledning gällande vilka omständigheter som inverkar på skiljemannens behörighet och att skiljemännen anses vara jäviga. Enligt SLSF:s jävsgrund framkommer tolkningar som talar för att IBA-reglernas grundläggande värderingar högst kan tas i beaktande då man överser frågan om en skiljeman är jävig.

Omständigheter som inte ansetts ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet

Fallet Helsingfors hovrätt 14.02.2008 nr 341 som är rättspraxis gällande FLSF:s allmänna jävsgrund anser jag att är liknande som då det i den norska rättsdoktrinen gällande NLV:s jävsgrund talas om att skiljemannens behörighet huvudsakligen inte påverkas av en skiljemans personliga-, fackliga-, och professionella relationer.

Gällande den allmänna jävsgrunden till skillnad från motsvarande enligt SLSF:s jävsgrund, NLV:s jävsgrund och DLV:s jävsgrund framkommer i FLSF:s förarbeten och i den finländska rättsdoktrinen ingen diskussion och tolkningar kring omständigheter som inte ansetts ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.

Sammanfattning och slutgiltiga slutsatser

Jag anser att FLSF:s allmänna jävsgrund skiljer sig mest från SLSF:s jävsgrund i hur jävsgrunden är formulerad jämfört med NLV:s jävsgrund och DLV:s jävsgrund. Enligt både FLSF:s allmänna jävsgrund och SLSF:s jävsgrund ska de olika omständigheterna som inverkar på om en skiljeman anses vara jävig granskas från ett objektivet perspektiv. Dessutom kan man gällande de olika omständigheterna använda sig av en helhetsbedömning. Mellan FLSF:s allmänna jävsgrund och SLSF:s jävsgrund är det möjligt att konstatera flera likheter gällande de olika omständigheterna som inverkar på om en skiljeman anses vara jävig.

Mellan FLSF:s allmänna jävsgrund och NLV:s jävsgrund kan även påvisas en del likheter. En likhet är att både enligt FLSF:s allmänna jävsgrund och NLV:s jävsgrund ska de olika omständigheterna som inverkar på om en skiljeman anses vara jävig eller obehörig granskas från ett objektivet perspektiv. Dessutom kan man gällande de olika omständigheterna använda sig av en helhetsbedömning. Jag anser att det var möjligt att påvisa likheter mellan FLSF:s allmänna jävsgrund och NLV:s jävsgrund gällande de olika omständigheter som ansetts vara ägande ett ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet och även mellan de omständigheter som inte ansetts ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet. I NLV:s jävsgrund talas till skillnad från FLSF:s allmänna jävsgrund om ”berättigat tvivel”.

DLV:s jävsgrund är relativt lika formulerad som FSLF: allmänna jävsgrund. Jag anser gällande DLV:s jävsgrund att det inte i DLV:s förarbeten och i den danska rättsdoktrinen framkommer att de olika omständigheterna som inverkar på att en skiljeman anses vara obehörig ska granskas objektivet. Dessutom anser jag att det gällande de olika omständigheterna inte klart framkommer att man kan använda sig av en helhetsbedömning. Jag argumenterar även för att de olika omständigheterna som anses inverka på en skiljemans behörighet och att en

skiljeman anses vara jävig enligt DLV:s jävsgrund och FLSF:s allmänna jävsgrund sinsemellan är tämligen olika. Slutligen på basis av den gjorda jämförelsen kan jag gällande FLSF:s allmänna jävsgrund inte konkludera något kritiskt som från ett internationellt perspektiv skulle anses speciellt negativt.

3.3 Jävig att behandla saken som domare

3.3.1 Den finländska skiljeförfarandelagen

FLSF:s andra jävsgrund framgår i FLSF 10 § och lyder som följande: ”En skiljeman skall på yrkande av en part förklaras jävig, om han hade varit jävig att behandla saken som domare”. Momentet börjar med att ”[e]n skiljeman skall på yrkande av en part förklaras jävig” det vill säga att det är upp till en part i ett skiljeförfarande att yrka på att skiljemannen är jävig. En part kan även godkänna att en skiljeman är jävig och trots detta fortsätta skiljeförfarandet i fråga med skiljemannen.

Jag har tidigare i denna avhandling framfört min kritiskhet mot att motiveringarna i FLSF:s regeringsproposition är korta och öppnar inte tillräckligt för att man ska veta hur man ska tolka en viss paragraf. Det samma framkommer enligt mig då man granskar regeringspropositionens motiveringar till denna jävsgrund.

Regeringspropositionen för fram gällande jävsgrunden ”att en skiljeman alltid kan förklaras jävig om han hade varit jävig att behandla saken såsom domare”. Formulering alltid syftar till att grunden är absolut och fast. Enligt mig är det intressanta då regeringspropositionen fortlöper med följande motivering att ”[d]etta stadgande kommer uppenbarligen inte att ha någon större praktisk betydelse, åtminstone inte förrän stadgandena i rättegångsbalken 13 kap. om domarens jäv revideras”.²²³ Praktisk betydelse innebär enligt mig att hur ofta en bestämmelse tillämpas i praktiken i konkreta fall. Till följd av att regeringspropositionen framför att en bestämmelse saknar praktisk betydelse, är det svårt att se hur bestämmelsen senare skulle bli tillämplig. Dessutom vill jag tillägga att FLSF trätt i kraft 1 december 1992 medan bestämmelserna om domarjäv i FRB har reformerats och trätt ikraft 1 september 2001. Mellan de olika tidpunkterna är det nästan tio år emellan. Jag tolkar de motiveringar som nyss gått igenom i regeringspropositionen som att jävsgrunden inte ska tillämpas på obestämd tid fram tills bestämmelserna om domarjäv reformeras. Till följd av detta blir jag och överväga om det alls finns ett behov för att jävsgrunden är inskriven i FLSF.

²²³ RP 202/1991 rd, s. 14.

Jag vill till näst kort behandla hur regeringspropositionen motiverar FLSF:s andra jävsgrund ”någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet”. Regeringspropositionen kommenterar jävsgrunden med att ”[a]vsikten med detta stadgande av allmän natur är att kraftigare än tidigare betona den opartiskhet och oavhängighet som förutsätts av en skiljeman”. Regeringspropositionen öppnar denna mening vidare med att ”[m]ed stöd av detta stadgande kan en skiljeman förklaras jävig också på sådana grunder som äventyrar hans opartiskhet och oavhängighet men som endast sällan eller aldrig har betydelse när det är fråga om en domare”. Med motiveringen gör regeringspropositionen enligt mig att tillämpningen av jävsgrunden blir mer vid och mera mångfacetterad än den andra jävsgrunden ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare”.²²⁴ Jag anser att det som nyss gåtts igenom även stöder för att det i FLSF nödvändigtvis inte skulle behöva finnas jävsgrunden ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare”.

Det finns inte relevant rättspraxis om jävsgrunden ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” som skulle konkretisera hur domstolen har tolkat bestämmelsen. Jävsgrunden har diskuterats i den finländska rättsdoktrinen. Kurkela för fram att jävsgrunden är definitiv och att den ska tillämpas i enlighet med de domarjävsbestämmelser enligt FRB som är gällande vid en specifik tidpunkt.²²⁵ Enligt mig är Kurkelas tolkning lite vag. Kurkelas tolkning av jävsgrunden innebär att jävsgrunden i sin ordalydelse genom tiden inte ändrar, men att tillämpade av jävsgrunden kan ändra när som beroende på hur domarjävsbestämmelserna enligt FRB ser ut. Här vill jag hänvisa till avhandlingens första kapitel var jag diskuterade vilka faktorer som företag och andra aktiva inom affärsvärlden prefererar då de överväger alternativ som säte för sitt skiljeförfarande. I Centralhandelskammarens utredning framkom att det är viktigt att en nationell skiljeförfarandelag inte innehåller några nationella överraskningar som överlag kan försvåra ett skiljeförfarande. Till följd av det som framgick i Centralhandelskammarensutredning anser jag att Kurkelas tolkning av jävsgrunden inte är ändamålsenlig då man tar i beaktande vad som internationellt sätt förutsätts av en skiljeförfarandelag.²²⁶

Kurkela framför även gällande jävsgrunden att möjligen kan även domarkårens egna etiska koder bli tillämpliga, detta förutsätter att domarkåren anammat de etiska koderna och att de

²²⁴ RP 202/1991 rd, s. 14.

²²⁵ Kurkela 1996, s. 40.

²²⁶ Centralhandelskammaren 2016, s. 3.

är i enlighet med landets stil eller kutym. Kurkela öppnar inte mera för vilka etiska koder det är frågan om.²²⁷ Jag argumenterar för att i enlighet med föregående stycke att även denna bestämmelse inte är ändamålsenlig då man tar i beaktande vad som internationellt sätt förutsätts av en skiljeförfarandelag.

Möller som enligt min uppfattning är ledande expert inom det finländska skiljeförfarandet har kort kommenterat jävsgrunden i sitt verk. Han nämner att domarjävsbestämmelserna i FRB 13 kapitel är absoluta. Enligt domarjävsbestämmelserna ska domaren själv försäkra sig om att han inte är jävig, oberoende om parterna yrkar på hans jävighet eller inte. Skiljemannens jävsgrund skiljer sig från domarjävsbestämmelserna eftersom skiljemannens jävsgrund är dispositiv och förutsätter att en part yrkar på att en skiljeman är jävig i ett skiljeförfarande²²⁸.

Till näst vill jag föra fram hur Möller i sitt verk mer ingående behandlat jävsgrunden. Möller har ordagrant kopierat den motivering i regeringspropositionen som jag ansåg var intressant gällande jävsgrunden. Motiveringen som jag ansåg intressant var att ”detta stadgande kommer uppenbarligen inte att ha någon större praktisk betydelse, åtminstone inte förrän stadgandena i rättegångsbalken 13 kap. om domarens jäv revideras”. Som tillägg till motiveringen har Möller lagt till en fotnotshänvisning som för fram en del av ett 31.2.1996 daterat betänkande som justitieministeriets tillsatta arbetsgrupp färdigställt. Enligt delen av betänkande har arbetsgruppen föreslagit att domarjävsbestämmelserna ska reformeras, trots att en möjlig reformation skulle inverka på FLSF:s jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare”. I betänkande framgår även att såsom arbetsgruppen föreslagit att domarjävsbestämmelserna skulle ändras, skulle ändringen i praktiken inte medföra en skillnad då de föreslagna ändringarna redan anses vara inom tillämpningsområdet av jävsgrunden ”någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller.”²²⁹ Utgående från vad som framkommit i betänkande anser jag att det är möjligt att tolka FLSF har två jävsgrunder som delvis blir tillämpliga i motsvarande situationer. Jag förde redan fram att de reformerade domarjävsbestämmelserna i FRB 13 kapitel har trätt i kraft år 2001. Både Kurkela och Möller har skrivit sina verk före år 2001 och således har ingendera kunnat ta ställning till en möjlig reformation av domarjävsbestämmelserna.

²²⁷ Kurkela 1996, s. 40.

²²⁸ Möller 1997, s. 43.

²²⁹ Möller 1997, s. 43.

Ovaska har i sitt verk från år 2007 diskuterat denna jävsgrund. Enligt den uppfattningen jag fått är Ovaskas verk ett allmänt verk och alltför mycket tyngd ska inte läggas på detta verk. Ovaska till skillnad från Kurkela och Möller tar ändå konkret och nämner de olika domarjävsbestämmelserna i FRB 13 kapitel. Dessvärre tillför Ovaska inte något eget gällande jävsgrunden och tillämpningen av den.²³⁰ Man ska här notera att bedömningen om domarens jävighet avgörs objektivt enligt de olika domarjävsbestämmelserna i FRB 13 kapitel.²³¹

Koulu menar att jävsgrunden innebär de olika jävsgrunderna som framgår i FRB 13 kapitel. Koulu framför även att de olika tolkningarna som finns gällande bestämmelserna i FRB 13 kapitel inte nödvändigtvis direkt är applicerbara på skiljeförfarandet. Dessutom menar Koulu att det inte är möjligt att säkert veta i vilken omfattning tolkningarna gällande FRB 13 kapitlets bestämmelser är tillämpliga på FLSF:s jävsgrund till följd av att skiljeförfarandet handlar om privat lagtillämpning.²³² Jag anser att det som Koulu framför är intressant men att såsom Koulu argumenterar medför att rättsläget förblir öppet gällande hur tolkningarna gällande FRB 13 kapitlets bestämmelser kan tillämpas på FLSF:s jävsgrund.

3.3.2 Jämförelse och slutsatser

Allmänt om jävsgrunden

Jämförelsen i detta avsnitt kommer att vara lite ”bakåtvänd” eftersom jag kommer att jämföra likheter och skillnader mellan FLSF som har en jävsgrund som de andra nordiska ländernas motsvarande lagar inte har. Likheter som i detta avsnitt framkommer mellan FLSF och de andra nordiska ländernas lagar kommer att tala för att FLSF:s allmänna jävsgrund ”någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet” skulle vara tillräcklig som FLSF:s ända jävsgrund. Skillnader mellan FLSF och de andra nordiska ländernas motsvarande lagar kommer att tala för att det gällande FLSF:s jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” framkommer aspekter som antagligen från ett internationellt perspektiv främst skulle ses som risker och till följd av detta kan man inte anse att det för FLSF:s del är ändamålsenligt att lagen innehåller aspekterna. Speciellt i detta avsnitt utgår jag från att de andra nordiska ländernas motsvarande lagar är internationellt erkända och därför är deras jävsgrunder korrekt till en sådan nivå som skulle vara värt att eftersträvas för FLSF:s del.

²³⁰ Ovaska 2007, s. 109 – 110.

²³¹ RP 78/2000 rd, s. 21.

²³² Koulu 2017, s. 537.

Vidden av jävsgrunden

Jävsgrunden ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” är till en del komplicerad att jämföra till de andra nordiska ländernas motsvarande lagars jävsgrunder eftersom det är svårt att genom rättskällorna tolka vad själva jävsgrunden innebär. Här menar jag att i FLSF:s regeringsproposition framgår att ifrågavarande jävsgrund inte ska en större praktisk betydelse förrän bestämmelserna i FRB 13 kapitel revideras. Såsom redan framkommit i tidigare avsnitt räckte det tio år före bestämmelserna i FRB 13 kapitel reviderades.

I regeringspropositionen framgår det även motiveringar för att den andra jävsgrunden ”någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet” även kunde tillämpas på fall som sällan eller aldrig hade betydelse när det var frågan om en domare. Jag har tolkat motiveringen i regeringspropositionen som att jävsgrunden ”någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet” kan åtminstone bli tillämplig på samma fall som jävsgrunden ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare”. Dessutom har jag argumenterat för att då FLSF:s båda jävsgrunder kan bli tillämpliga vid liknande fall innebär detta att jävsgrunden ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” skulle vara överflödig.

En till aspekt som talar för svårigheten att kunna tolka jävsgrunden ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” är att tolkningar framkommer inom den finländska rättsdoktrinen enligt vilka jävsgrunden innebär de olika jävsgrunderna som framgår i FRB 13 kapitel. Dessvärre är det inte klart i vilken omfattning tolkningarna gällande FRB 13 kapitlets bestämmelser är tillämpliga på jävsgrunden.

En likhet mellan FLSF:s jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” och de andra motsvarande nordiska ländernas lagars jävsgrunder är att omständigheterna som inverkar på att en skiljeman anses vara jävig eller obehörig ska granskas objektivt. Gällande DLV är frågan lite öppen om de olika omständigheterna som inverkar på att en skiljeman anses vara obehörig ska granskas objektivt, men jag har för DLV:s del antagit att så är saken.

En likhet mellan FLSF:s jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” och NLV:s jävsgrund är att domarjävsgrunderna enligt FRB kan bli tillämpliga inom FLSF:s jävsgrund och domarjävsgrunderna enligt NLD kan bli tillämpliga inom NLV:s jävsgrund. Det framkommer inte helt klart i vilken omfattning domarjävsgrunderna enligt FRB kan bli

tillämpliga inom FLSF:s jävsgrund till följd av att skiljeförfarandet handlar om privat lagtillämpning. Motsvarande likhet finns även mellan FLSF:s jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” och DLV:s jävsgrund. Gällande FLSF:s jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” och SLSF:s jävsgrund kan motsvarande likhet inte med säkerhet dras eftersom förhållande mellan SLSF:s jävsgrund och domarjävsgrunderna enligt SRB inte är helt klart.

En skillnad mellan FLSF:s jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” och de andra nordiska ländernas motsvarande lagars jävsgrunder är att den finländska rättsdoktrinen talar för att domarnas etiska koder kan tillämpas inom jävsgrunden. Motsvarande har inte framkommit gällande SLSF:s jävsgrund, NLV:s jävsgrund och DLV:s jävsgrund. Med tanke på att FLSF ska internationellt sätt vara attraktivt så är det att domarnas etiska koder hör inom FLSF:s jävsgrund inte en ändamålsenlig sak.

Sammanfattning och slutgiltiga slutsatser

Överlag kan man konstatera en del likheter mellan FLSF:s jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” och NLV:s jävsgrund samt DLV:s jävsgrund. Lika klara slutsatser är inte möjligt att dra mellan FLSF:s jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” och SLSF:s jävsgrund. Detta eftersom förhållande mellan SLSF:s jävsgrund och domarjävsgrunderna enligt SRB inte är helt klart.

Jag anser att antalet likheter som framkommit i den gjorda jämförelsen talar för att FLSF kunde endast ha en jävsgrund i form av den allmänna jävsgrunden. Vidare i framtida fall när en skiljeman anses vara jävig enligt FRB:s domarjävsgrunder, skulle skiljemannen högst antagligen även anses vara jävig enligt FLSF:s allmänna jävsgrund. Jag anser att FLSF:s jävsgrund ”om han hade varit jävig att behandla saken som domare” är en aspekt som för FLSF:s del internationellt sätt inte ses som önskvärd.

Som sista slutgiltiga slutsats vill jag konkludera att jag nu fullständigt undersökt FLSF:s jävsgrunder samt de andra nordiska ländernas skiljeförfarandelagars jävsgrunder. Jag anser att det är svårt att kunna göra en fullständig jämförelse av de alla olika omständigheterna som gör att en skiljeman anses vara jävig på eller obehörig. Detta eftersom jämförelsen är gjord mellan fyra lagar som är delar av fyra olika rättssystem. Jag vill även tillägga att de fyra nordiska ländernas skiljeförfarandelagar är lika varandra men att lagarnas förarbeten, rättspraxis samt rättsdoktrinen värdesätter olika aspekter.

3.4 Upplysningsplikten

3.4.1 Den finländska skiljeförfarandelagen

Allmänt om upplysningsplikten

Upplysningsplikten finns i FLSF 9 § 2. Enligt andra momentet ska "[d]en som ombetts åta sig ett skiljemannauppdrag skall, om han inte avsäger sig uppdraget, genast uppge alla omständigheter som är ägnade att äventyra hans opartiskhet eller oavhängighet som skiljeman eller ge anledning till befogade misstankar i detta avseende".

FLSF 9 § 2 moment börjar med en uppmaning om att "den som ombetts åta sig ett skiljemannauppdrag skall, om han inte avsäger sig uppdraget, genast uppge alla omständigheter". Efter uppmaningen följer vilka omständigheter som en skiljeman ska uppge. En skiljeman ska uppge de omständigheter "som är ägnade att äventyra hans opartiskhet eller oavhängighet som skiljeman" och även omständigheter som kan "ge anledning till befogade misstankar i detta avseende". I FLSF 9 § 2 moment framgår inte "om parterna inte har bestämt något annat" vilket talar för att parterna inte kan avtala om annat gällande upplysningsplikten.

Funktionen av upplysningsplikten

I FLSF:s regeringsproposition framkommer gällande upplysningsplikten att:

Det kan i allmänhet inte anses sakenligt att en person verkar som domare eller skiljeman även om sådana omständigheter föreligger som är ägnade att äventyra hans opartiskhet eller oavhängighet som skiljeman eller ge anledning till befogade misstankar i detta avseende.²³³

Regeringspropositionens motivering innebär att en skiljeman som anses jävig eller möjligen jävig inte ska fungera som skiljeman. Vidare följer i regeringspropositionen att "[e]n person kan dock vara skiljeman utan hinder av sådana omständigheter, om alla parter medvetna om ifrågavarande omständigheter samtycker till detta"²³⁴. Regeringspropositionens två motiveringar som framkommit i detta stycke visar enligt mig det viktiga i funktionen av upplysningsplikten. Jag anser att som en följd av att upplysningsplikten förpliktar en skiljeman att uppge åt parterna omständigheter, får parterna veta de relevanta omständigheter och kan på basis av omständigheterna fatta ett beslut om parterna vill fortsätta skiljeförfarandet med denna skiljeman. Enligt mig fungerar upplysningsplikten som så att den ger säkerhet åt parterna då parterna får veta nödvändiga omständigheter.

²³³ RP 202/1991 rd, s. 13.

²³⁴ RP 202/1991 rd, s. 13.

Vidden av upplysningsplikten

Hur brett upplysningsplikten förpliktar en skiljeman att uppge olika omständigheter framgår även från FLSF:s regeringsproposition. Upplysningsplikten ”begränsar sig emellertid inte endast till sådana omständigheter på grund av vilka han kan förklaras jävig”. Enligt mig fastställer regeringspropositionens motivering kopplingen mellan jävsgrunden ”grund av någon annan sådan omständighet som är ägnad att ge befogad anledning att betvivla skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet” och upplysningsplikten. Vidare fortsätter regeringspropositionen med följande motivering att ”också sådana omständigheter som eventuellt inte är tillräckliga för att skiljemannen skall kunna förklaras jävig måste uppges, om det kan antas att dessa omständigheter kan ge upphov till misstankar hos en part beträffande skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet”. Jag anser att denna regeringspropositionens motivering verkligen fastställer de yttersta gränserna av upplysningsplikten dvs. en omständighet ska uppges om den kan ge upphov till misstankar hos en part beträffande skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.²³⁵

Kurkela inom den finländska rättsdoktrinen för fram att det direkt i FLSF inte framgår konkreta exempelomständigheter som kunde anses höra till upplysningsplikten. Kurkela nämner att en skiljeman kan ha svårt att avgöra vilka omständigheter som kan anses höra till upplysningsplikten. Jag anser såsom Kurkela formulerat sig kring upplysningsplikten att det är en skiljeman själv som ska avgöra vilka omständigheter som anses höra till upplysningsplikten, vilket gör att man kan anse att FLSF:s upplysningsplikt är subjektiv. Kurkela nämner följande omständigheter som kunde anses höras till upplysningsplikten: en skiljemans speciella eller tidigare förhållande till en tvistefråga, ekonomiskt beroende av en part eller dennes ombud samt personliga band till en part. Gällande omständigheten en skiljemans speciella eller tidigare förhållande till tvistefrågan använder Kurkela att omständigheten starkt kan anses höra till upplysningsplikten. Kurkela menar även att en skiljemans marginella eller sporadiska ekonomiska band inte hör innanför upplysningsplikten. Dessutom menar Kurkela att till upplysningsplikten inte hör tidigare historiska och redan avslutande omständigheter som inträffat flera år tidigare.²³⁶

Möller i sitt verk listar inte på samma sätt som Kurkela exempelomständigheter som kunde anses höras till upplysningsplikten. Möller diskuterar skiljemannens upplysningsplikt utgående från allmänna jävsgrunden och genom att klargöra vilka omständigheter som anses höra

²³⁵ RP 202/1991 rd, s. 14.

²³⁶ Kurkela 1996, s. 38.

till den allmänna jävsgrunden, är det möjligt att fastställa de yttersta gränserna för skiljemannens upplysningsplikt.²³⁷

Varaktigheten av upplysningsplikten

När upplysningsplikten börjar framgår direkt i själva lagbestämmelsen (FLSF 9 § 2 moment). Vidare framgår i FLSF 9 § 3 moment att "[e]n skiljeman är tills skiljeförfarandet har slutförts skyldig att uppge alla sådana ovan avsedda omständigheter som inte tidigare har tillkännagetts parterna". Det som framgår i FLSF 10 § 3 moment innebär att upplysningsplikten förpliktar en skiljeman fortlöpande att under skiljeförfarandet upplysa parterna om relevanta omständigheter som uppkommer under skiljeförfarandet. I regeringspropositionens motivering framgår det två exempel på när bestämmelsen (i FLSF 10 § 3 moment) kan ha en väsentlig funktion. Ena exemplet är om en skiljeman låtit bli att nämna relevanta omständigheter för parterna i ett skiljeförfarande, och då kan skiljemannen även senare under skiljeförfarandet upplysa parterna om dessa relevanta omständigheter. Det andra exemplet är om det under ett skiljeförfarande uppkommer nya relevanta omständigheter, då förpliktar upplysningsplikten en skiljeman att upplysa parterna även om dessa nya relevanta omständigheter.²³⁸ FLSF 10 § 3 moment medför fortlöpande skydd åt parterna under ett skiljeförfarande då de fortsättningsvis är medvetna om vilken slags skiljeman det är som avgör tvisten och vad denna skiljeman eventuellt påverkas av.

3.4.2 Den svenska skiljeförfarandelagen

Allmänt om upplysningsplikten

Upplysningsplikten framgår i SLSF 9 § och enligt den ska "[d]en som ombeds att åta sig ett uppdrag som skiljeman skall genast uppge alla omständigheter som enligt 7 eller 8 § kan tänkas hindra den vidtalade från att vara skiljeman".

SLSF 7 § är bestämmelsen om skiljemannens allmänna behörighet och i SLSF 8 § framgår jävsgrunden. I upplysningspliktens bestämmelse framgår inte "om parterna inte har bestämt", vilket enligt mig tyder på att parterna inte kan avtala om annat gällande upplysningsplikten. Överlag anser jag att det är intressant att SLSF:s upplysningsplikt innehåller en hänvisning till skiljemannens allmänna behörighet men även en hänvisning till 8 §, i vilken jävsgrunden framgår.

²³⁷ Möller 1997, s. 44 – 45.

²³⁸ RP 202/1991 rd, s. 14.

Funktionen av upplysningsplikten

SLSF:s regeringsproposition talar gällande upplysningsplikten endast om ”en vidsträckt skyldighet för den som ombeds att åta sig uppdrag som skiljeman och för den nyutsedde skiljemannen att upplysa om omständigheter som kan tänkas utgöra hinder för honom att vara skiljeman”. Jag anser att den vidsträckta skyldighet som nämns i regeringspropositionen främst hänvisar till att SLSF:s upplysningsplikt innefattar omständigheter som berör skiljemannens allmänna behörighet och även SLSF 8 §, i vilken jävsgrunden framgår.²³⁹ Överlag anser jag att upplysningspliktens funktion inte diskuteras i regeringspropositionen, främst nämns endast att modellagen och FLSF har motsvarande bestämmelse, vilket enligt mig tyder på att upplysningsplikten endast lagts till i SLSF utan att närmare överväga dess funktion.²⁴⁰

I rättsdoktrinen har funktionen av upplysningsplikten diskuterats mera och enligt mig på ett praktiskt sätt funderat varför upplysningsplikten är viktig. Lindskog skriver att genom att en skiljeman uppfyller sin upplysningsplikt kan en part själv avgöra om det förekommer ett sådant förtroendeskadligt förhållande som gör att en skiljeman borde skiljas från sitt uppdrag. Till följd av att upplysningsplikten uppfylls korrekt minskas sannolikheten att en part senare använder sig av klandertalan.²⁴¹ Jag anser att upplysningsplikten har en viktig funktion i att då en part till följd av de upplysningarna som parten upplysts om, kan parten själv avgöra om det är nödvändigt att yrka på att skiljemannen ska skiljas från sitt uppdrag.

Vidden av upplysningsplikten

I SLSF:s regeringsproposition framgår gällande vidden av upplysningsplikten att: ”Det framstår som naturligt att den som har anmodats att bli skiljeman själv rannsakar sig om han vet någon omständighet som kan rubba förtroendet för hans opartiskhet”. Eftersom det i regeringspropositionen nämns ”skiljeman själv rannsakar sig” talar detta för att upplysningsplikten enligt SLSF är subjektiv.

I rättsdoktrinen har Heuman och Lindskog diskuterat vidden av upplysningsplikten. Enligt Heuman förpliktar upplysningsplikten en skiljeman att upplysa parterna om skiljemannen tidigare har fungerat tillsammans med endera parten eller om skiljemannen tidigare varit med och avgöra en fråga som berör den aktuella frågan i ett skiljeförfarande. Heuman hävdar

²³⁹ Prop. 1998/99:35, s. 216.

²⁴⁰ Prop. 1998/99:35, s. 85.

²⁴¹ Lindskog 2012, s. 438.

att upplysningsplikten inte förpliktar skiljemannen endast till att överväga vilka omständigheter som skiljemannen minns. Enligt Heuman kan upplysningsplikten till och med sträcka sig så långt att skiljemannen ska utreda om det finns möjliga jävsförhållanden.²⁴² Dessutom då SLSF:s 8 § exemplifieras två första punkter inbegriper även någon närstående till skiljemannen, förpliktar upplysningsplikten skiljemannen även att fundera över möjliga jävsförhållanden mellan en skiljemans anhöriga eller kompanjon och en part i skiljeförfarandet.²⁴³

Heuman nämner även gällande upplysningsplikten att en skiljeman nog till en del är skyldig att upplysa parterna om skiljemannen är medveten om omständigheter som berör en annan skiljeman i ett skiljeförfarande.²⁴⁴ En intressant aspekt gällande upplysningsplikten är att den förpliktar en skiljeman att upplysa om någon viss omständighet, trots att skiljemannen skulle ha tystnadsplikt om något tidigare skiljeförfarande.²⁴⁵

Lindskog skriver gällande upplysningspliktens vidd att en skiljeman ska upplysa om sådana förhållanden som en part kan anse vara förtroendeskadliga, trots att ett förhållande objektivt sätt inte skulle vara förtroendeskadligt.²⁴⁶ Dessutom nämner Lindskog i likhet med Heuman att upplysningsplikten ger upphov till en viss undersökningsplikt. En skiljeman ska undersöka om ett förflutet eller nuvarande uppdrag kan göra att skiljemannen kan skiljas från sitt uppdrag.²⁴⁷

Till vem ska upplysningarna upplysas och varaktigheten av upplysningsplikten

SLSF:s upplysningsplikt inleds med att "[d]en som ombeds att åta sig ett uppdrag som skiljeman skall genast uppge alla omständigheter". I regeringspropositionen framgår inte motiveringar kring delen av upplysningsplikten som nyss gicks igenom. Jag anser att gällande den delen av upplysningsplikten som nyss gicks igenom, framkommer det inte i lagen till vem en skiljeman ska upplysa om de olika omständigheterna. Heuman i den svenska rättsdoktrinen förklarar i sitt verk att den som tillfrågats till skiljeman ska redovisa de olika omständigheterna till parten som tillfrågat skiljemannen eller den som fungerar som partens ombud.²⁴⁸

²⁴² Heuman 1999, s. 248.

²⁴³ Heuman 1999, s. 248.

²⁴⁴ Heuman 1999, s. 249.

²⁴⁵ Heuman 1999, s. 248.

²⁴⁶ Lindskog 2012, s. 439 – 440.

²⁴⁷ Lindskog 2012, s. 439 – 440.

²⁴⁸ Heuman 1999, s. 248.

Vidare framgår i SLSF:s 9 § att "[e]n skiljeman skall upplysa parterna och övriga skiljemän om sådana omständigheter så snart alla skiljemän har utsetts och därefter under skiljeförfarandet så snart skiljemannen har fått kännedom om någon ny omständighet". SLSF:s regeringsproposition har endast kortfattat motiverat vad som nyss gicks igenom om upplysningsplikten. Det ända som framkommer i regeringspropositionen är att upplysningsplikten "bör utsträckas till att även omfatta omständigheter som skiljemannen får kännedom om först sedan förfarandet har inletts".²⁴⁹

Lindskog diskuterar nya omständigheter som uppkommer ganska praktiskt och menar att det är klokt av en skiljeman att diskutera en möjlig ny uppkommen omständighet med de andra skiljemännen först. Ifall skiljemännen är överens att omständigheten kan göra skiljemannen obehörig ska parterna upplysas om omständigheten.²⁵⁰

En skiljemans försummande av upplysningsplikten

Intressant som framgår i SLSF:s regeringsproposition gällande upplysningsplikten är att "[o]m det är tveksamt huruvida en viss omständighet utgör jäv, kan det förhållandet att skiljemannen har förtigit omständigheten bli den tillkommande faktor som gör att frågan besvaras jakande".²⁵¹ Ifall att en skiljeman låter bli att upplysa parterna om en omständighet, kan detta senare i sig vara en omständighet som gör att en skiljeman kan anses vara jävig.

I rättsfallet NJA 2010 s. 317 upplyste en skiljeman inte parterna om alla relevanta omständigheter, trots detta ansåg SHD att skiljemannen inte var obehörig. SHD motiverade i sitt ställningstagande att då en skiljeman försummar sin upplysningsplikt, spelar det en avgörande roll endast i de fall då det är svårt att avgöra ifall skiljemannen är jävig. Men att i fallet i NJA 2010 s. 317 lades det inte vikt på att skiljemannen inte uppfyllt sin upplysningsplikt eftersom frågan om jäv inte var svåravgjord.

Lindskog har kritiserat SHD:s avgörande i NJA 2010 s.317 gällande att det att en skiljeman försummar sin upplysningsplikt påverkar endast i fall då det är svårt att avgöra jävsfrågan. Lindskog talar för att då en skiljeman underlåter att upplysa parterna om en omständighet, ska detta tas i beaktande som en tilläggsomständighet i bedömningen av skiljemannens jäv.²⁵²

²⁴⁹ Prop. 1998/99:35, s. 85.

²⁵⁰ Lindskog 2012, s. 440.

²⁵¹ Prop. 1998/99:35, s. 217.

²⁵² Lindskog 2012, s. 442.

3.4.3 Den norska skiljeförfarandelagen

Allmänt om upplysningsplikten

I NLV finns upplysningsplikten i 14 § 1 led. Enligt 14 § 1 led ska ”[d]en som blir kontaktet om mulig oppnevning som voldgiftsdommer, skal uoppfordret opplyse om forhold som kan være egnet til å skape berettiget tvil om upartiskhet eller uavhengighet”. Parterna kan inte avtala om annat gällande upplysningsplikten.

Funktionen av upplysningsplikten

I NLV:s proposition framgår endast motiveringar kring hur upplysningsplikten ska tillämpas och vad den innebär, och således framgår det inte vilken funktion upplysningsplikten har för NLV.²⁵³

I den norska rättsdoktrinen nämner Berg att upplysningsplikten är till för att så tidigt som möjligt få veta om behörighetsinvändningar och på detta sätt undgå att ett skiljeförfarande blir försenat. Man ska här minnas att NLV 15 § framställer krav på när en part senast ska framställa sina invändningar gentemot en skiljeman. NLV:s upplysningsplikt är till för att säkerställa ett ostört och effektivt skiljeförfarande.²⁵⁴

Vidden av upplysningsplikten och till vem ska upplysningarna upplysas

Gällande vidden av upplysningsplikten framgår i NLV:s proposition att ”[v]edkommende skal opplyse om alle forhold som kan tenkes å gi grunnlag for en diskusjon om habiliteten, selv om det er tvilsomt om forholdet fører til inhabilitet”.²⁵⁵ Jag anser att motiveringen som framgick i propositionen gör att upplysningsplikten blir relativt bred, eftersom en skiljeman förpliktas att upplysa parterna om en omständighet redan då den ger upphov till en diskussion om skiljemannens obehörighet.

NLV:s upplysningsplikt förpliktar enligt mig en skiljeman relativt mycket direkt i hänseendet av vem skiljemannen ska upplysa. I NLV:s proposition framgår att ”[v]oldgiftsdommeren må selv sørge for å informere partene. Det er ikke tilstrekkelig at partene har fått informasjonen fra andre kilder.”²⁵⁶ Jag reagerade mest på att en skiljeman då han blivit kontaktad om möjligt skiljemannauppdrag direkt ska upplysa båda parterna. Enligt NLV framgår att

²⁵³ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 93.

²⁵⁴ Berg 2006, s. 181.

²⁵⁵ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 93.

²⁵⁶ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 93.

en part kan ensamt utse en skiljeman, och trots detta förpliktar upplysningsplikten skiljemannen att direkt upplysa båda parterna i ett skiljeförfarande.

Woxholth i den norska rättsdoktrinen för fram att NLV:s upplysningsplikt är subjektiv eftersom en skiljeman själv ska kunna avgöra om han uppfyllt sin upplysningsplikt eller inte. I de fall som en skiljeman anses sig vara obehörig, ska skiljemannen tacka nej till att ta emot uppdraget som skiljeman.²⁵⁷

Varaktigheten av upplysningsplikten och en skiljemans försummande av upplysningsplikten

NLV 14 § 1 led innehåller även att "[e]n voldgiftsdommer skal fra oppnevningen og gjennom hele voldgiftsbehandlingen straks gi opplysninger til partene om nye slike forhold", således förpliktar upplysningsplikten en skiljeman genom hela skiljeförfarandet.

Intressant som framkommer i NLV:s proposition om upplysningsplikten är "[a]t en voldgiftsdommer har fortiet opplysninger, kan imidlertid tas i betraktning ved vurderingen av om vedkommende er upartisk og uavhengig".²⁵⁸ Det som framgick i propositionen innebär att det att en skiljeman förtiger att meddela en omständighet, kan senare ha en inverkan på bedömningen av en skiljemannens jäv.

3.4.4 Den danska skiljeförfarandelagen

Allmänt om upplysningsplikten

Upplysningsplikten finns i DLV 12 § 1 stycke. Enlig DLV 12 § 1 stycke ska "[d]en, som bliver kontaktet i forbindelse med en mulig udpegning som voldgiftsdommer, skal oplyse om forhold, der kan give anledning til berettiget tvivl om vedkommendes upartiskhed eller uafhængighed". Såsom redan framkommit i DLV:s allmänna jävsbestämmelser kan parterna inte avtala om annat gällande upplysningsplikten. Upplysningsplikten i DLV är identiskt med modellagens motsvarande 12 artikel.²⁵⁹

Funktionen av upplysningsplikten

I DLV:s lagförslag framgår som en allmän motivering gällande jävsgrunden att "[h]abilitetsreglen suppleres af en almindelig oplysningspligt for voldgiftsdommerne, som gælder både

²⁵⁷ Woxholth 2013, s. 404.

²⁵⁸ Ot.prp.nr.27 (2003–2004), s. 94.

²⁵⁹ DLf 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 12 §.

før og under voldgiftssagen”.²⁶⁰ Motiveringen som framgår i lagförslag talar för att upplysningsplikten är till för att stöda behörighetsbestämmelserna. Utöver motiveringen som nyss gicks igenom innehåller DLV:s lovförslag få motiveringar om funktionen av upplysningsplikten. I den danska rättsdoktrinen framkommer det inte heller större diskussion kring funktionen av upplysningsplikten, utan mest gås igenom samma som redan framkommit i DLV och DLV:s lagförslag.

Vidden av upplysningsplikten och en skiljemans försummande av upplysningsplikten

I DLV:s lagförslag framgår hur upplysningsplikten i praktiken förpliktar en skiljeman dvs. att ”[o]plysningen skal gives til den, som kontakter den person, der er på tale som en mulig voldgiftsdommer.”.²⁶¹

Schiersing talar för att upplysningsplikten allt mer kan anses förplikta en skiljeman till en viss undersökningsplikt. Undersökningsplikten kräver att en skiljeman, då denne är advokat ska gå igenom nuvarande och tidigare klienter samt motparter och dessutom jämföra dem med det aktuella skiljeförfarandes parter.²⁶² Jag anser att då det gällande DLV:s upplysningsplikt framkommer tolkningar som förpliktar en skiljeman till en viss undersökningsplikt, talar detta för att upplysningsplikten enligt DLV är subjektiv.

I den danska rättsdoktrinen framkommer att om en skiljeman inte uppfyller sin upplysningsplikt kan detta påverka bedömningen av skiljemannens opartiskhet och oavhängighet. Att skiljemannen inte uppfyller sin upplysningsplikt tas med som en tilläggsomständighet i bedömningen av skiljemannens jäv.²⁶³

Varaktigheten av upplysningsplikten

Till DLV 12 § 1 stycket hör även att ”en voldgiftsdommer skal fra sin udpegning og under behandlingen af voldgiftssagen straks oplyse parterne om sådanne forhold, medmindre voldgiftsdommeren allerede har oplyst dem herom.” Det som nyss framgick i DLV innebär att upplysningsplikten är fortlöpande som förpliktar en skiljeman under hela skiljeförfarandet.

3.4.5 Jämförelse och slutsatser

Allmänt om upplysningsplikten

²⁶⁰ DLf 127/2004, 5.7. Behandling af indsigelser mod en voldgiftsdommer.

²⁶¹ DLf 127/2004, bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser til 12 §.

²⁶² Schiersing 2016, s. 228.

²⁶³ Juul – Fauerholdt Thommesen 2017, s. 200.

Det finns en del likheter och olikheter mellan hur FLSF:s upplysningsplikt och SLSF:s upplysningsplikt är upplagd och formulerad. En likhet är att båda upplysningsplikterna är formulerade relativt lika i början. Slutet av FLSF:s upplysningsplikt och SLSF:s upplysningsplikt skiljer sig eftersom enligt FLSF:s upplysningsplikt talas om ”omständigheter som är ägnade att äventyra hans opartiskhet eller oavhängighet som skiljeman eller ge anledning till befogade misstankar i detta avseende”, medan SLSF:s upplysningsplikt hänvisar till skiljemannens allmänna behörighetskrav i 7 § och 8 §, i vilket jävsgrunden framkommer.

Början av FLSF:s upplysningsplikt skiljer sig en del från NLV:s upplysningsplikt då det i FLSF:s upplysningsplikt talas om att en skiljeman redan ombetts att åta sig ett uppdrag medan enligt NLV börjar upplysningsplikten då en person kontaktas om att möjligen utses till skiljeman.

NLV:s upplysningsplikt är relativt lika formulerad som FLSF:s upplysningsplikt i det hänseende att båda upplysningsplikterna avslutas med en formulering som är i linje med NLV:s jävsgrund motsvarande FLSF:s allmänna jävsgrund. I FLSF:s upplysningsplikt talas om att ”uppges alla omständigheter är ägnade att äventyra hans opartiskhet eller oavhängighet som skiljeman eller ge anledning till befogade misstankar i detta avseende”, medan i NLV:s upplysningsplikt talas om ”om forhold som kan være egnet til å skape berettiget tvil om upartiskhet eller uavhengighet”. I FLSF:s upplysningsplikt framkommer två olika slags omständigheter som ska uppges nämligen omständigheter som ”är ägnade att äventyra hans opartiskhet eller oavhängighet som skiljeman” och omständigheter som kan ”ge anledning till befogade misstankar” om skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet.

Början av FLSF:s upplysningsplikt skiljer sig en del från DLV:s upplysningsplikt då det i FLSF:s upplysningsplikt talas om att en skiljeman redan ombetts att åta sig ett uppdrag medan enligt DLV börjar upplysningsplikten då en person kontaktas om att möjligen utses till skiljeman. DLV:s upplysningsplikt är relativt lika formulerad som FLSF:s upplysningsplikt i det hänseende att båda upplysningsplikterna avslutas med en formulering som är i linje med DLV:s jävsgrund motsvarande FLSF:s allmänna jävsgrund. I DLV:s upplysningsplikt talas om ”skal oplyse om forhold, der kan give anledning til berettiget tvivl om vedkommendes upartiskhed eller uafhængighed”. En skillnad mellan FLSF:s upplysningsplikt och DLV:s upplysningsplikt är att såsom redan framkom som en skillnad mellan FLSF:s upplysningsplikt och NLV:s upplysningsplikt, att FLSF:s upplysningsplikt förpliktar en skiljeman att uppges två olika slags omständigheter.

I FLSF:s upplysningsplikt betonas inte speciellt mycket till vem en skiljeman ska upplysa omständigheterna. Främst framkommer att en skiljeman ska upplysa parterna i ett skiljeförfarande. I SLSF:s upplysningsplikt framkommer mer detaljerade bestämmelser än FLSF:s upplysningsplikt om att vem en skiljeman ska upplysa. Enligt SLSF:s upplysningsplikt ska en skiljeman först meddela om möjliga omständigheter till den som tillfrågat skiljemannen till uppdraget. SLSF:s upplysningsplikt förpliktar en skiljeman även vidare att efter att alla skiljemän utsetts ska denna ena skiljeman upplysa parter och övriga skiljemän om eventuella omständigheter.

Enligt NLV:s upplysningsplikt ska en skiljeman direkt när denne ombetts till uppdraget upplysa båda parterna om möjliga omständigheter. Jag anser att i NLV:s upplysningsplikt framkommer betydligt mer detaljerade bestämmelser gällande vem en skiljeman ska upplysa än vad som framkommer i FLSF:s upplysningsplikt.

En skillnad mellan FLSF:s upplysningsplikt och DLV:s upplysningsplikt är gällande vem omständigheterna ska meddelas till. I DLV:s upplysningsplikt framgår detaljerat att först ska den upplysas som tillfrågat en skiljeman till uppdraget som skiljeman. Vidare förpliktar DLV:s upplysningsplikt en skiljeman då denne utsetts att meddela parterna om relevanta omständigheter.

Enligt FLSF:s upplysningsplikt ska en skiljeman under skiljeförfarandet uppge relevanta omständigheter som skiljemannen låtit bli att uppge eller om det uppkommer nya relevanta omständigheter. Liknade framkommer i SLSF:s upplysningsplikt då den förpliktar skiljemannen att under skiljeförfarandet upplysa parterna ”så snart skiljemannen har fått kännedom om någon ny omständighet”.

I likhet med FLSF:s upplysningsplikt förpliktar NLV:s upplysningsplikt en skiljeman att under skiljeförfarandet meddela parterna om nya relevanta omständigheter som uppkommer under skiljeförfarandet. Även DLV:s upplysningsplikt i likhet med FLSF:s upplysningsplikt, förpliktar en skiljeman att under skiljeförfarandet upplysa parterna om relevanta omständigheter som inte skiljemannen redan upplyst parterna om. Varken gällande FLSF:s upplysningsplikt och de andra motsvarande ländernas lagars upplysningsplikter kan parterna avtala om annat gällande upplysningsplikten.

Funktionen av upplysningsplikten

Gällande FLSF:s upplysningsplikt framkommer redan i regeringspropositionen den funktion som jag själv anser att upplysningsplikten har i förhållande till jävsgrunderna. Jag anser att

till följd av att upplysningsplikten förpliktar en skiljeman att upplysa parterna om relevanta omständigheter, blir parterna i ett skiljeförfarandet medvetna om omständigheter som kan inverka på att en skiljeman kan anses vara jävig. Parterna kan på basis av de relevanta omständigheter som skiljemannen upplyst dem om, välja om de vill fortsätta skiljeförfarandet med skiljemannen ifråga.

I SLSF:s regeringsproposition framgår inte en direkt funktion för SLSF:s upplysningsplikt. I den svenska rättsdoktrinen framgår som funktion för upplysningsplikten att en part kan på basis av omständigheterna som skiljeman uppgett, avgöra om det förekommer ett förtroendeskadligt förhållande. Funktionen av SLSF:s upplysningsplikt är relativt lika som funktionen av FLSF:s upplysningsplikt.

Funktionen av NLV:s upplysningsplikt är formulerad lite olika men i praktiken tämligen lika som funktionen av FLSF:s upplysningsplikt. Funktionen av NLV:s upplysningsplikt framgår ur den norska rättsdoktrinen och inte ur NLV:s förarbeten. Funktionen av NLV:s upplysningsplikt är att en part genom de olika upplysningarna som en skiljeman har upplyst om, har möjlighet att göra en obehörighetsinvändning. Genom att en part har möjlighet att göra en obehörighetsinvändning säkerställs ett ostört och effektivt skiljeförfarande.

Gällande DLV:s upplysningsplikt framkommer i DLV:s lagförslag en kort och koncist funktion för upplysningsplikten, nämligen att upplysningsplikten är till för att stöda DLV:s behörighetsbestämmelser. Jag anser att den funktion i sin korthet som framkommer gällande DLV:s upplysningsplikt är tämligen lika som funktionen av FLSF:s upplysningsplikt.

Vidden av upplysningsplikten

I FLSF förpliktar upplysningsplikten mer än endast till de omständigheter på grund av vilka en skiljeman kan förklaras jävig. Enligt FLSF:s upplysningsplikt ska en skiljeman även upplysa parterna om omständigheter som ”kan ge upphov till misstankar hos en part beträffande skiljemannens opartiskhet eller oavhängighet”. I praktiken ska en skiljeman själv avgöra vilka omständigheter som hör till upplysningsplikten, vilket innebär att FLSF:s upplysningsplikt är subjektiv.

Enligt SLSF:s upplysningsplikt till skillnad från FLSF:s upplysningsplikt talas för att upplysningsplikten ger upphov till en viss undersökningsplikt åt en skiljeman. Dessutom till skillnad från FLSF:s upplysningsplikt, förpliktar SLSF:s upplysningsplikt en skiljeman att fundera över möjliga jävsförhållanden mellan en skiljemans anhöriga eller kompanjon och

en part i ett skiljeförfarande. En likhet mellan FLSF:s upplysningsplikt och SLSF:s upplysningsplikt är att båda är subjektiva.

Jag anser att FLSF:s upplysningsplikt är med vid än SLSF:s upplysningsplikt gällande de omständigheter som en skiljeman ska upplysa parterna om, som berör om en skiljeman kan anses vara jävig. Detta till följd av att FLSF:s upplysningsplikt förpliktar en skiljeman att upplysa parterna även om sådana omständigheter som inte är tillräckliga för att en skiljeman ska anses vara jävig. SLSF:s upplysningsplikt förpliktar en skiljeman att upplysa parterna om omständigheter som skiljemannen kan anse vara förtroendeskadliga förhållanden. En likhet mellan FLSF:s upplysningsplikt och SLSF:s upplysningsplikt är att båda talar för att en skiljeman ska upplysa parterna om skiljemannen tidigare varit med och avgöra frågan som är aktuell i ett skiljeförfarande.

Jag anser att vidden av FLSF:s upplysningsplikt och NLV:s upplysningsplikt är relativt lika. Detta eftersom enligt NLV:s förarbeten framkommer att "[v]edkommende skal opplyse om alle forhold som kan tenkes å gi grunnlag for en diskusjon om habiliteten, selv om det er tvilsomt om forholdet fører til inhabilitet". Till följd av vad som framkommer i NLV:s förarbeten förpliktar NLV:s upplysningsplikt i likhet med FLSF:s upplysningsplikt en skiljeman att inte endast upplysa parterna om omständigheter som kan anses medföra att en skiljeman anses obehörig. Jag har även tolkat att både FLSF:s upplysningsplikt och NLV:s upplysningsplikt är subjektiv.

Vidden av DLV:s upplysningsplikt framkommer i DLV 12 § 1 stycke. Enligt DLV 12 § 1 stycke ska "den, som bliver kontaktet i forbindelse med en mulig udpegning som voldgiftsdommer, skal oplyse om forhold, der kan give anledning til berettiget tvivl om vedkommendes upartiskhed eller uafhængighed". Jag anser att FLSF:s upplysningsplikt är med vid än DLV:s upplysningsplikt, eftersom FLSF:s upplysningsplikt inte endast förpliktar en skiljeman att upplysa parterna om de omständigheter som på grund av vilka skiljemannen kan förklaras jävig.

Till skillnad från FLSF:s upplysningsplikt framgår det gällande DLV:s upplysningsplikt att den medför en viss undersökningsplikt åt en skiljeman. Undersökningsplikten medför att en skiljeman ska fundera över och själv avgöra vilka omständigheter som kan anses medföra att skiljemannen anses obehörig. Utgående från undersökningsplikten som nyss nämnts anser jag att DLV:s upplysningsplikt i likhet med FLSF:s upplysningsplikt är subjektiv.

En skiljemans försummande av upplysningsplikten

Angående FLSF:s upplysningsplikt framkommer inget om hur det inverkar på bedömningen av skiljemannens jäv ifall att en skiljeman försummar sin upplysningsplikt. Gällande försummande av upplysningsplikten framgår gällande SLSF:s upplysningsplikt en skillnad till FLSF:s upplysningsplikt. Enligt SLSF:s förarbeten inverkar en skiljemans försummelse av upplysningsplikten som en tilläggsomständighet i bedömningen av skiljemannens jäv. I svensk rättspraxis framgår tolkningar om att en skiljemans försummelse av sin upplysningsplikt endast inverkar i fall då det är svårt att avgöra om en skiljeman är jävig. Tolkningar i den svenska rättsdoktrinen stöder den tolkning som framförts i SLSF:s förarbeten, jag anser i enlighet med SLSF:s förarbeten och den svenska rättsdoktrinen att en skiljemans försummelse av upplysningsplikten inverkar som en tilläggsomständighet i bedömningen av skiljemannens jäv.

NLV:s upplysningsplikt skiljer sig från FLSF:s upplysningsplikt gällande en skiljemans försummande av upplysningsplikten. Enligt vad som framkommer i NLV:s förarbeten kan det att en skiljeman inte upplyser alla omständigheter inverka på bedömningen om skiljemannens behörighet. Även gällande DLV:s upplysningsplikt framgår en skillnad till FLSF i detta hänseende. I den danska rättsdoktrinen talas för att då en skiljeman försummar sin upplysningsplikt, kan detta inverka som ett tillägg i bedömningen av skiljemannens obehörighet.

Sammanfattning och slutgiltiga slutsatser

Överlag kan man konstatera att FLSF:s upplysningsplikt skilde sig mest från SLSF:s upplysningsplikt. Jag anser att formuleringen av SLSF:s upplysningsplikt skilde sig relativt mycket från FLSF:s upplysningsplikt. Gällande funktionen av upplysningsplikten framkom det först i den svenska rättsdoktrinen en liknande funktion som FLSF:s upplysningsplikt. Även gällande vidden av upplysningsplikten framkom det en skillnad mellan FLSF:s upplysningsplikt och SLSF:s upplysningsplikt.

Jag anser att FLSF:s upplysningsplikt var mest lika NLV:s upplysningsplikt. Detta eftersom det var möjligt att påvisa likheter mellan FLSF:s upplysningsplikt och NLV:s upplysningsplikt gällande funktionen av upplysningsplikten och vidden av upplysningsplikten.

Gällande FLSF:s upplysningsplikt och DLV:s upplysningsplikt framkom en del likheter med även skillnader. Jag anser det att de båda upplysningsplikterna var relativt lika formulerade, men att FLSF:s upplysningsplikt skiljde sig från DLV:s upplysningsplikt gällande vidden av upplysningsplikten.

En central likhet mellan FLSF:s upplysningsplikt och de andra motsvarande ländernas lagars upplysningsplikter är att parterna inte kan avtala om annat gällande upplysningsplikten. Jag anser även att det är en icke-önskvärd aspekt att det gällande FLSF:s upplysningsplikt inte framkommer något om hur en skiljemans försummelse av upplysningsplikten inverkar på bedömningen av skiljemannens jäv. Detta främst då det framgår liknade gällande de andra nordiska ländernas motsvarande lagars upplysningsplikter. Främst det sista i detta stycke är något som jag anser att från ett internationellt perspektiv skulle anses som en negativ aspekt.

4 Ändringsförslag

I detta kapitel kommer jag att föreslå ett ändringsförslag för hur FLSF:s jävsgrunder enligt mig skulle vara lämpligast att reformeras.

För att kort ännu sammanfatta nuvarande FLSF:s jävsgrunder, är den största problematiken den andra jävsgrunden ”jävig att behandla saken som domare” som de andra nordiska ländernas motsvarande lagar inte har. De andra nordiska ländernas motsvarande lagar har endast en jävsgrund som är tillräckligt vid för att den även ska bli tillämplig vid fall som gäller FLSF:s jävsgrund ”jävig att behandla saken som domare”. Dessutom är FLSF:s allmänna jävsgrund tillräckligt vid för att den ska bli tillämplig då FLSF:s jävsgrund ”jävig att behandla saken som domare” blir tillämplig.

Jag kommer att börja med att eliminera SLSF:s jävsgrund till att börja med. Detta för att SLSF inte bygger på modellagen. Jag vill här ännu påpeka att jag är medveten om att Sverige är ett populärt alternativ att välja som säte för ett skiljeförfarande. Dessutom vill jag tillägga att SLSF:s nationella aspekter är kända internationellt sätt. Trots detta anser jag såsom även Wallgren-Lindholm framfört i sitt utlåtande gällande FLSF, att ett land som inte har status om att vara modellagsland väljs snabbt bort som ett alternativ att fungera som säte för ett skiljeförfarande. Eftersom SLSF inte har modellagen som grund anser jag att SLSF:s jävsgrund inte är ett fungerade alternativ för FLSF att vid möjlig reformering ta som grund för FLSF:s jävsgrunder.

Efter att ha eliminerat SLSF:s jävsgrund som alternativ har jag att välja mellan NLV:s och DLV:s jävsgrund. Både NLV och DLV har modellagen som grund, vilket innebär att både NLV:s och DLV:s lösningar av jävsgrunden är internationellt sätt godkända lösningar. Till följd av att NLV och DLV har modellagen som grund, kan parter inom affärsvärlden främst då företag, vara säkra på att det inte förekommer några risker i form av att den nationella skiljeförfarandelagen medför egna bestämmelser till skiljeförfarandet. Jag anser att status av

att ha modellagen som grund, är något eftersträvbart att uppnå vid möjlig reformation av FLSF:s jävsgrunder. Jag anser att möjlig modellagsstatus gällande FLSF:s jävsgrunder skulle möjliggöra att FLSF internationellt sätt skulle vara ett mer pålitligt och säkert alternativ för parterna inom affärsvärlden.

Jag anser att ifall FLSF:s jävsgrunder skulle reformeras, skulle reformationen även beröra kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet. I jämförelserna kring kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet framkommer att NLV innehåller ett liknande krav som FLSF. I DLV finns kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet inte direkt utskrivet som en egen bestämmelse. Dessutom har tolkningarna kring kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet varit mer lika mellan FLSF och NLV än mellan FLSF och DLV. Jag anser att NLV är ett mer gynnsamt alternativ för FLSF än DLV gällande kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet.

Jag anser det inte vara problematiskt att reformera FLSF:s jävsgrunder i enlighet med en lags jävsgrund var man talar om att en skiljeman är obehörig istället för att en skiljeman är jävig. Detta anser jag att endast är en begreppsfråga och trots att FLSF skulle reformeras i enlighet med NLV:s eller DLV:s jävsgrund, kunde man i försättningen även gällande FLSF tala om att en skiljeman är jävig istället för att en skiljeman är obehörig.

Jag ansåg även att det framkom fler likheter mellan FLSF:s jävsgrunder och NLV:s jävsgrund än mellan FLSF:s jävsgrunder och DLV:s jävsgrund gällande omständigheterna som gjorde att en skiljeman kunde anses jävig eller obehörig och gällande omständigheter som inte gjorde att en skiljeman kunde anses jävig eller obehörig. Gällande DLV:s jävsgrund framgår det inte helt klart att en skiljemans obehörighet avgörs på basis av objektiva omständigheter och att de olika omständigheterna kan granskas som en helhet. Jag anser att det i detta stycke framgår ett flertal aspekter som talar för att NLV:s jävsgrund är ett fördelaktigare alternativ att reformera FLSF:s jävsgrunder i enlighet med.

Jag vill tillägga en tvist i hur FLSF:s jävsgrunder kunde reformeras. Jag anser att SLSF:s jävsgrund där det framkommer omständigheter som alltid rubbar förtroende för skiljemannens opartiskhet eller oberoende är ändamålsenligt eftersom detta direkt mer klargör och konkretiserar rättsläget kring jävsgrunden. Jag argumenterar för att FLSF:s jävsgrunder inte kan reformeras i enlighet med SLSF:s jävsgrund eftersom SLSF:s inte har modellagen som grund. Jag anser dock att lagstiftaren vid möjlig reformation kunde i förarbetena om FLSF:s

jävsgrund tillägga omständigheter som alltid gör att en skiljeman kan anses vara jävig. Gällande NLV:s jävsgrund och DLV:s jävsgrund saknade jag i förarbetena liknande konkretiserade omständigheter som gjorde att en skiljeman kunde anses obehörig. Detta skulle klargöra mer rättsläget gällande FLSF:s jävsgrund utan att inverka på att FLSF:s reformerade jävsgrund inte skulle anses vara enligt modellagen. Ett lands skiljeförfarandelag anses vara enligt modellagen då den skrivna lagen motsvarar hur modellagens bestämmelser är formulerade.

Jag anser att upplysningsplikten enligt NLV är mer lika upplysningsplikten enligt FLSF än vad upplysningsplikten enligt DLV är. Jag anser att vid reformation av FLSF:s jävsgrunder så måste även upplysningsplikten reformeras eftersom upplysningsplikten är starkt kopplad till jävsgrunden. Jag anser att det skulle vara mer ändamålsenligt att reformera FLSF:s upplysningsplikt i enlighet med NLV:s upplysningsplikt.

Mitt förslag att FLSF:s jävsgrunder reformeras i enlighet med NLV:s jävsgrund. Detta inkluderar även att man tar i beaktande kravet om skiljemannens opartiskhet och oavhängighet samt upplysningsplikten.